

Milletlerarası Tahkim Kanunu Uyarınca Hakem Kararının İptali Üzerine Yeniden Tahkime Gidilmesi

Re-Arbitration Upon Annulment of an Arbitral Award Pursuant to the Turkish International Arbitration Law

Mine Tan Dehmen¹

¹ İstanbul Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Milletlerarası Özel Hukuk Ana Bilim Dalı, İstanbul, Türkiye

Öz

Tahkim anlaşmasıyla taraflar, uyuşmazlıklarını hakemlerce karara bağlanmak üzere tahkim yoluna havale etmiş olurlar. Ancak tahkim yargılaması sonunda hakemlerce karar verilmesiyle taraflar arasındaki ihtilaf daima çözüme kavuşmuş olmaz. Hakem kararının denetimine hizmet eden iptal davası sonucunda hakem kararı iptal edilmiş olabilir. Bu durumda tahkim yargılaması gerçekleştirilmiş ve hakemler tarafından karar verilmiş olmakla birlikte, karar iptal edilmiş olduğundan, uyuşmazlık çözüme kavuşmamış ve dolayısıyla tahkim anlaşmasıyla arzu edilen amaç da henüz gerçekleşmemiştir. Böyle bir halde tarafların tahkim anlaşmasında ortaya koydukları tahkim iradeleri uyuşmazlığın yeniden hakemler önüne götürülmesini gerekli kılar. İşte bu gereklilikten hareketle, 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu'nun iptal davasına ilişkin 15. maddesinde hakem kararının iptali üzerine yeniden tahkim yargılaması yapılmasına ilişkin bir hüküm kabul edilmiştir. Elinizdeki bu çalışma, farklı devletlerin kanunlarında da kabul edilmiş olan “hakem kararının iptali üzerine yeniden tahkime gidilmesi” konusunu Türk milletlerarası tahkim hukuku bağlamında ele almaktadır. Çalışma kapsamında öncelikle iptal kararı üzerine yeniden yapılacak tahkim yargılamasının niteliği üzerinde durulacaktır. Daha sonra MTK md 15.A.son uyarınca yeniden tahkim yargılaması yapılması şartları ele alınacak; bu kapsamda hakem kararının iptali, iptal kararının kesinleşmesi, yeniden tahkime gidilmesine imkân veren ve buna imkân vermeyen iptal sebepleri ile yeniden tahkime gidilmesinde taraf iradesinin rolü üzerinde durulacaktır. Çalışmada ayrıca yeniden yargılama şartlarının bulunmasının sonuçları ve özellikle devlet mahkemesine başvuru imkânı üzerindeki etkisi incelenecek; son olarak yeniden yargılama yoluna başvurulması halinde yürütülecek yargılama sürecine ilişkin bazı esaslar tespit edilerek konuya ilişkin genel bir çerçeve ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Abstract

Through an arbitration agreement, the parties refer their dispute to arbitration for resolution by arbitrators. However, the mere rendering of an arbitral award does not necessarily mean that the dispute has been conclusively settled. The award may have been annulled as a result of an annulment action, which functions as a mechanism of judicial control over arbitral decisions. In such a case, the dispute remains unresolved, and thus, the objective pursued by the arbitration agreement has not yet been fulfilled. Accordingly, the parties' intention to resolve their dispute through arbitration, as expressed in the arbitration agreement, necessitates a resubmission of the dispute to arbitrators. In response to this need, Article 15 of the Turkish International Arbitration Law No. 4686 establishes a mechanism that allows re-arbitration following the annulment of an arbitral award. This study examines the concept of re-arbitration after annulment—also recognized in several foreign legal systems—within the framework of Turkish international arbitration law. It first explores the nature of arbitral proceedings conducted after an annulment decision and then analyzes the conditions required for re-arbitration under Article 15.A, including the annulment of arbitral awards, the finality of annulment decisions, the annulment grounds that permit or exclude re-arbitration, and the role of party autonomy. Furthermore, it examines the legal consequences of the existence of conditions for re-arbitration, particularly their effect on recourse to state courts, and seeks to outline certain principles governing the conduct of re-arbitration proceedings.

“ Atıf | Citation: Tan Dehmen, M, ‘Milletlerarası Tahkim Kanunu Uyarınca Hakem Kararının İptali Üzerine Yeniden Tahkime Gidilmesi’ (2025) 45(2) Public and Private International Law Bulletin 415. <https://doi.org/10.26650/ppil.2025.45.2.1804748>

© This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

© 2025. Tan Dehmen, M.

✉ Sorumlu Yazar | Corresponding author: Mine Tan Dehmen minetan@istanbul.edu.tr

Anahtar Kelimeler tahkim • milletlerarası tahkim • hakem kararının iptali • yeniden tahkim yargılaması • tahkim prosedürünün yeniden başlatılması • iptal sebepleri • yeniden tahkim yargılamasına imkân veren iptal sebepleri • ikinci hakem kararı • tahkimde yargılamanın iadesi • iptal davasından feragat • icra edilebilirlik belgesi

Keywords arbitration • international arbitration • annulment of the arbitral award • re-arbitration • recommencement of arbitral proceedings • grounds for annulment allowing re-arbitration • second arbitral award • retrial in arbitration • waiver of annulment proceedings • certificate of enforceability

Extended Summary

The annulment of an arbitral award does not extinguish the parties' intention to resolve their dispute through arbitration. It is inherent in the nature of arbitration that once an award is annulled, the dispute may again be submitted to arbitration with the expectation that the new process will result in an award immune from annulment. Even if legal remedies against the initial award have been exhausted and the first arbitral proceeding has formally concluded, the dispute underlying the annulled award may, in certain circumstances, become the subject of a new arbitral process.

The final paragraph of Article 15.A of the Turkish International Arbitration Law (No. 4686) expressly allows the recommencement of arbitration following the annulment of an award. Unlike the Turkish Code of Civil Procedure (No. 6100), which recognizes both re-arbitration after annulment and retrial as a legal remedy, the IAL does not permit retrial in international arbitration. The mechanism under Article 15 should therefore not be regarded as a retrial.

The arbitral proceeding in which the annulled award was rendered ends with that award. A proceeding initiated after annulment constitutes a new arbitration expected to culminate in a fresh award. Accordingly, it is not a continuation of the initial arbitration but a distinct proceeding arising from the same arbitration agreement.

The recommencement of arbitration depends on the annulment of the award. However, in the case of partial annulment, recommencement is not feasible, as partial annulment does not stem from a remediable procedural irregularity but rather reflects that no award could validly be rendered on those parts. Annulment of portions of the award that exceed the arbitration agreement or the tribunal's authority simply removes legal defects in the remaining award.

If the time limit for filing an annulment action has expired or the parties have waived this right, a civil court examining the enforceability of the award may still determine that it is incapable of settlement by arbitration or contrary to public policy. In that case, the court must refuse the certificate of enforceability and annul the award. Once annulled on public policy grounds, recommencement of arbitration becomes possible.

The annulment must be final for re-arbitration to commence. Although the statutory wording may appear ambiguous, it is clear that—whether the annulment is appealed or not—re-arbitration is permissible only if the annulment is based on the grounds listed in the provision. Annulment on grounds not mentioned in the provision bars the initiation of re-arbitration, irrespective of appeal.

By distinguishing annulment grounds, the IAL limits re-arbitration to those other than lack of arbitrability, invalidity of the arbitration agreement, or expiration of the arbitration period. Where annulment occurs on grounds allowing re-arbitration, a new award may be rendered without repeating the errors that led to the annulment of the first award. Conversely, certain grounds create an irreversible barrier to further arbitration.

Both the invalidity of the arbitration agreement and non-arbitrability exist independently of the arbitral process and prevent the dispute from being resolved by arbitration. By contrast, exceeding the arbitration period results merely from a procedural defect and therefore has a distinct nature among grounds that do not permit re-arbitration.

In principle, re-arbitration is possible after annulment; the parties may close this avenue only by agreement. The regional court of appeal that annuls an award has no power to remit the dispute to the arbitrators. Initiating re-arbitration is not subject to a specific time limit, and the parties may agree at any time not to pursue it. Nevertheless, applicable statutes of limitation under substantive law should be taken into account.

Since proceedings initiated after annulment constitute “re-arbitration” in relation to the annulled award, only an arbitration commenced by the original claimant, concerning the same dispute and seeking the same relief, may qualify as re-arbitration.

When the requirements for re-arbitration are satisfied, the parties may re-determine the arbitrators and the arbitration period. Failure to agree on the period does not preclude re-arbitration; in such cases, the period will be set in accordance with Article 10.B of the IAL. Arbitrator appointments must also comply with the arbitral procedure, including Article 7 that governs the number and appointment of arbitrators. The parties may re-appoint the former arbitrators and may also amend the arbitral procedure, including rules on appointments and time limits.

If the claimant nevertheless brings the dispute before state courts, the respondent may raise an objection to arbitration. Upon such an objection, the court must uphold it and dismiss the case if the conditions for re-arbitration are met, regardless of whether the invalidity of the arbitration agreement was raised in the annulment case. The court's review concerns not the validity of the arbitration agreement but the existence of conditions allowing re-arbitration. If those conditions are absent, re-arbitration is impossible; the arbitral route is exhausted, and the court must reject the arbitration objection and hear the case.

If the parties appoint new arbitrators, set a new arbitration period, or amend the procedure, re-arbitration shall be conducted accordingly. The arbitrators must proceed and render their award under the prevailing conditions.

Although re-arbitration is a new process, it is not entirely independent of the first arbitration. Arbitrators are bound by the annulment decision under the *lex arbitri* and must refrain from issuing another award susceptible to annulment. Procedural acts from the initial arbitration may be used in re-arbitration, provided they did not contribute to the annulment of the first award.

Re-arbitration also entails financial consequences, including arbitrators' fees, expert fees, costs of evidence, attorneys' fees, and other expenses. Article 16 of the IAL, governing arbitration costs, applies equally to re-arbitration.

The award rendered in the re-arbitration may itself be subject to annulment. However, it cannot be annulled again on grounds of non-arbitrability or invalidity of the arbitration agreement since these issues were conclusively resolved in the annulment of the first award. If the conditions for re-arbitration are not satisfied but the dispute is nevertheless submitted to the arbitrators, they lack jurisdiction, and the annulment of the second award may be justified on the ground that the tribunal assumed competence unlawfully.

I. Giriş

Bir uyuşmazlık çözüm yöntemi olarak tahkimin ayırt edici yönü, uyuşmazlıkların devlet mahkemeleri değil hakemler tarafından çözüme kavuşturulmasıdır¹. Tahkim anlaşması akdetmekle taraflar, aralarındaki uyuşmazlıkların hakemler tarafından yürütülen tahkim yargılaması ile hallini kararlaştırmış olur. Tahkim yargılaması da uyuşmazlığın çözümü için hakeme başvurulmasıyla başlayıp, kural olarak hakemlerce nihai kararın verilmesiyle sona eren prosedürü ifade eder². Bununla birlikte hakem kararına karşı başvuru yolları da tahkim yargılamasının bir parçasını teşkil etmektedir ve tahkim yargılaması aslında bu başvuru yollarının tüketilmesiyle tamamlanmış olur. Tahkim yargılaması esasen hakemler önünde gerçekleşse de, hakemlerce yürütülen tahkim yargılamasına kimi hallerde devlet mahkemelerinin de dahil söz konusu olur. Bu hallerden biri de hakem kararlarının devlet mahkemeleri tarafından iptal davası yoluyla denetlenmesidir. İptal davası yoluyla yapılan denetimde iptal sebeplerinin bulunduğu tespit edilmesi hakem kararının iptaline yol açar. İptal edilen hakem kararı tahkim davasının kısmen veya tamamen kabulüne ilişkin olabileceği gibi; tahkim davasının usuli sebeplerle veya esas bakımından reddine ilişkin de olabilir. Her hâlükârda, kararın iptal edilmesiyle taraflar arasındaki uyuşmazlık, iptal edilen hakem kararının ait olduğu tahkim yargılaması

¹Tahkim kavramı konusunda ayrıntılı bilgi için bkz Ergin Nomer, Nuray Ekşi and Günseli Öztekin Gelgel, *Milletlerarası Tahkim Hukuku I* (5th edn, Beta 2016) 1 vd; Cemal Şanlı, *Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları* (8th edn, Beta 2023) 295 vd; Ziya Akıncı, *Milletlerarası Tahkim* (7th edn, Vedat 2025) 5 vd; Hakan Pekcanitez and Ali Yeşilirmak, 'Tahkim' in Hakan Pekcanitez, Muhammet Özekes, Mine Akkan, Hülya Taş Korkmaz, Cemil Simil and Efe Direnisa (eds), *Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku V* (16th edn, On İki Levha 2025) 4513, 4514; Baki Kuru, *Hukuk Muhakemeleri Usulü VI* (6th edn, Demir Demir 2001) 5875 vd; Işıl Özkan and Bengül Kavlak, *Milletlerarası Tahkim* (Seçkin 2024) 19 vd; Sibel Özel, *Milletlerarası Ticari Tahkimde Kanunlar İhtilafı Meseleleri* (2nd edn, Legal 2024) 5 vd; Mustafa Serdar Özbek, *Tahkim Hukuku I* (Yetkin 2022) 139 vd; Hacı Can, *Milletlerarası Tahkim Hukuku* (2nd edn, Seçkin 2024) 37.

²Bkz aşağıda 425. Ayrıca bkz Turgut Kalpsüz, *Türkiye'de Milletlerarası Tahkim* (2nd edn, Yetkin 2010) 52 vd; Şanlı (n 1) 331 vd; Akıncı (n 1) 321 vd; Pekcanitez and Yeşilirmak (n 1) 4681 vd; Can (n 1) 402 vd.

ile çözülememiş olarak kalır. Bu, tarafların tahkim anlaşması ile ortaya koydukları tahkim iradesinin gereğinin de henüz yerine getirilememiş olduğu anlamına gelir. İşte bu noktada inceleme konumuzu oluşturan “yeniden tahkim yargılaması” gündeme gelir. Hakem kararına karşı başvuru yollarının tüketilmesiyle, o tahkim yargılamasına ilişkin süreç sona ermiş olsa da, kimi hallerde yeni bir tahkim yargılaması yapılması imkânı söz konusu olmaktadır. Bu hallerde iptal edilen hakem kararına konu olan uyuşmazlık çözümlenmek üzere ikinci bir tahkim yargılamasına konu edilir. Böylece hakem kararının iptali üzerine tahkim prosedürü yeniden başlatılmakta, tek bir tahkim anlaşmasına dayanarak bir uyuşmazlık hakkında birden fazla tahkim yargılamasının yürütülmesi durumu ortaya çıkmaktadır.

4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanununun (MTK)³ iptal davasına ilişkin 15. maddesinde, hakem kararının iptalinden sonra yeniden tahkim yargılamasına gidilmesine ilişkin bir düzenlemeye yer verildiği görülmektedir. İşte bu çalışmada, MTK’nın söz konusu düzenlemesinden yola çıkılarak hakem kararının iptal edilmesi üzerine yeniden tahkim yargılamasına gidilmesi müessesesi inceleme konusu yapılacaktır.

Bu müessesenin varlığı hangi gerekçeye dayanır? İptal kararı üzerine neden yeniden tahkim yargılamasına ihtiyaç duyulur? Yargılamanın iadesi ile karıştırılabilecek bu müessesenin, yargılamanın iadesi ile ortak ve ondan farklı yönleri nelerdir?

Yeniden yargılamanın şartları nelerdir? Kısmi iptal halinde de yeniden yargılama yolu açık mıdır? Ya da iptal davası açılmamış olmakla birlikte icra edilebilirlik belgesinin verilmesi sırasında yapılan incelemenin neticesine bağlı olarak yeniden yargılama yoluna gidilmesi mümkün olur mu?

Yeniden yargılama yoluna gidebilmek için iptal kararının kesinleşmesi gerekli midir? İptal kararının temyiz edilmemiş olması halinde hakem kararının hangi sebeple iptal edilmiş olduğunun bir önemi var mıdır? Hangi iptal sebepleri yeniden yargılama yapılmasına imkân vermez? Hangileri imkân verir? Her bir iptal sebebinin yeniden yargılama yapılmasına imkân verme ya da vermeme gerekçeleri nedir? Bu gerekçeler yerinde midir?

Yeniden tahkim yargılamasına gidilmesi bakımından tarafların iradesinin rolü nedir? Bu yola başvuru kim tarafından gerçekleştirilir? Başvuru bir süreye tabi midir? Yeniden tahkim yargılamasına başvuru ile uyuşmazlık konusu talebe ilişkin zamanaşımı arasındaki ilişki nedir?

Yeni yargılama bakımından taraflarının iradesinin sınırları nedir? Yeni yargılamada hakemleri ve tahkim süresini taraflar nasıl belirleyebilir? Hakemleri ve tahkim süresini belirleme yetkisine sahip olan taraflar yeniden yargılama bakımından tahkim usulünü değiştirebilirler mi?

İptal kararı üzerine yeniden yapılacak yargılama ilk yargılamanın devamı mıdır? Yoksa ilk yargılamadan tümüyle bağımsız yeni bir yargılama mıdır? Hakem kararının iptali ile sonuçlanan ilk yargılama ile ilişkisi nedir? İptal kararı ikinci yargılama üzerinde nasıl bir etki doğurur? Hakemler ilk yargılamada yapılan usuli işlemlerle bağlı mıdır? İlk yargılamadaki usuli işlemlerin tekrarı gerekir mi?

İkinci yargılamadaki talebin ilk yargılamadaki taleple tam olarak örtüşmediği durumlar olabilir mi? İkinci tahkim yargılamasında ilk yargılamaya nazaran veya ikinci yargılamanın kendi içerisinde iddianın ve savunmanın genişletilmesi ne derece mümkündür? İlk tahkim yargılamasında verilen geçici tedbir kararlarının akıbeti nedir? Bu tedbirlerle sağlanan hukuki koruma yeni yargılamaya taşınabilir mi? İkinci yargılamada yargılama giderleri nasıl belirlenmelidir? Yeniden yargılama sonucunda verilen ikinci hakem kararının iptal davası yoluyla denetiminin esasları nelerdir?

Yeniden yargılama şartlarının varlığına rağmen, uyuşmazlığın çözümü için devlet mahkemesine başvuru- labilir mi? Böyle bir halde mahkeme hangi esaslara göre hareket edecektir?

³Kanun Numarası: 4686, Kabul Tarihi: 21.06.2001, RG 05.07.2001/24453.

Burada zikredilen ve zikredilmeyen çok sayıda soru, hakem kararının iptali üzerine yeniden tahkime gidilmesi konusu etrafında cevaplandırılmayı beklemektedir. Yeniden tahkim yargılaması, birçok yönüyle etraflı bir incelemeyi talep eden bir konudur. Türk milletlerarası tahkim hukukunda özel bir incelemeye tabi tutulmamış bulunan konuyu bir makale çalışmasının sınırları içerisinde kalarak ele almaya; yeniden tahkim yargılamasının niteliği, yeniden tahkim yargılamasına gidilmesinin şartları ve bu şartların bulunmasının sonuçları ile yapılacak yargılama sürecine ilişkin bazı esaslara açıklık getirerek konu hakkında genel bir çerçeve oluşturmaya gayret edeceğiz.

II. Hakem Kararının İptali Üzerine Yeniden Tahkime Gidilmesi İmkânı

4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanununun iptal davasına ilişkin 15. maddesinin A fıkrasının son bendinde hakem kararının iptali üzerine yeniden tahkim yargılaması yapılmasına imkân veren bir hüküm kabul edilmiştir. Hükme göre *“İptal davasının kabulü halinde, kabul kararı temyiz edilmezse veya 1 inci bendin (b), (d), (e), (f), (g) alt bentleri ile 2 nci bendinin (b) alt bendindeki hallerin varlığı sebebiyle kabulü halinde taraflar aksini kararlaştırmamışlarsa hakemleri ve tahkim süresini yeniden belirleyebilirler. Taraflar isterlerse eski hakemleri tayin edebilirler”* (MTK md 15.A.son).

İptal davasına konu olan hakem kararı taraflar arasındaki ihtilafın esasa girilmek suretiyle çözümüne veya tahkim anlaşmasının geçersizliği veya hakemlerin yetkisinin bulunmaması gibi usuli bir gerekçeyle tahkim davasının reddine ilişkin olabilir. Her hâlükârda, hakem kararının iptal edilmesi ile iptal edilen hakem kararına konu ihtilaf tahkim yoluyla çözüme kavuşturulamamış olmaktadır. Bu ise tarafların söz konusu ihtilaf bakımından çözüm yolu olarak tahkimi tercih etmekteki beklentilerinin karşılanmamış olması anlamına gelmektedir. Hakem kararının iptali, iptali gerektiren çeşitli hukuka aykırılıklar sebebiyle kararın hukuken etkisiz kılınmasına yöneliktir⁴. Buna karşın iptal, tarafların, aralarındaki ihtilafın tahkim yoluyla çözüme kavuşturulması yönündeki iradelerini ortadan kaldırmamaktadır⁵. Bu itibarla kural olarak hakem kararının iptali üzerine, iptal edilen hakem kararına konu olan ihtilafın yeniden, bu kez iptal edilmeyecek bir hakem kararı ile çözüme kavuşturulması beklentisiyle yeniden tahkim yargılaması yapılabilecek olması işin doğası gereğidir.

Benzer bir imkân 6100 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu’na (HMK)⁶ tabi olarak yürütülen yerel tahkim yargılamaları bakımından da kabul edilmiştir. HMK’nın hakem kararlarının iptaline ilişkin 439. maddesinin 7. fıkrasında *“İptal davasının kabulü hâlinde, kabul kararı temyiz edilmezse veya ikinci fıkranın (b), (c), (ç), (d), (e) ve (f) bentlerindeki hâllerin varlığı sebebiyle kabulü hâlinde, tarafların aksini kararlaştırmamışlarsa hakemleri ve tahkim süresini yeniden belirleyebilecekleri; isterlerse eski hakemleri tayin edebilecekleri”* düzenlenmiştir. HMK’da yeniden yargılama yapılabilmesine imkân veren iptal sebepleri, MTK’da kabul edilen sebeplerle birebir örtüşmemekle beraber, iki düzenlemenin benzer bir formülasyona sahip olduğu görülmektedir⁷.

Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Komisyonu Uluslararası Ticari Tahkim Model Kanununda (United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL) Model Law on International Commercial

⁴İptal kararının hukuki sonucunun hakem kararının hükümsüz hale gelmesi, baştan itibaren hiç verilmemiş sayılması olduğu yönünde bkz Can (n 1) 584; Seyhan Selçuk, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu’na Göre Hakem Kararlarının İptali* (Yetkin 2018) 342.

⁵Hakem kararının iptali ile tahkim anlaşmasının kural olarak ortadan kalktığı, hakemlerin yetkisinin sona erdiği ve uyuşmazlığın artık devlet mahkemelerinde çözülmesi gerektiğini ileri süren görüş için bkz Kalpsüz (n 2) 156. Hakemlerin yetkisi tahkim yargılamasının sona ermesiyle ortadan kalkmakla birlikte kararın iptalinin hakemlerin yetkisini değil ama tahkim anlaşmasını yeniden canlandırdığı yönünde bkz Can (n 1) 586.

⁶Kanun Numarası: 6100, Kabul Tarihi: 12.01.2011, RG 04.02.2011/27836.

⁷HMK’ya tabi tahkimlerde hakem kararının iptali üzerine yeniden tahkim yargılaması yapılması konusunda bilgi için bkz Pekcanitez and Yeşilirmak (n 1) 4817-4819.

Arbitration / UNCITRAL Model Kanunu)⁸ hakem kararının iptali üzerine yeniden yargılama yapılmasına ilişkin herhangi bir hükme yer verilmediği görülmektedir. Kimi devletlerin tahkim mevzuatlarında ise hakem kararının iptali sonrasında yeniden yargılama yapılabilmesine ilişkin düzenlemelerin mevcut olduğu görülmektedir. Örneğin Alman Medeni Usul Kanununda (Zivilprozessordnung - ZPO)⁹ hakem kararının iptali üzerine, mahkemenin uygun hallerde taraflardan birinin talebi üzerine ihtilafı yeniden hakem mahkemesine gönderebileceği kabul edilmiştir (ZPO § 1059.4).

İtalyan Medeni Usul Kanununda (Codice di procedura civile - ItCPC)¹⁰ ise hakem kararının iptali davasına bakan mahkemeye kararın belirli sebeplerle iptali halinde, taraflar tahkim anlaşmasında veya sonradan aksini kararlaştırmamışsa, ihtilafın esası hakkında karar verme yetkisi tanınmıştır. Ancak tahkim anlaşmasının akdedildiği sırada taraflardan birinin ikametgâhı veya esas işyeri İtalya dışında ise, yalnızca tarafların tahkim anlaşmasında veya sonradan anlaşarak kararlaştırmaları halinde mahkeme uyuşmazlığın esasını karara bağlayabilir (ItCPC Art 830.2). İşte iptal davasına bakan mahkemenin ihtilafın esası hakkında karar verme yetkisi bulunmuyorsa, hakem kararının iptalinin tahkim anlaşmasının geçersizliği veya etkisizliği sebebine bağlı olmadığı hallerde, ihtilaf hakkında tahkim anlaşmasının uygulanacağı kabul edilmiştir (ItCPC Art 830.3). Dolayısıyla hakem kararının iptali üzerine, iptale karar veren mahkemenin hakem kararına konu ihtilafın esasını çözüme kavuşturacağı; mahkemenin bu yetkisinin bulunmadığı hallerde de ihtilafın -tahkim anlaşmasının geçersizliği veya etkisizliği söz konusu olmadıkça- yeniden hakemler önüne geleceği anlaşılmaktadır.

Norveç'in tahkim yeri olduğu tüm tahkim yargılamalarında uygulanan Norveç Tahkim Kanununda da (Norwegian Arbitration Act - NorAA Art 1.1)¹¹ hakem kararının iptal edilmesi üzerine aksi taraflarca kararlaştırılmadığı veya hakem karardan anlaşılmadığı sürece tahkim anlaşmasının yeniden yürürlük kazanacağı kabul edilmiştir (NorAA Art 44.3). İlgili hükümde iptal sonrası yeniden yargılama yolundan açık olarak söz edilmemekle birlikte, hakem kararının iptaliyle tahkim anlaşmasının yeniden yürürlük kazanacağının öngörülmüş olması, bu anlaşmanın kapsamına giren ve iptal edilen hakem karara konu olan ihtilafın yine tahkim yoluyla çözüleceğine işaret etmektedir. Diğer taraftan açılan iptal davasında, hakem kararının iptali sebeplerinin mevcut bulunması halinde, taraflardan birinin talebi üzerine mahkemenin, iptal sebeplerinin giderilebileceği kanaatinde ise, iptal davasının görülmesini erteleyebileceği ve uyuşmazlığı, yargılamaya devam edilerek yeni bir hakem kararı verilmesi için hakem heyetine geri gönderebileceği kabul edilmiştir (NorAA Art 44.2).

Polonya Medeni Usul Kanununda (Polish Civil Procedure Code - PolCPC)¹² benimsenen yöntemde de iptal davasına bakan mahkemenin, taraflardan birinin talebi üzerine, iptal sebeplerinin ortadan kaldırılması amacıyla hakemler tarafından yeniden yargılama yapılması için iptal davasını bir süre askıya alabileceği kabul edilmiştir (PolCPC Art 1209.1). Yeniden başlayan tahkim yargılamasında hakem heyeti, iptal davasına bakan mahkeme tarafından tayin edilen işlemleri yaparak bir karar verir. Ek kararlara ilişkin kurallara tabi olarak verilen (PolCPC Art 1202) bu yeni karara karşı tarafların ayrı bir iptal davası açma yetkisi bulunmadığı ve her türlü itirazın görülmekte olan iptal davasında karara bağlanacağı öngörülmüştür (PolCPC Art 1209.2).

⁸2006 yılında gözden geçirilmiş 1985 tarihli UNCITRAL Model Kanunun İngilizce metni için bkz https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/19-09955_e_ebook.pdf Erişim tarihi 10 October 2025; Türkçe metni için bkz <https://rm.coe.int/uncitral-ticari-tahkim-model-kanunu/1680a72db8> Erişim tarihi 10 October 2025.

⁹Kanunun Almanca metni için bkz <https://www.gesetze-im-internet.de/zpo/> Erişim tarihi 10 October 2025.

¹⁰Kanunun İtalyanca metni için bkz <https://www.gazzettaufficiale.it/sommario/codici/proceduraCivile> Erişim tarihi 10 October 2025.

¹¹Kanunun İngilizce metni için bkz <https://lovdata.no/dokument/NLE/lov/2004-05-14-25> Erişim tarihi 10 October 2025.

¹²Kanunun Lehçe metni için bkz <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19640430296/U/D19640296Lj.pdf> Erişim tarihi 10 October 2025.

Amerika Birleşik Devletleri Kanunlar Kodunun (Code of Laws of the United States of America - USC)¹³ tahkime ilişkin 9. Kitabının 10. paragrafında hakem kararının iptali üzerine yeniden tahkim yargılaması yapılmasına ilişkin bir hüküm yer almaktadır. Hükme göre bir hakem kararının iptal edilmesi halinde tahkim süresi sona ermemişse, iptal kararını veren mahkeme, takdirine bağlı olarak uyuşmazlık hakkında hakemler önünde yeniden yargılama yapılmasına karar verebilir (USC 9 § 10.b).

Fransız Medeni Usul Kanununda (Code de procédure civile - FrCPC)¹⁴ ise hakem kararının iptali sonrasında yeniden tahkime gidilebileceğini öngören bir hüküm bulunmamakla birlikte, yeniden tahkime başvurulmasını engelleyen bir hüküm de tayin edilmiş değildir (FrCPC Art 1504-1527). Bununla birlikte Fransız hukukunda, hakem kararının iptali üzerine kararın dayanağını teşkil eden tahkim anlaşmasının geçerliliğini koruduğu ve ilgili uyuşmazlığın yeniden hakemler önüne götürülebileceği anlayışı hâkimdir¹⁵.

Milletlerarası tahkimin de düzenlendiği İsviçre Milletlerarası Özel Hukuk Kanununda (Bundesgesetz über das Internationale Privatrecht - SwzIPRG)¹⁶ da hakem kararının iptali üzerine yeniden tahkim yargılaması yapılması imkânı açık olarak düzenlenmemiş olmakla birlikte (SwzIPRG Art 176-194), uygulamada iptal davasının kabulü halinde mahkemenin tahkim yargılamasının tamamlanması veya iptal kararının dikkate alınması suretiyle yeni bir karar verilmesi için hakem heyetine geri gönderebileceği kabul edilmektedir¹⁷.

İngiliz Tahkim Kanununa göre (English Arbitration Act - EngAA)¹⁸ ise esasa ilişkin olarak verilen hakem kararı bakımından hakemlerin maddi anlamda yetkisinin bulunmaması; tahkim yargılamasını veya hakem kararını etkileyen ciddi bir usulsüzlüğün varlığı veya hakem kararının esas bakımından yerinde olmaması halinde kararın mahkemece iptali mümkün olduğu gibi mahkeme uyuşmazlığı yeniden incelenmek üzere hakemlere de gönderebilir (EngAA sec 67.3.c,d; 68.3.a,b; 69.7.c,d). Bunun yanı sıra mahkemenin bazı hallerde kararı hukuki etki doğurmayacak şekilde hükümsüz ilan etme (EngAA sec 67.3.e; 68.3.c), hatta değiştirme (EngAA sec 67.3.a; 69.7.b) imkânı dahi bulunmaktadır. Ayrıca mahkemenin, uyuşmazlık konusu hususların yeniden incelenmek üzere hakem heyetine gönderilmesinin uygun olmayacağına kanaat getirmediği, hakem kararını tamamen veya kısmen iptal etme yetkisini kullanmayacağı kabul edilmiştir (EngAA sec 67.3A; 68.3; 69.7). Dolayısıyla uyuşmazlığın yeniden incelenmek üzere hakem heyetine gönderilmesinin uygun görüldüğü hallerde hakem kararı zaten iptal edilmeden yeniden hakemlere gönderilecektir. Bununla birlikte uyuşmazlığın yeniden incelenmek üzere hakem heyetine gönderilmesinin uygun olmadığı hallerde hakem kararı iptal edilmiş ise yeniden tahkime gitme imkânı halen bulunmaktadır. Bu imkân Kanunda açık olarak ifade edilmemiş olmakla birlikte tahkim anlaşması geçerli olduğu sürece ilgili uyuşmazlığın yeniden hakemler önüne götürülebileceği kabul edilmektedir¹⁹.

¹³Kanunun İngilizce metni için bkz <https://www.govinfo.gov/content/pkg/USCODE-2024-title9/html/USCODE-2024-title9.htm> Erişim tarihi 10 Oc- tober 2025.

¹⁴Kanunun Fransızca metni için bkz https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006070716/ Erişim tarihi 10 October 2025.

¹⁵Emmanuel Gaillard and John Savage (eds), *Fouchard, Gaillard, Goldman on International Commercial Arbitration* (Kluwer Law International 1999) 907.

¹⁶Kanunun Almanca metni için bkz https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/1988/1776_1776_1776/de Erişim tarihi 10 October 2025.

¹⁷Marc Blessing, *Introduction to Arbitration – Swiss and International Perspectives* (Helbing & Lichtenhahn 1999) 204; Gary B. Born, *International Commercial Arbitration* (3rd edn, Kluwer Law International 2021) 3689.

¹⁸Kanunun İngilizce metni için bkz <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1996/23/contents> Erişim tarihi 10 October 2025.

¹⁹Born (n 17) 3689.

III. Yeniden Yapılacak Tahkim Yargılamasının Niteliği

A. Hakem Kararının İptali Üzerine Yeniden Yapılacak Yargılama Yargılamanın İadesi midir?

Hakem kararlarının iptalinden sonra yeniden yargılama yapılabilmesi imkânını kabul eden Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK md 439.7), tahkim yargılamaları bakımından yargılamanın iadesi yolunu da ayrıca kabul etmiştir (HMK md 443). Dolayısıyla HMK'ya tabi tahkim yargılamaları bakımından hem hakem kararının iptali üzerine tahkim prosedürü yeniden başlatılarak yeniden tahkim yargılaması yoluna gidilmesi hem de yargılamanın iadesi müessesesi ile tahkim yargılamasının yenilenmesi mümkün bulunmaktadır. Her iki müessese bu yollara başvuru sebepleri bakımından farklılık taşıdığı gibi²⁰; bu yolların işletilmesini kabul eden bir mahkeme kararının gerekliliği²¹, başvuru süresi²², başvuruyu yapabilecek kişiler²³ ve başvurudan feragat imkânı²⁴ gibi hususlar bakımından da birbirinden ayrılmaktadır. Ancak hukuka aykırılıklar taşıyan hakem kararına konu olan ihtilafın bu kez aynı hukuka aykırılıkları barındırmayan bir yargılama ile yeniden hakemler önünde çözülmesinin hedeflenmesi yönüyle her iki müessese benzerlik taşımaktadır²⁵.

Belirtmek gerekir ki MTK'nın 15. maddesinde kabul edilen ve bu çalışmanın konusunu oluşturan imkân yargılamanın iadesi değildir.

Yargılamanın yenilenmesi veya iadei muhakeme olarak da adlandırılan²⁶ yargılamanın iadesi müessesesi, kesinleşmiş kararların ait olduğu yargılamalar sırasında meydana gelen ağır hata ve eksiklikleri gidermek amacıyla kabul edilmiş olağanüstü bir kanun yoludur²⁷. Bu müessese istinaf ve temyiz yolunun yanında bir diğer kanun yolu olarak medeni yargılama hukukumuzda yer almaktadır²⁸. 6100 sayılı HMK'nın kanun yollarına ilişkin sekizinci kısmında istinaf ve temyize ilişkin bölümlerin ardından üçüncü bölüm yargılamanın iadesine ayrılmış; 374 ila 381. maddelerde bu müessese düzenlenmiştir.

Yargılamanın iadesini tahkim yargılaması bakımından da mümkün gören HMK; yargılamanın iadesine ilişkin sözü edilen hükümlerin niteliğine uygun düştüğü ölçüde tahkimde de uygulanacağını kabul etmiştir (HMK md 443.1). Yargılamanın iadesi sebeplerinden ancak bir kısmına dayanılarak tahkim yargılamalarında

²⁰Karşın 29 ve dn 88. MTK'ya tabi olarak verilen hakem kararları bakımından yeniden tahkim yargılaması yapılmasına imkân veren iptal sebepleri için ise bkz aşağıda 434 vd.

²¹Tahkimde yetkili ve görevli olan mahkeme (HMK md 410), yargılamanın iadesi talebini kabul etmesi halinde hakem kararını iptal ederek, uyuşmazlığı yeniden karar verilebilmesi için hakem veya hakem kuruluna gönderir (HMK md 443.3). Oysa hakem kararını iptal eden bölge adliye mahkemesi yeniden yargılama hakkında karar vermez; şartların varlığı halinde taraflar tahkim yargılamasını kendileri başlatabilir (HMK md 439.7; MTK md 15.A.son).

²²Yargılamanın iadesi yoluna başvuru bir süreye tabi kılınmışken (HMK md 377), iptal kararı üzerine yeniden tahkim yargılaması yapılabilmesi bakımından bir süre öngörülmemiştir, bkz HMK md 439.7 ve ayrıca aşağıda 37. Ancak iptal davasının kendisinin süreye tabi olarak açılabilceği belirtilmelidir (HMK md 439.4, MTK 15.A).

²³MTK'ya tabi tahkim yargılamalarında iptal kararı üzerine yeniden yargılama yoluna - aşağıda 443, 444'te ifade edildiği üzere- tahkim davasının davacısının başvurabileceği neticesine ulaşılmış olup, aynı neticenin HMK'ya tabi tahkimler bakımından da geçerli olmasının uygun olacağı kanaatindeyiz. Bununla birlikte HMK md 443 uyarınca tahkim yargılamasının iadesini her iki taraf da talep edebileceği gibi, HMK md 376 uyarınca üçüncü kişilerin de bu yola başvurmaları mümkündür. HMK md 376 hükmünün tahkim yargılaması bakımından da uygulanabileceği yönünde bkz Ali Cem Budak and Varol Karaaslan, *Medenî Usull Hukuku* (7th edn, Filiz 2023) 501.

²⁴Taraflar önceden anlaşarak, yargılamanın iadesi yoluna başvurmadan feragat edemezler, bkz Pekcanitez and Yeşilirmak (n 1) 4825. Oysa hakem kararının iptalinden sonra yeniden tahkime başvurulamayacağı konusunda anlaşılabilirler (HMK md 439.7; MTK md 15.A.son), ayrıca bkz aşağıda 442.

²⁵HMK'ya tabi olarak verilen hakem kararları bakımından yargılamanın iadesi konusunda ayrıntılı bilgi için bkz Mert Namlı, *Türk ve Fransız Medenî Usul Hukuku'nda Yargılamanın Yenilenmesi* (Filiz 2014); Orhan Eroğlu, *Tahkimde Yargılamanın Yenilenmesi* (Seçkin 2022); Sümeyye Hilal Üçüncü, 'Tahkimde Yargılamanın Yenilenmesinde Görevli Mahkemeye İlişkin Bir Değerlendirme' (2024) 15(60) Türkiye Adalet Akademisi Dergisi 423-450; Serpil Işık, *MTK ve HMK Kapsamında Hakem Kararlarına Karşı İptal Davası* (2nd edn, On İki Levha 2025) 480-482; Nagehan Okumuş, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Çerçevesinde Hakem Kararlarının İptali* (On İki Levha 2021) 237 vd.

²⁶Muhammet Özkes and Tolga Akkaya, 'Kanun Yolları' in Hakan Pekcanitez, Muhammet Özkes, Mine Akkan, Hülya Taş Korkmaz, Cemil Simil and Efe Direnisa (eds), *Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku* (16th edn, On İki Levha 2025) 4122; Budak and Karaaslan (n 23) 466.

²⁷Özkes and Akkaya (n 26) 4123; Budak and Karaaslan (n 23) 466; Murat Atalı, İbrahim Ermenek and Ersin Erdoğan, *Medenî Usûl Hukuku* (7th edn, Yetkin 2024) 691.

²⁸Kanun yollarının tüm özelliklerini taşımadığından bahisle, yargılamanın iadesi müessesinin kanun yolu niteliği tartışmalı görülmektedir, bkz Özkes and Akkaya (n 26) 4124.

yargılamanın iadesine gidilebileceği öngörülmüştür (HMK md 443.2)²⁹. Tahkimde yargılamanın iadesi yoluna gidilmesi konusunda karar yetkisi mahkemeye verilmiştir (HMK md 443.2)³⁰. Mahkeme, yargılamanın iadesi talebini kabul etmesi halinde hakem kararını iptal ederek, uyuşmazlığı yeniden karar verilebilmesi için hakem veya hakem kuruluna gönderecektir (HMK md 443.3)³¹. Bu durumda HMK madde 421'deki esaslara göre yeniden hakem seçimi gerçekleştirilecektir (HMK md 443.3).

Yukarıda açıklandığı üzere HMK'ya tabi tahkim yargılamaları bakımından HMK md 439.7'de kabul edilen "yeniden tahkim yargılaması" ile HMK md 443'te kabul edilen tahkim yargılamasının iadesi müesseselerinin ortak yönleri olmakla birlikte bunların birbirinden bağımsız düzenlenmiş, farklı müesseseler oldukları açıktır. MTK'nın 15. maddesinde kabul edilen ve bu çalışmanın inceleme konusunu oluşturan imkân da HMK md 439.7'de kabul edilen imkân ile örtüşmekte olup, hakem kararının iptali üzerine yeniden tahkim yargılamasına gidilmesine ilişkindir; HMK md 443'te kabul edilen tahkim yargılamasının iadesinden ise ayrılmaktadır.

HMK, kendi otoritesi altında yürütülen yerel unsurlu tahkim yargılamaları bakımından yargılamanın iadesi yolunu kabul etmiş bulunmaktadır. Bununla birlikte yabancı bir kanunun otoritesi altında verilen ve nitelik itibarıyla yabancı hakem kararları ile neticelenen tahkim yargılamaları bakımından Türk hukuku uyarınca yargılamanın iadesine karar verilemeyeceği açıktır³². Ancak Milletlerarası Tahkim Kanununun otoritesi altında verilen hakem kararları bakımından tereddüt duyulabilir.

MTK hakem kararlarına karşı iptal davası açılması imkânını kabul etmiş; iptal davası sonucunda verilen kararları ise temyize tabi kılmıştır³³³⁴. Bununla birlikte tahkim yargılamasının iadesine ilişkin HMK'da yer alan md 443.1 hükmüne paralel bir hüküm MTK'da yer almamaktadır. Buradan hareketle MTK otoritesi altında yürütülen tahkim yargılamaları bakımında yargılamanın iadesi yolunun açık olmadığı söylenmelidir³⁵.

²⁹HMK md 443 f.2 tahkimde, yargılamanın iadesi sebeplerinden sadece 375 inci maddenin birinci fıkrasının (b), (c), (e), (f), (g), (h), (i) ve (i) bentlerinin uygulanacağını öngörmektedir. Yargılamanın iadesi sebepleri başlıklı HMK md 375'e göre de " (1) Aşağıdaki sebeplere dayanılarak yargılamanın iadesi talep edilebilir: a) Mahkemenin kanuna uygun olarak teşekkül etmemiş olması. b) Davaya bakması yasak olan yahut hakkındaki ret talebi, merciince kesin olarak kabul edilen hâkimin karar vermiş veya karara katılmış bulunması. c) Vekil veya temsilci olmayan kimselerin huzuruyla davanın görülmüş ve karara bağlanmış olması. ç) Yargılama sırasında, aleyhine hüküm verilen tarafın elinde olmayan nedenlerle elde edilemeyen bir belgenin, kararın verilmesinden sonra ele geçirilmiş olması. d) Karara esas alınan senedin sahteliğine karar verilmiş veya senedin sahte olduğunun mahkeme veya resmî makam önünde ikrar edilmiş olması. e) İfadesi karara esas alınan tanığın, karardan sonra yalan tanıklık yaptığı sabit olması. f) Bilirkişi veya tercümanın, hükme esas alınan husus hakkında kasten gerçeğe aykırı beyanda bulunduğu sabit olması. g) Lehine karar verilen tarafın, karara esas alınan yemini yalan yere ettiğinin, ikrar veya yazılı delille sabit olması. ğ) Karara esas alınan bir hükmün, kesinleşmiş başka bir hükümle ortadan kalkmış olması. h) Lehine karar verilen tarafın, karara tesir eden hileli bir davranışta bulunmuş olması. ı) Bir dava sonunda verilen hükmün kesinleşmesinden sonra tarafları, konusu ve sebebi aynı olan ikinci davada, önceki aykırı bir hüküm verilmiş ve bu hükmün de kesinleşmiş olması. i) Kararın, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlali suretiyle verildiğinin, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması veya karar aleyhine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılan başvuru hakkında dostane çözüm ya da tek taraflı deklarasyon sonucunda düşme kararı verilmesi. (Tahkim yargılamaları bakımından uygulanan yargılamanın iadesi sebepleri altı çizili olarak gösterilmiştir) Tahkimde uygulama alanı bulan yargılamanın iadesi sebepleri için bkz Özekes and Akkaya (n 26) 4130 vd; Mustafa Serdar Özbek, *Tahkim Hukuku II* (Yetkin 2022) 2109 vd.

³⁰Devlet mahkemelerinde gerçekleşen yargılamalar bakımından yargılamanın iadesi talebi, kararı veren mahkemenin kendisi tarafından incelenekken (HMK md 378.1); tahkim yargılaması bakımından yargılamanın iadesine karar verecek mahkeme HMK md 410.1 uyarınca tahkimde mahkeme tarafından yapılabacağı belirtilen işlerde görevli ve yetkili kılınan mahkemedir.

³¹Tahkimde yargılamanın iadesi bu yönüyle devlet mahkemesinde gerçekleştirilen yargılamanın yenilenmesinden ayrılmaktadır. Zira devlet mahkemelerinde görülen yargılamanın yenilenmesinden önce ilgili mahkeme kararının iptali söz konusu olmayıp, yargılama neticesinde bir neticeye varılmaktadır: "İnceleme sonunda, dayanan yargılamanın iadesi sebebi sabit görülürse, yeniden yargılama yapılarak ortaya çıkacak duruma göre verilmiş olan karar onanır veya kısmen yahut tamamen değiştirilir. Ancak, davacının açık veya zımni muvafakati olmaksızın vekil veya temsilci olmayan kimselerin huzuruyla davanın görülmüş ve karara bağlanmış olması yahut 375 inci maddenin birinci fıkrasının (i) bendine dayalı olarak yargılamanın iadesi dilekçesi kabul olunursa, başka bir inceleme yapılmaksızın hüküm iptal edilir" (HMK md 380.1).

³²Mine Tan Dehmen, 'Yabancı Hakem Kararlarının Tenfizi İstemi Hakkında Türk Mahkemelerince Verilen Kararlara Karşı Kanun Yolları' (2020) 40(2) Public and Private International Law Bulletin 1451.

³³Hakem kararlarına karşı Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yapılamayacağı, buna karşılık, hakem kararının iptali davasında bölge adliye mahkemesi tarafından verilen kararlara karşı bireysel başvuru yolunun açık olduğu yönünde bkz Atalı, Ermenek and Erdoğan (n 27) 800, 801; Özbek, II (n 29) 2121; Işık (n 25) 483, 484.

³⁴HUMK döneminde hakem kararları sınırlı temyize tabi idi, bkz Budak and Karaaslan (n 23) 497.

³⁵Aynı yönde Bilge Umar, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi* (2nd edn, Yetkin 2014) 1260; Budak and Karaaslan (n 23) 500; Selçuk (n 4) 351 dn 299; Namlı (n 25) 158. Aksi yönde Pekanitez and Yeşilirmak (n 1) 4825 dn 765; Bilgin Tiryakioğlu, 'Milletlerarası Tahkim Kanunu'na Göre Hakem Kararlarının İptali' in Bilgin Tiryakioğlu, Mesut Aygün, Ali Önal, Kübra Altıparmak and Cansu Kaya (eds), *Milletlerarası Özel Hukukta Güncel Konular*

HMK'daki tahkim yargılamaları bakımından yargılamanın iadesine cevaz veren hükmün kıyasen uygulanması da kanaatimizce söz konusu olamaz. Zira MTK'da düzenlenen konularda, aksine hüküm bulunmadıkça, HMK hükümlerinin uygulanmayacağı³⁶ kabul edilmiştir (MTK md 17)³⁷. Bu hükümden çıkarılacak doğrudan/birincil sonuç milletlerarası tahkim yargılamaları bakımından MTK'da düzenlenen konular söz konusu olduğunda kural olarak HMK'ya başvurulamayacağı; ancak HMK'ya başvurulmasını mümkün kılan/öngören bir hüküm varsa HMK hükümlerinin uygulanabileceğidir. Hükümden çıkarılacak dolaylı/ikincil sonuç ise MTK'da düzenlenmeyen konularda HMK'ya başvurulabileceğidir. Bu ihtimalde MTK'da düzenlenmeyen konular bakımından esasen yerel unsurlu yargılamaların usulünü düzenleyen HMK hükümlerinin ancak milletlerarası tahkim yargılamalarının niteliğine uygun düştüğü ölçüde uygulanabileceğine dikkat edilmelidir.

“Hakem Kararlarına Karşı Kanun Yolu” MTK'nın Beşinci Bölümünde düzenlenmiş ve burada sadece “İptal davası ve hakem kararlarının icra edilebilir hâle gelmesi” başlıklı 15. maddede yer verilmiştir³⁸. Maddede hakem kararına karşı yalnızca iptal davası açılabilmesi ve iptal davası hakkında verilen kararlara karşı Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümlerine göre temyiz yoluna başvurulabileceği kabul edilmiştir³⁹. Dolayısıyla MTK çerçevesinde verilen hakem kararlarına karşı kanun yolu olarak sadece iptal davası yoluna ve iptal davasında verilen karara karşı da temyiz yoluna başvurulabileceği anlaşılmaktadır⁴⁰. Netice olarak hakem kararlarına karşı yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurulabileceği yönünde MTK'da bir hüküm bulunmamaktadır. Öyle ise MTK md 17 doğrultusunda, MTK çerçevesinde verilen hakem kararlarına karşı kanun yolu meselesi MTK'da düzenlenmiş konulardan olduğundan ve ilgili düzenlemede tahkim yargılamasının yenilenmesi kanun yolu olarak kabul edilmemiş olduğundan; HMK hükümlerine başvurarak, bu hükümler eliyle yerel unsurlu tahkim yargılamaları bakımından öngörülen yargılamanın iadesi yolunun MTK çerçevesinde verilen yabancı unsurlu tahkim yargılamaları bakımından da uygulama alanı bulacağı sonucuna ulaşılması kanaatimizce mümkün ve isabetli değildir⁴¹.

Kaldı ki MTK milletlerarası tahkimden kaynaklanan sorunlar için mahkemelerin sadece MTK hükümlerine göre müdahalede bulunabileceklerini öngörmüştür (MTK md 3.2). Yargılamanın iadesine gidilip gidilemeyeceği hakkındaki değerlendirme mahkeme tarafından yapılacağından (HMK md 443.2), bu yolun işletilmesinin devlet mahkemelerinin dâhiliyetini gerektiren bir hal olduğu açıktır. Bu itibarla mahkemenin müdahalesini gerektiren bir hal olarak yargılamanın yenilenmesinin MTK'da düzenlenmiş olması gerekirdi. Sonuç olarak

Sempozyumu (Yetkin 2016) 303 dn 6; Can (n 1) 590-592; Ebru Şensöz, *Milletlerarası Tahkim Kanunu'nda Hakem Kararlarına Karşı Başvurulacak Kanun Yolları “Hakem Kararlarının İptali”*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi 2004) 75 vd.

³⁶MTK madde 17 metninde Hukuk Muhakemeleri Kanunu değil, MTK'nın kabul edildiği tarihte yürürlükte olan, mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunun adı geçmektedir.

³⁷Aynı yönde bkz Murat Ataç and Meltem Yaman, ‘Milletlerarası Tahkimde İptal Davası’ in İ. Yılmaz Aslan, Gamze Aşçıoğlu Öz and Kerem Cem Sanlı (eds), *Nurkut İnan'a Armağan* (On İki Levha 2022) 857.

³⁸İptal davasının kanun yolunu diğer hukuki çarelerden/müracaat yollarından ayıran özelliklerden üst mahkeme tarafından incelenme ve kararın doğruluğunun denetlenmesi özelliklerini haiz olmadığından kanun yolu niteliği taşımadığı yönünde bkz Kalpsüz (n 2) 124, 125; Şensöz (n 35) 63. Aynı sonuca iptal davasının erteleyici etki ve üst mahkeme tarafından incelenme özellikleri taşımasını gerekçe göstererek ulaşan görüş için bkz Mesut Aygün, ‘Milletlerarası Ticari Tahkimde Hakem Kararlarına Karşı İptal Yolu’ (2007) 8(3) *Medenî Usûl ve İcra İflâs Hukuku Dergisi* 664; Ekin Tuna, *Milletlerarası Ticari Tahkim Hukukunda İptal Davası* (Adalet 2016) 21. MTK tahkiminde iptal davasının hakem kararının icrasını durdurması sebebiyle, HMK tahkiminden farklı olarak kanun yollarının erteleyici etkisine sahip olduğu yönünde bkz Gizem Ersen Perçin, ‘MTK Tahkiminde İptal Davalarına İlişkin Bir Değerlendirme’ (2020) 40(2) *Public and Private International Law Bulletin* 1059. İptal davasının olağanüstü kanun yolu niteliği taşıdığı yönünde bkz Atalı, Ermenek and Erdoğan (n 27) 794, 795.

³⁹MTK'nın kabulünden önce, 1086 sayılı HUMK'un yerel nitelikli Türk hakem kararlarına karşı kanun yollarını düzenleyen md 533 vd hükümleri milletlerarası nitelikli Türk hakem kararlarının denetiminde de kıyasen uygulanmaktaydı, bkz Fügen Sargın, ‘Milletlerarası Tahkim Kanunu’na Göre Hakem Kararlarının Kısmî İptali İmkânı’ (2015) 31(2) *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi* 47, 48; Şanlı (n 1) 308.

⁴⁰Karar düzeltme yolunun kanun yollarından biri olduğu dönemde de, MTK'ya tabi hakem kararlarının iptali davası sonucunda verilen kararlara karşı sadece temyiz yolu kabul edilmiş, karar düzeltme yoluna başvurulamayacağı öngörülmüş idi (MTK md 15'in 28.02.2018 t ve 7101 sK md 53 ile değişmeden önceki hali, icra ve iflâs Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, Kanun Numarası:7101, Kabul Tarihi: 28.02.2018, RG 15.03.2018/30361). Karar düzeltme yolunun kapalı olmasının, tahkim yargılamasının uzamasını engelleme amacına yönelik olduğu ifade edilmektedir, bkz Akıncı (n 1) 584; Tuna (n 32) 93.

⁴¹MTK md 17 hükmünden yola çıkmakla birlikte, yargılamanın iadesinin MTK'da düzenlenmemiş konulardan olduğundan bahisle, HMK'nın kanun yollarına ilişkin sekizinci kısmının yargılamanın iadesine ait üçüncü bölüm hükümlerinin niteliği elverdiği ölçüde milletlerarası tahkim yargılamalarına da uygulanması gerektiği yönündeki farklı görüş için bkz Can (n 1) 592.

yargılamanın iadesi yolunun MTK'da düzenlenmemiş olması, MTK md 17 ve md 3.2 hükümleri ile birlikte düşünüldüğünde, MTK'ya tabi tahkim yargılamaları bakımından yargılamanın iadesi yolunun -HMK'ya tabi tahkim yargılamalarının aksine- kapalı olduğu anlamına gelmektedir⁴². Mevzuu hukukta durum bu olmakla birlikte, olması gereken hukuk bakımından söz konusu durumun eleştiriyi hak edip etmediği ise ayrı bir meseledir⁴³.

B. Hakem Kararının İptali Üzerine Yapılacak Yargılama İlk Yargılamanın Devamı mıdır?

Acaba MTK'nın 15. maddesinin hakem kararının iptali üzerine yapılmasına cevaz verdiği yargılama yeni bir tahkim yargılaması mıdır? Yoksa iptal edilen hakem kararın ait olduğu tahkim yargılamasının devamı niteliğinde midir? Bu soruyu cevaplandırabilmek için tahkim yargılamasının ne zaman başlayıp ne zaman sona erdiğini tespit etmek gerekir.

MTK'ya tabi tahkim yargılamalarında, yargılamanın başlamasında belirleyici olan hakemlerin seçimidir. MTK md 10.A'ya göre taraflar aksini kararlaştırmadıkça tahkim davası, hakemlerin seçimi için asliye hukuk mahkemesine veya tarafların anlaşmasına göre hakem seçecek olan kişi, kurum veya kuruluşa başvurulduğu ve eğer anlaşmaya göre hakemlerin seçimi iki tarafa ait ise, davacının hakemini seçip kendi hakemini seçmesini diğer tarafa bildirdiği tarihte açılmış sayılır. Hakem veya hakem kurulunu oluşturan hakemlerin ad ve soyadları tahkim anlaşmasında belirtilmiş ise, uyuşmazlığın tahkim yoluyla çözülmesi talebinin karşı tarafça alındığı tarihte tahkim davası açılmış sayılacaktır. Tahkim yargılamasının sona ermesi ise MTK'nın 13. maddesinin B fıkrasında düzenlenmiştir. Hükme göre tahkim yargılaması nihai hakem kararının verilmesi ile sona erer. Ancak maddede sayılan diğer bir takım haller de tahkim yargılamasının sona ermesine neden olur⁴⁴.

Öyle ise iptal edilen hakem kararının ait olduğu tahkim yargılaması hakemlerin seçimi süreci ile başlayıp, nihai hakem kararının verilmesiyle son bulmuştur. İptal kararı üzerine yeniden yapılacak yargılama tarafların hakemlerini ve tahkim süresini yeniden belirleyebildiği, yeni bir hakem kararı ile neticelenmesi beklenen yeni bir tahkim yargılamasıdır, ilk yargılamanın devamı niteliğinde değildir⁴⁵. Her ikisi de aynı tahkim anlaşmasına dayanan ve aynı ihtilafı konu edinen yargılamalar olsalar da birbirinden ayrı tahkim yargılamaları söz konusudur. Hakem kararı iptal edilmiştir ve şimdi iptal edilmeyecek yeni bir hakem kararı ile ihtilafı çözüme kavuşturabilmek amacıyla yeni bir tahkim yargılaması gerçekleştirilmektedir.

Netice itibarıyla hakem kararlarının, tabi kılındığı kanun yolu olan iptal davası sonucunda iptali üzerine gerçekleştirilen tahkim yargılamasının kendisi bir kanun yolu teşkil etmediği gibi; iptal edilen hakem kararının ait olduğu yargılamanın devamı niteliğinde de değildir. Yeniden tahkim yargılaması, iptal sebepleriyle sınırlandırılmış bulunan çeşitli hukuka aykırılıklar nedeniyle hakem kararının ortadan kaldırılmış ve buna bağlı olarak taraflar arasındaki ihtilafın tahkim iradesine uygun olarak çözüme henüz kavuşturula-

⁴²İptal davaları bakımından da benzer gerekçelerle yargılamanın iadesi yolunun kapalı olduğu tespiti tekrar edilebilir. HMK'nın 443. maddesindeki sebeplerle sınırlı olarak iptal davaları sonucunda verilen kararlara karşı yargılamanın iadesi yoluna başvurulabileceği yönünde aksi görüş için bkz Tiryakioğlu (n 35) 316; Şensöz (n 35) 238.

⁴³MTK ve HMK'nın tercihleri arasındaki bu farklılığın eleştirisi için bkz Umar (n 35) 126. Fransız ve İsviçre hukuklarında milletlerarası hakem kararlarına karşı yargılamanın iadesi yolu kapalı olmasına rağmen, "hileli davranışlar" halinde uluslararası kamu düzeni ve hukukun genel ilkelerine atıfla yargılamanın yenilenmesini mümkün gören Fransız Temyiz Mahkemesi ve İsviçre Federal Mahkemesinin tutumunu benimseyerek, bilhassa "hileli davranışlar" söz konusu olduğunda Yargıtayın da yargılamanın iadesini kabul etmesinin yerinde olacağı yönünde bkz Namlı (n 25) 158, 159.

⁴⁴Tahkim yargılamasını sona erdiren bu haller şu şekilde öngörülmüştür: "1. Davalının itirazı üzerine hakem veya hakem kurulunun uyuşmazlığın kesin olarak çözümünde davalının hukukî yararı bulunduğunu kabul etmesi hali hariç, davacının davasını geri alması. 2. Tarafların, yargılamanın sona erdirilmesi konusunda anlaşmaları. 3. Hakem veya hakem kurulunun, başka bir sebeple yargılamanın sürdürülmesini gereksiz veya imkânsız bulması. 4. 10 uncu maddenin (B) fıkrasının ikinci paragrafı uyarınca tahkim süresinin uzatılmasına ilişkin talebin mahkemeye reddedilmesi. 5. Taraflarca kararın oybirliğiyle verilmesinin öngörülmesine rağmen, hakem kurulunun oybirliğiyle karar verememesi. 6. Tahkim yargılamasının taraflarından birisinin taraf olma niteliğini kaybetmesi sebebiyle tahkim yargılamasına devam edilememesi. 7. Hakem veya hakem kurulu tarafından davacıdan yargılama giderleri için yatırması istenilen avansın yatırılmaması." (MTK md 13.B).

⁴⁵Aynı yönde Şensöz (n 35) 239. Aksi yönde Yargıtay 15 HD, 782/2149, 08.04.2011: "Hakem kararının bozulması üzerine yeni seçilen hakemlerin bakacakları dava, eski hakemlerde açılmış olan davanın devamıdır". Karar için bkz <www.lexpera.com.tr> Erişim tarihi 10 October 2025.

mamış olması karşısında, tahkim iradesinin gereği olan tahkim yoluyla çözümü sağlamak ve bu kez iptal sebepleri barındırmayan bir hakem kararı vermek üzere gerçekleştirilen bir yargılamadır⁴⁶.

IV. MTK md 15.A.son Uyarınca Yeniden Tahkime Gidilmesinin Şartları

MTK md 15.A.son hükmü kaleme alınışı itibariyle, farklı sonuçlar çıkarmaya elverişli olmakla birlikte, hüküm uyarınca yeniden tahkim yargılaması yapılmasının, hakem kararının iptal edilmiş olması, iptal kararının belirli iptal sebeplerine istinat etmesi, iptal kararının kesinleşmiş olması ve tarafların yeniden yargılama yolunu kapatmamış olmaları şartlarına tabi kılındığı kanaatine ulaşılmış bulunmaktayız. Aşağıda söz konusu şartlar -yeri geldiğinde şartlar konusunda MTK md 15.A.son hükmünün lafzının elverdiği ihtimallere de değinilerek- ele alınmaya çalışılacaktır.

A. Hakem Kararının İptal Edilmiş Olması

MTK'nın 15. maddesi uyarınca yeniden tahkim yargılaması yapılmasının ilk şartı hakem kararının iptal edilmiş olmasıdır. Ancak tahkim yargılaması sonunda verilen hakem karara karşı iptal davası açılmış ve dava kabul edilerek hakem kararının iptaline karar verilmiş ise MTK md 15'te kabul edilen yeniden yargılama yoluna başvurularak yeni bir hakem kararının tesis edilmesi imkânı ortaya çıkmaktadır.

MTK hakem kararlarına karşı yalnızca iptal davası açılabilceğini kabul etmiştir (MTK md 15.A). İptal davası açmak, hakem karardan memnun olmayan tarafın elindeki tek imkândır. İptal müessesesinin kanun yolu niteliği tartışmaya açık olsa da⁴⁷, MTK'da iptalin düzenlendiği 15. maddenin yer aldığı Beşinci Bölüm "Hakem Kararlarına Karşı Kanun Yolu" başlığını taşımaktadır. Tahkimde görevli ve yetkili mahkeme MTK'nın 3. maddesinde "*davalının yerleşim yeri veya olağan oturma yeri ya da işyerinin bulunduğu yer asliye hukuk mahkemesi; davalının Türkiye'de yerleşim yeri, olağan oturma yeri veya işyeri yoksa İstanbul Asliye Hukuk Mahkemesi*"⁴⁸ olarak belirlenmişse de; iptal davalarının 3. madde uyarınca yetkili asliye hukuk mahkemesinin bulunduğu yer yönünden yetkili olan bölge adliye mahkemesinde görüleceği kabul edilmiştir (MTK md 15.A)⁴⁹. İptal davası hakem kararının veya varsa düzeltme, yorum ya da tamamlama kararının taraflara bildirildiği tarihten itibaren 30 gün içinde açılabilir. Davanın açılmasıyla hakem kararının icrası kendiliğinden durur⁵⁰. Davanın mahkeme tarafından öncelikle ve ivedilikle görülmesi gerekir (MTK md 15.A).

Bölge adliye mahkemesinin ilk derece mahkemesi olarak baktığı bu davada hakem kararının esasen incelenmesi değil, sadece kanunda sayılan iptal sebepleri ile sınırlı bir denetimin yapılması söz konusudur⁵¹.

⁴⁶İptal üzerine yeniden yapılan tahkim yargılamasına ilişkin bazı esaslar aşağıda ele alınacaktır, bkz 449 vd.

⁴⁷Bkz yukarıda dn 38.

⁴⁸MTK'ya 2018 yılında 7101sK'la eklenen hüküm uyarınca "*Bu Kanunda asliye hukuk mahkemesine verilen görev ve yetkiler, uyuşmazlığın konusuna göre asliye hukuk veya asliye ticaret mahkemesi tarafından kullanılır*" (MTK Ek Madde 1).

⁴⁹MTK'nın ilk kabul edilmesinde hakem kararının iptali davalarında asliye hukuk mahkemeleri görevli iken; 26.09.2004 tarihli ve 5235 sK'la yapılan değişiklikle ile asliye ticaret mahkemeleri görevli kılınmıştı. Daha sonra 28.02.2018 tarihli ve 7101 sK'la yapılan değişiklikle iptal davalarına bakma görevi asliye ticaret mahkemelerinden alınarak bölge adliye mahkemelerine verilmiştir. Değişiklik öncesi dönemde iptal davalarına Yargıtay tarafından bakılmasının yerinde olacağı yönündeki görüş için bkz Kalpsüz (n 2) 128, 129; Aygün (n 38) 684.

⁵⁰Bunun hakem kararı aleyhine olan tarafı koruyan bir düzenleme olduğu yönünde bkz Nuray Ekşi, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda Tahkim* (2nd edn, Beta 2019) 190. HMK'ya tabi olarak verilen hakem kararları bakımından ise aksi kabul edilmiştir: "*Hakem kararına karşı iptal davası açılması kararın icrasını durdurmaz. Ancak taraflardan birinin talebi üzerine hükmolunan para veya eşyanın değerini karşılayacak bir teminat gösterilmek şartı ile kararın icrası durdurulabilir*" (HMK md 439.4). Bu farklılığın, MTK'ya tabi olarak verilen hakem kararlarının konusunun yabancı unsurlu uyuşmazlıklar olması nedeniyle, bu kararların derhal icrasının HMK'ya tabi olarak verilen hakem kararlarının icrasına kıyasla telafisinin daha güç sorunlara yol açabilecek olmasından kaynaklandığı yönünde bkz Akıncı (n 1) 466; Tiryakioğlu (n 35) 316; Şensöz (n 35) 154, 155. HMK'nın hakem kararının icrası konusundaki bu tercihinin MTK'ya nazaran daha tahkim yanlısı olduğu yönünde bkz Ekşi (n 50) 199. Ayrıca MTK'ya tabi olarak verilen hakem kararlarının icrası bakımından da HMK'da kabul edilen esas benimsen bir düzenlemenin gerekliliği yönünde bkz Hakan Pekcanitez, 'Yeni Hukuk Muhakemeleri Kanununun Tahkime İlişkin Hükümleri' *Makaleler II* (2nd edn, On İki Levha 2023) 529. Hakem karara karşı kanun yolunun açık, kararın henüz kesinleşmemiş olmasının icrası üzerindeki etkisi hakkındaki tartışma için ayrıca bkz Tuna (n 38) 81 vd.

⁵¹Kalpsüz (n 2) 127, Şanlı (n 1) 342-345; Akıncı (n 1) 473 vd; Pekcanitez and Yeşilırmak (n 1) 4730; Can (n 1) 556, 557; Şensöz (n 35) 64, 65; Ersen Perçin (n 38) 1058. İptal kararı sonrası yeniden tahkime gidilmesi esasen, bölge adliye mahkemesinin iptal incelemesinin ihtilafın esasına girilmeyen, iptal sebepleriyle sınırlı bir denetim olmasıyla da bağlantılıdır. Bölge adliye mahkemesi tarafından yapılacak incelemenin kapsamının bu

İptal edilen hakem kararı, tahkim davasının tamamen veya kısmen kabulü yönünde olabileceği gibi; tahkim davasının usuli sebeplerle veya esas bakımından reddi yönünde de olabilir.

Hakem kararlarının iptali üzerine MTK'daki düzenlemeye benzer şekilde HMK md 439'un yeniden yargılama imkânının kabul edildiği 7. fıkrasının gerekçesinde *"Yedinci fıkraya göre, bir iptal sebebinin varlığını taraflar kabul ediyor ise veya bu fıkrafta belirtilen sebeplere dayanılarak iptal kararı verilmiş ise tarafların uyuşmazlıklarını tahkim yolu ile çözüme iradesi üstün tutulmuş ve ilgili uyuşmazlık veya uyuşmazlıkların yeniden tahkim yolu ile çözülmesi gereği kabul edilmiştir"* ifadesine yer verilmiştir. Söz konusu gerekçenin yeniden tahkim yoluna başvurmak için hakem kararının ilgili fıkrafta zikredilen sebeplerle iptal edilmiş olmasının yanı sıra, iptal yoluna başvurulmamış veya iptal kararı verilmemiş olsa dahi tarafların bir iptal sebebinin varlığını kabul etmesinin yeniden tahkim yargılaması yapılması için yeterli olduğu fıkriinden hareket edildiği anlaşılmaktadır⁵². Gerekçe bu haliyle ait olduğu fıkra hükmünün lafzını aşıyor görünmektedir.

MTK'nın 15. maddesi gerekçesinde ise hakem kararının iptaline bağlı olarak tahkim yargılamasının yeniden yapılması konusunda herhangi bir açıklamaya yer verilmemiştir. MTK md 15.A.son hükmünün açıklığı karşısında, yeniden yargılama yolunun ancak iptal kararı verilmesi üzerine açıldığı; iptal kararı bulunmaksızın tarafların bir iptal sebebinin varlığını kabulünün MTK md 15.A.son uyarınca tahkim yargılamasının yeniden yapılması yolunu açmayacağı söylenmelidir.

1. Kısmi İptal Halinde Yeniden Yargılama Mümkün müdür?

Bölge adliye mahkemesince verilen iptal kararı hakem kararının tamamına değil de bir kısmına ilişkin ise acaba yeniden yargılama yoluna gitmek mümkün olur mu? MTK'nın iptal davasına ilişkin 15. maddesinin A fıkrasında, tahkim anlaşması dışında kalan bir konuda karar verildiği iddiasıyla açılan iptal davasında, tahkim anlaşması kapsamında olan konuların, tahkim anlaşması kapsamında olmayan konulardan ayrılması mümkün ise, hakem kararının sadece tahkim anlaşması kapsamında olmayan konuları içeren bölümünün iptal edilebileceği kabul edilmiştir. Madde hükmünde açıkça yer almamasına rağmen başka iptal sebeplerine dayanılarak da hakem kararının kısmen iptali söz konusu olabilir⁵³. Hakem kararı tahkim anlaşmasının konu olarak kapsamında kalmakla birlikte, karara ilişkin başka bir iptal sebebinin bulunması, hakem kararının iptal sebebinden etkilenen hukuka aykırı kısımlarının iptal sebebinden etkilenmeyen hukuka uygun kısımlarından ayrılabilir olması halinde kısmi iptale yol açabilir⁵⁴. Örneğin tahkim anlaşmasının konu bakımından kapsamına dâhil olmakla birlikte hakemlerin yetkisini aşarak talep edilmeyen bir konuda karar verdiği hallerde de, kararın talep edilmeyen kısma ilişkin bölümünün ayrılması mümkün ise bu kısım bakımından hakem kararının iptali söz konusu olabilir⁵⁵. Diğer taraftan tahkime elverişsizlik de kısmen iptale yol

şekilde sınırlı olmasının, HMK md 439.7'de yeniden tahkim yargılamasının öngörülmüş olmasıyla da uyumlu olduğu, bölge adliye mahkemesince istinaf incelemesi yapılmasının yeniden tahkim yargılamasını da anlamsız kılacağı yönünde bkz Mehmet Çelebi Can, 'Tahkim Kararlarının İstinaf Denetimi' in Metin Kıratlı, Hakkı Susmaz, Eda Manav Özdemir, Açelya Şahin and Güray Özsü (eds), *Tahkim ve Diğer Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemlerinde Güncel Gelişmeler Sempozyum Kitabı (2-3 Şubat 2023)* (Cumhurbaşkanlığı Yayınları 2023) 89 vd.

⁵²İptal kararı verilmesinin yanı sıra taraflarca bir iptal sebebinin varlığının kabul edilmesinin yeniden yargılamayı gerektirdiği yönünde bkz Ejder Yılmaz, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi IV* (4th edn, Yetkin 2021) 551.

⁵³MÖHUK md 15.A'da kısmi iptale yol açabilen iptal sebebi olarak yalnızca tahkim anlaşmasının dışında kalan bir konuda karar verilmiş olmasının zikredilmiş olması karşısında, hükmün lafzı ve sistemetiğine dayalı yorumu buna izin vermese bile, hükmün amaca dayalı yorumunun başka iptal sebeplerinin de kısmi iptale yol açabileceğinin kabulünü gerektirdiği yönünde bkz Sargın (n 39) 83 vd.

⁵⁴Kısmi iptal bakımından ayrılabilirlik şartının gerekliliği için bkz Sargın (n 39) 74 vd; Akıncı (n 1) 582; Selçuk (n 4) 339.

⁵⁵Akıncı (n 1) 581 582; Sargın (n 39) 75; Ataç and Yaman (n 37) 856. Yargıtay 6 HD, 1231/2851, 19.09.2023: "... 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu'nun 15. maddesi hükmü uyarınca, iptal kararı verilmesini gerektirecek hukuka aykırılık bulunmadığı, ... buna göre 1 ve 2 no.lu bentlere ilişkin davacı tarafça ileri sürülen itirazların yerinde görülmediği, ne var ki davalı yüklenici şirket tarafından hakem heyetine faiz yönünden talepte bulunulmamasına rağmen, hakem heyeti kararının 4 nolu bendinde talebi açacak şekilde faize hükmedilmesinin doğru olmadığı, bu hususun kamu düzenine aykırı olduğu, ... 4 no.lu bendin tümünden iptaline karar verilmiştir". Karar için bkz <www.lexpera.com.tr> Erişim tarihi 10 October 2025.

açabilir⁵⁶. Taraflar arasındaki esas sözleşmeden doğan bazı talepler tahkime elverişli bazıları ise elverişsiz olabilir. Örneğin kat karşılığı inşaat sözleşmesinden doğan ihtilafın tahkime götürülmesi halinde verilen hakem kararının, cezai şarta ilişkin talep bakımından tahkime elverişli olmakla birlikte, tescil talebine ilişkin kısım bakımından tahkime elverişsiz olması⁵⁷ sebebiyle kısmen iptali söz konusu olabilecektir⁵⁸. Yine kamu düzenine aykırılık da hakem kararında hükme bağlanan taleplerin tümünü etkilemiyorsa kararın kısmen iptaline yol açabilecektir⁵⁹. Bunların yanı sıra, hakem kararının esasına etki edecek şekilde bir usule aykırılığın bulunması ya da birden fazla davalı veya davacı bulunan tahkim yargılamasında, taraflardan biri ya da birkaçının tahkim anlaşmasına taraf olmadığı veya tahkim anlaşmasının bunlar bakımından geçersiz olduğu hallerde de kısmi iptal ihtimalinin ortaya çıkacağına işaret edilmektedir⁶⁰.

Hakem kararının bütünüyle değil de kısmen iptal edilmiş olması, esas itibarıyla yeniden tahkime gidilmesine engele değildir. Elbette yeniden yargılama hakem kararının iptal edilmeyerek kesinleşen kısım bakımından değil, iptal edilen kısım bakımından söz konusu olacaktır. Diğer yandan kısmen iptalin yeniden yargılama yapılmasına cevaz veren iptal sebeplerinden⁶¹ birine dayanması gerekir⁶². Bununla birlikte MTK md 15.A.son uyarınca yeniden tahkime gidilmesine cevaz veren iptal sebeplerinden olmasına rağmen, hakem kararının hakemlerin tahkim anlaşması dışında kalan veya yetkilerini aşarak talep edilmeyen bir konuda karar vermiş olmaları sebebiyle kısmen iptali söz konusu olduğunda yeniden yargılama yapılması imkânı ve ihtiyacı kanaatimizce bulunmamaktadır. Zira bu hallerde hakem kararının iptal edilmeyen kısmı kesinleşmiş olacaktır⁶³. Hakem kararının tahkim anlaşmasının dışında kaldığı veya hakemlerin yetkisini aştığı için iptal edilen kısım hakkında ise yeniden yargılama yapılması anlamsızdır. Zira bu kısımlar hakkında verilen iptal kararı bu kısımlarla ilgili olarak düzeltilmesi mümkün bir usulsüzlük veya hukuka aykırılıktan değil, zaten bu kısımlarla ilgili olarak esasen hakem kararı verilemeyecek olmasından kaynaklanmaktadır. Hakem kararının tahkim anlaşmasının dışında kalan veya yetki aşımının olduğu kısmının iptali ile karardaki hukuka aykırılık zaten ortadan kaldırılmış olacaktır. Bu itibarla kısmi iptal kararına bağlı olarak yeniden yargılama yapılması sözü edilen hallerde kanaatimizce mümkün değildir⁶⁴.

⁵⁶Akinci (n 1) 580; Sargın (n 39) 79-81; Şensöz (n 35) 235.

⁵⁷Yargıtay kat karşılığı inşaat sözleşmelerinden doğan uyumsuzlukların bir kısmını tahkime elverişli bulurken, bir kısım uyumsuzluğu tahkime elverişsiz bulmaktadır: Yargıtay 15 HD, 2961/4723, 24.07.2006; Yargıtay HGK, 15-728/1, 25.01.2006. Kararlar için bkz <www.lexpera.com.tr> Erişim tarihi 10 October 2025.

⁵⁸"Hakem yargılamasında karşı davacı yüklenici tarafından karşı davasında taşınmaz tescil talebi yanında az yukarıda belirtilen diğer taleplerinin de karar altına alınmasını talep ettiği anlaşılmış olup, iptâl davasında bu taleplerin tescil talebinden ayrılması mümkün olduğundan tescil kararı hakkında kısmi olarak iptâl kararı verilmesinde yasal anlamda bir engel bulunmamaktadır. Az yukarıda açıklandığı gibi hakem heyetince taşınmaz tesciline ilişkin olarak verilen kararın iptâl edilmesi doğru olmuş ise de hakem heyeti kararının tümünden reddine karar verilmesi doğru olmamıştır", Yargıtay 15 HD, 827/2588, 29.05.2019. Karar için bkz <www.lexpera.com.tr> Erişim tarihi 10 October 2025.

⁵⁹Kamu düzenine aykırılığın da, bu bağlamda örneğin *punitive damages* olarak adlandırılan cezai tazminata hükmedilemiş olmasının veya talep sonuçlarından birinin daha önce verilmiş ve kesinleşmiş bir mahkeme kararı ile çelişmekte olmasının kısmi iptale yol açabileceği konusunda bkz Sargın (n 39) 75, 76.

⁶⁰Sargın (n 39) 81, 82. Yazar "tahkim anlaşmasının, dâvanın taraflarını oluşturan birden fazla kişi ya da kişi/mal topluluğunun tümü bakımından geçersiz olması, aynı zamanda tahkim anlaşmasının geçerliliğini de etkileyen taraflardan birinin ehliyesiz bulunması, tahkim süresinin geçirilmiş bulunması, hakem seçiminde usulsüzlük ve bir yetki aşımı hali olarak hakemlerin kendi yetkileri hakkında hukuka aykırı karar vermiş olmaları iptal nedenleri söz konusu olduğunda", "bu iptal nedenleri, hakem hükmü birbirinden bağımsız birden fazla karar içerse de bu kararların tamamını temelinden etkiler nitelikte" olduğundan kısmi iptal kararı verilmesi ihtimalinin doğmayacağını ifade etmektedir, bkz Sargın (n 39) 75. Aynı yönde Selçuk (n 4) 339, 340.

⁶¹Sözü edilen iptal sebepleri için bkz aşağıda 434 vd.

⁶²Hakem kararının kısmen tahkime elverişsiz konulara ilişkin olması veya tahkim anlaşmasının taraflardan biri veya birkaçı bakımından geçersiz olması sebepleriyle kısmen kısmen iptal edilmiş olması hallerinde, tahkime elverişsizlik ve tahkim anlaşmasının geçersizliği MTK md 15.A.son'a göre yeniden yargılama yapılmasına imkân veren iptal sebepleri arasında olmadığından, hakem kararı bu sebeplerle kısmen iptal edildiğine yeniden yargılama şartları gerçekleşmemiş olacaktır, bkz aşağıda 439, 441.

⁶³Hakem kararının iptal edilmeyerek kesinleşen kısmın icrasını temin etmek üzere MTK md 15.B'e göre asliye hukuk mahkemesinden belge istenebilecektir.

⁶⁴Böyle bir ayrıma gitmeksizin MTK md 15.A.son'da zikredilen yeniden yargılamaya imkân veren iptal sebepleri ile iptal söz konusu olduğunda genel olarak hakem kararının kısmen iptali halinde yeniden yargılamanın mümkün olduğu yönünde bkz Ersen Perçin (n 38) 1082; Ali Yeşilirmak, *Türkiye'de Ticari Hayatın ve Yatırım Ortamının İyileştirilmesi İçin Uyuşmazlıkların Etkin Çözümünde Doğrudan Görüşme, Arabuluculuk, Hakem-Bilirkişilik ve Tahkim: Sorunlar ve Çözüm Önerileri* (On İki Levha 2011) (n 34) 156.

2. İptal Davasından Feragat veya Dava Açma Süresinin Geçmiş Olması Halinde Yeniden Yargılama Mümkün müdür?

Tarafların iptal davası açma hakkından feragat etmeleri mümkündür. MTK'ya göre taraflar, iptal davası açma hakkından kısmen veya tamamen feragat edebilirler⁶⁵. Yerleşim yerleri veya olağan oturma yerleri Türkiye dışında bulunan taraflara tanınan bu imkân çerçevesinde, tarafların tahkim anlaşmasına koyacakları açık bir beyanla veya sonradan yazılı şekilde anlaşmak suretiyle iptal davası açma hakkından tamamen feragat edebilecekleri gibi, iptal sebeplerinden bir veya birkaçından dolayı kısmen feragatte bulunabilecekleri de kabul edilmiştir (MTK md 15.A)⁶⁶. İşte taraflar sahip oldukları bu yetki çerçevesinde iptal davası açma hakkından feragat etmiş ise, artık hakem kararına karşı iptal davası açılması söz konusu olamayacağından hakem kararı hakkında iptal kararı verilemeyecek ve böylelikle MTK md 15.A.son uyarınca yeniden yargılama yoluna başvurulması için aranan şart da gerçekleşmemiş olacaktır. Bu halde tahkim yargılaması sonucunda her ne karar verilmiş olursa olsun, hakem kararı kesinleşmiş, hakem kararına konu olan ilgili uyuşmazlık bakımından tahkim süreci tamamlanmış olacaktır. Benzer bir durum, iptal davası için öngörülen sürenin⁶⁷ dava açılmaksızın geçirilmesi halinde de söz konusu olmaktadır. Ancak resen gözetilen iptal sebepleri bakımından, hakem kararının icra edilebilir olduğuna dair belgenin verilmesi sırasında ilgili mahkeme tarafından yine resen bir inceleme yapılacağı gözden kaçırılmamalıdır. İşte yeniden tahkime gidilebilmesinde “hakem kararının iptal edilmiş olması” şartı bakımından üzerinde durulması gereken bir mesele de hakem kararının icra edilebilirliğine yönelik bu belgenin verilmesi ile bağlantılı olarak ortaya çıkmaktadır.

MTK md 15.B.1 hükmünde iptal davasının reddi kararının kesinleşmesi üzerine, hakem kararının icraya konulmasını sağlamak için asliye hukuk mahkemesinden hakem kararının icra edilebilir olduğuna ilişkin bir belge istenebileceği öngörülmektedir. Hakem kararının icra edilebilmesi bu belge ile mümkün olmaktadır⁶⁸. Söz konusu belge iptal davasının reddi kararının kesinleşmesinden başka, iptal davası açma süresinin geçtiği veya tarafların iptal davası açmaktan feragat ettiği hallerde de istenebilmektedir. Ancak bu son iki halde bir iptal davası söz konusu olmadığından, resen gözetilmesi gereken iptal sebepleri olan tahkime elverişsizlik ve kamu düzenine aykırılığın bertaraf olma tehlikesine karşı, icra edilebilirlik belgesi düzenlenmesine ilişkin inceleme sırasında asliye hukuk mahkemesince bu iki hususun yine resen dikkate alınması öngörülmüştür⁶⁹. Tahkime elverişsizlik yeniden tahkim yargılamasına imkân veren sebeplerden olmadığından inceleme ko-

⁶⁵MTK'da iptal hakkından feragate yer verilmesinin, iptal davasının açılmasının hakem kararının icrasını durduruyor olmasından kaynaklandığı yönünde bkz Ersen Perçin (n 38) 1063.

⁶⁶HMK md 439'da iptal davasından feragatten söz edilmemiş olmakla birlikte doktrinde iptal davasından hakem karardan sonra feragat edilebileceği kabul edilmektedir, bkz Budak and Karaaslan (n 23) 498; Pekcanitez, 'Yeni HMK Tahkim' (n 50) 527. İptal davası açma hakkından peşinen feragatin eleştirisi için bkz Yeşilirmak (n 64) 132, 133. Ayrıca konuya ilişkin tartışmalar için bkz Kalpsüz (n 2) 150, 151; Tuna (n 38) 63 vd.

⁶⁷Bkz yukarıda 426.

⁶⁸Kalpsüz (n 2) 158, 182; Nomer, Ekşi and Öztekin Gelgel (n 1) 66; Feriha Bilge Tanrıbilir and Banu Şit, 'Milletlerarası Tahkim Müessesesi ve Yeni Milletlerarası Tahkim Kanunu' (2002) 22(2) Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni 836; Günseli Öztekin Gelgel, 'Milletlerarası Tahkim Kanununun Uygulama Alanı ve Getirmiş Olduğu Önemli Yenilikler' in Hüseyin Ülgen, Arslan Kaya and Gül Okutan Nilsson (eds), *Bilgi Toplumunda Hukuk Ünal Tekinalp'e Armağan II* (Beta 2003) 1091; Akıncı (n 1) 585; Can (n 1) 538, 539; Özbek, II (n 29) 1781; Ceyda Süral, 'Hakem Kararlarının İcrası ve İptal Davası' (2014) 16 (Özel Sayı) Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan) 1379.

⁶⁹Hâlbuki HMK'ya tabi olarak verilen hakem kararları verildiği anda icra edilebilir olduğu ve bunların icrası için mahkemeden icra edilebilirlik belgesi alınması gerekli olmadığından, aynı denetim imkânı bu kararlar bakımından söz konusu olamamakta, hakem kararına konu uyuşmazlığın tahkime elverişli ya da kamu düzenine aykırı olup olmadığı hususları incelenememiş olmaktadır. Bu eksikliğin eleştirisi için bkz Özbek, II (n 29) 1781 vd; Süral (n 68) 1382; Fikret Yıldırım, 'Tahkimde İptal Davası ve İptal Davasının Amaçları Bakımından Bazı Değerlendirmeler' (2016) 22(3) Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi (Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan) 3015-3017; Can (n 1) 540. HMK'da düzenlenmemiş olmakla birlikte MTK md 15.B hükmünün kıyasen uygulanması suretiyle HMK'ya göre verilen hakem kararları için de icra edilebilirlik belgesinin talebinin mümkün olduğu yönünde bkz Budak and Karaaslan (n 23) 500. Ayrıca tahkime elverişsiz veya kamu düzenine aykırı olup da iptal davası denetiminden geçmemiş kararın yok hükmünde olduğu yönünde bkz Umar (n 35) 1251; Yıldırım (n 69) 3017; Süral (n 68) 1384. Ancak Süral tahkime elverişsiz veya kamu düzenine aykırı olduğu için yok hükmünde sayılan hakem kararının yerine getirilmesi için her iki tarafın da idareye başvurması halinde, idare tarafından hakem kararına dayanılarak işlem yapılmasının veya kararın yok hükmünde olduğu gerekçesiyle icrasının reddedilmesinin aynı derecede rahatsız edici olduğuna dikkat çekmektedir, bkz Süral (n 68) 1385.

⁷⁰İsviçre ve Fransız hukuklarında iptal davasından feragat halinde hakem kararının icrası talep edildiğinde devlet mahkemeleri tarafından hakem kararın tüm tanıma ve tenfiz şartları bakımından kontrol edildiği, bu itibarla sadece resen aranan iptal şartları yönünden bir incelemeyi kabul

numuz özelinde burada yalnızca kamu düzenine aykırılık hali bakımından tereddüt yaratan bir durum ortaya çıkmaktadır. Şöyle ki asliye hukuk mahkemesince yapılan incelemede hakem kararının kamu düzenine aykırı olduğunun tespit edilmesi halinde, hakem kararı bölge adliye mahkemesince iptal edilmemiş olmasına rağmen icra edilebilir de değildir. Böyle bir durumda yeniden tahkim yargılaması yapılmasına cevaz verilmesi amaca uygun görünmekle birlikte, iptal davasının kabulünü yeniden yargılama için ilk şart olarak koyan MTK md 15.A.son hükmü karşısında bu sonuca ulaşmak tereddüde yol açabilir⁷¹.

Acaba asliye hukuk mahkemesi hakem kararının icra edilebilirliğine dair yapacağı incelemede kararın tahkime elverişsiz bir konuda veya kamu düzenine aykırı olduğunu tespit edecek olursa, bu durum yalnızca söz konusu belgenin verilmesine ve dolayısıyla hakem kararının icra edilebilirlik kazanmasına mı engel olur⁷²? Yoksa resen gözetilen birer iptal sebebi teşkil eden bu hususların tespiti, icra edilebilirlik belgesinin verilmemesinin yanı sıra hakem kararının iptaline de yol açar mı⁷³?

Öncelikle MTK md 15.B hükmünün lafzında bir açıklık bulunmadığı, icra edilebilirlik belgesine ilişkin inceleme neticesinde hakem kararı iptal edilebilecek olsaydı bunun hükümde açıkça düzenlenmiş olması gerektiği ileri sürülebilir. MTK, hakem kararının iptali bakımından, kararın ortadan kaldırılmasına yönelik bir iptal davası açılması yolunu öngörmüştür. Asliye hukuk mahkemesine yöneltilen talep ise hakem kararının icrasının sağlanmasına ilişkindir. Hakem kararı aleyhine olan taraf dahi kararın iptalini istemezken, karar lehine olan tarafın icraya yönelik talebinin kararın iptaline yol açması abes bir durum yaratacaktır. Üstelik hakem kararının iptali davalarında bölge adliye mahkemeleri görevli kılınmışken⁷⁴, hakem kararının icraya konulmasını sağlayan belgeyi düzenlemekle görevli kılınan asliye hukuk mahkemesinin⁷⁵ iptale de karar verebileceğinin kabulü, iptalde görevli makam bakımından çelişkili bir durum yaratacaktır. Hâlihazırda, hakem kararının icra edilebilmesine ilişkin belgenin asliye hukuk mahkemelerince verilmesi dahi haklı olarak eleştirilirken⁷⁶, asliye hukuk mahkemesinin bir de hakem kararını iptal edebileceğini kabul etmek daha büyük bir eleştiriye yol açabilecektir. Dahası asliye hukuk mahkemesince verilecek iptal kararının istinafa mı temyize mi tabi olacağı da bir mesele teşkil edecektir⁷⁷. Diğer taraftan bölge adliye mahkemesinde iptal davasının açılması 30 günlük bir süreye bağlı kılınmışken, asliye hukuk mahkemesinden icra edilebilirlik

eden Türk hukukunun bu hukuklara kıyasla daha sınırlı bir denetimi benimsemiş olduğu ifade edilmektedir, bkz Mehmet Polat Kalafatoğlu, 'Milletlerarası Tahkim Kanunu Uyarınca İptal Davası Açma Hakkından Feragat' (2018) 38(2) Public and Private International Law Bulletin 356 vd, 363.

⁷¹ Sargın hakem kararının tahkime elverişsiz veya kamu düzenine aykırı olduğuna karar verilen hallerde, "bu kararın teknik anlamda bir iptal kararı mı sayılacağı; kararın temyiz imkânı; temyiz şartları ile hakem kararı/hakem (heyeti) üzerindeki hukukî etkisinin ne olacağı sorularına açıklık getiren bir içeriği bulunmadığına" dikkat çekerek hükmün muğlaklığına işaret etmektedir, bkz Sargın (n 39) 45 dn 12. Can ise bu hallerde hakem kararının iptal edileceğini ifade etmekle birlikte; MTK md 15.B.2 hükmü lafzının muğlak olduğu, hükme göre yapılacak incelemenin sadece icra edilebilirlik belgesini ilgilendirdiği, hükümde belirtilen iptal sebeplerine aykırılığın icra edilebilirlik belgesinin verilmesine engel olacağı ancak bunun ötesinde hakem kararının iptaline yol açmayacağı yönünde yorumlanmaya açık olduğu; çelişkili ve izahı gerektiren bu durumun kanun değişikliğiyle giderilmesi gerektiği görüşündedir, bkz Can (n 1) 589, 590.

⁷² Böyle bir halin doktrinde genellikle hakem kararının iptaline yönelik bir neticeye bağlanmadığı yalnızca icra edilebilirlik belgesinin verilmeyeceği neticesine ulaşmakla yetinildiği görülmektedir, bkz Kalpsüz (n 2) 182; Nomer, Ekşi and Öztekin Gelgel (n 1) 66; Nuray Ekşi, 'Milletlerarası Tahkim Kanunu Hakkında Genel Bir Değerlendirme' (2003) 1-2 (23) Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni (Prof. Dr. Gülören Tekinalp'e Armağan) 320; Akıncı (n 1) 468; Pekcanıtez and Yeşilirmak (n 1) 4811; Şensöz (n 35) 157; Ersen Perçin (n 38) 1065, 1066; Tuna (n 38) 84, 85; Cengiz Serhat Konuralp, Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları: Tahkim (Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi 2011) 362.

⁷³ MTK md 15.B.2 uyarınca iptal davası için öngörülen sürenin geçtiği veya tarafların iptal davası açmaktan feragat ettiği hallerde icra edilebilirlik belgesini vermeden önce hakem kararına konu uyuşmazlığın Türk hukukuna göre tahkime elverişli olup olmadığı ile kararın kamu düzenine aykırı olup olmadığı hususlarını resen inceleyen ve böyle bir durumun varlığını tespit eden mahkemenin hakem kararını iptal edebileceği yönünde bkz Özbek, II (n 29) 1781. Bu halde mahkemenin hakem kararını iptal edeceği yönünde bkz Can (n 1) 589.

⁷⁴ "İptal davası, 3 üncü madde uyarınca yetkili asliye hukuk mahkemesinin bulunduğu yer yönünden yetkili bölge adliye mahkemesinde açılır, öncelikle ve ivedilikle görülür" (MTK md 15.A.1 cümle 2).

⁷⁵ MTK'nın ilk kabul edilmesinde hakem kararının iptali davalarında ve kararın icra edilebilir olduğuna dair belgenin verilmesinde asliye hukuk mahkemeleri görevli kılınmıştı. Daha sonra 26.09.2004 tarihli ve 5235 sk'un 5. maddesi ile iptal davaları bakımından asliye ticaret mahkemeleri görevli kılındı. Ancak MTK'nın 15. maddesinde 28.02.2018 tarihli ve 7101 sayılı Kanununla yapılan değişiklikle iptal davalarına bakma görevi asliye ticaret mahkemelerinden alınarak bölge adliye mahkemelerine verilirken, hakem kararının icra edilebilir olduğuna ilişkin belgenin verilmesinde asliye hukuk mahkemelerinin görevi aynen muhafaza edilmiştir.

⁷⁶ Şanlı (n 1) 345 dn 511.

⁷⁷ Karş. HMK md 341 ve MTK md 15.A.7.

belgesinin talep edilebilmesinde bu süre de geçerli değildir. Dolayısıyla icra edilebilirlik incelemesine bağlı olarak asliye hukuk mahkemesinin hakem kararını iptal edebilmesi kabul edilecek olursa; kanun koyucu hakem kararının iptalini, tahkim yargılamasının taraflarınca iptal davası açılması yoluyla mümkün kılmışken; ortada iptale yönelik bir talep olmadan, kanunun görevlendirdiği mahkemenin kararı olmaksızın ve kanunda öngörülen süreye riayet edilmeksizin hakem kararının iptali söz konusu olabilecektir. Tüm bu hususların icra edilebilirlik incelemesine ilişkin MTK md 15.B düzenlemesinin amaç ve kapsamını aştığı ve 15. maddenin bütününde getirilen sistemle bağdaşmadığı ortadadır.

Tüm bu argümanlar, iptal davası açma süresinin geçtiği veya tarafların iptal davası açmaktan feragat ettiği hallerde, hakem kararının icra edilebilir olduğuna dair belgenin verilmesine yönelik inceleme sırasında, kararın tahkime elverişli olmadığı veya kamu düzenine aykırı bulunduğu tespitinin, sadece belgenin verilmesine engel olacağı, hakem kararının iptaline ise yol açmayacağı kabulünü gerektirmektedir. Bununla birlikte bu kabulün tümüyle tatmin edici bir hukuki tablo yarattığını söylemek de pek mümkün görünmemektedir. Öncelikle iptal davasından feragat veya iptal davası açma süresinin geçirilmiş olması sebebiyle ortada bir iptal davası bulunmasa bile, tarafların feragat etmelerinin mümkün olmadığı⁷⁸, her hâlükârda gözetilmesi gereken iptal sebeplerinin mevcudiyetinin, tarafların iradelerinden bağımsız olarak hukuki etkisini aynı surette tesis etmesi gerektiği ileri sürülebilir. Ancak daha önemlisi, feragat veya süresinde başvuru yapılmaması sebebiyle bölge adliye mahkemesi tarafından iptali gerçekleşmemiş ancak icra edilebilirlik incelemesi sırasında tahkime elverişsiz ya da kamu düzenine aykırı olduğu görülen hakem kararının asliye hukuk mahkemesi tarafından da iptal edilemez oluşu; iptal edilmemiş fakat icra edilebilir de olmayan, hukuki statüsü belirsiz, adeta askıda kalmış hakem kararlarına yol açacaktır. Üstelik hakem kararının iptal edilmemiş olması sebebiyle MTK md 15.A.son çerçevesinde ihtilaf hakkında yeniden tahkim yargılamasına gitme imkânı da bulunmayacaktır. Böyle bir tabloda, ilgili hakem karardan istifade söz konusu olamayacağı gibi, yeni bir hakem kararına ulaşılması da mümkün olmayacaktır. Tahkime elverişsizlik durumunda zaten yeniden yargılama yolu kapalı olduğundan, ihtilafın çözümü için artık devlet mahkemesine başvuru zaruri görünürken; yeniden yargılama yolunun açık olduğu kamu düzenine aykırılık halinde, bu kez kamu düzenine uygun bir karar verilmek üzere yeniden tahkim yargılaması yapılamamış ve tarafların tahkim iradesinin gereği yerine getirilememiş olacaktır.

B. İptal Kararının Kesinleşmesi

Hakem kararının iptali davasında verilen kararlara karşı HMK hükümlerine göre temyiz yoluna başvurulabileceği kabul edilmiştir (MTK md 15.A)⁷⁹. Yeniden yargılama imkânının düzenlendiği hükme göre “*İptal davasının kabulü halinde, kabul kararı temyiz edilmezse veya 1 inci bendin (b), (d), (e), (f), (g) alt bentleri ile 2 nci bendinin (b) alt bendindeki hallerin varlığı sebebiyle kabulü halinde taraflar aksini kararlaştırmamışlarsa hakemleri ve tahkim süresini yeniden belirleyebilirler*” (MTK md 15.A.son).

Hükmün lafzı, yeniden yargılama imkânı ile iptal kararının temyizi arasındaki ilişki bakımından birden fazla sonuç çıkarmaya müsaittir. Bu sonuçlardan biri iptal kararının temyiz edilmemesi halinde yeniden yargılama yoluna başvurulabileceğidir. Buna bağlı olarak çıkarılabilecek diğer sonuç ise iptal kararının temyiz edilmemiş olması halinde yeniden yargılama yoluna başvurabilmek için hakem kararının hangi sebeple iptal edildiğinin bir önemi bulunmamasıdır. Bir diğer sonuç da, iptal kararı temyiz edilmişse yeniden yargılamanın ancak hakem kararının hükümde belirtilen sebeplerle iptal edilmesi halinde söz konusu ola-

⁷⁸Akinci (n 1) 470; Özbek, II (n 29) 2064; Tiryakioğlu (n 35) 305; Şensöz (n 35) 149; Ersen Perçin (n 38) 1065.

⁷⁹MTK'nın 15. maddesinde 28.02.2018 tarihli ve 7101 sayılı Kanununla yapılan değişiklikle iptal davalarına bakma görevinin asliye ticaret mahkemelerinden alınarak bölge adliye mahkemelerine verilmesinden önceki dönemde, iptal kararlarına karşı kanun yollarına ilişkin bir değerlendirme için bkz İnci Ataman Fıganmeşe, 'Hakem Kararlarının İptali Kararlarına Karşı İstinaf Yoluna Başvurmadan Doğrudan Temyiz Yoluna Başvurulup Başvurulamayacağı Sorunu ve Soruna İlişkin Güncel Gelişmeler' (2017) 37(2) Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni (Prof. Dr. Yücel Sayman'a Armağan) 113-168.

bileceğidir. Hükmün lafzından çıkarılabilecek başka bir sonuca göre ise belirtilen iptal sebepleriyle hakem kararının iptal edilmesi halinde iptal kararının temyiz edilmiş olup olmamasından bağımsız olarak yeniden tahkim yargılamasına başvurulabilecektir. Fark edileceği üzere hükmün lafzından çıkarılabilecek bu farklı sonuçlardan bazıları birbirleriyle çelişmektedir.

Burada esasen sorulması gereken ilk soru yeniden yargılama yolunun açılması için iptal davası sonucunda verilen kararın kesinleşmiş olmasının gerekip gerekmediğidir. Kanaatimizce hakem kararının iptali üzerine yeniden yargılama yoluna başvurulabilmesi için iptal kararına karşı kanun yolu olan temyiz yolunun tüketilmesi yani iptal kararının kesinleşmiş olması gereklidir⁸⁰. Aksi halde hakem kararının iptal edilmesi üzerine hakem kararı lehine olan tarafın iptal kararına karşı temyiz yoluna başvurusu ve bu surette belki de iptal kararının bozulmasını sağlaması mümkün iken; hakem kararına karşı iptal davasını açarak kararın iptal edilmesini sağlayan diğer tarafın iptal kararının henüz kesinleşmemiş olduğu aşamada yeniden yargılama yoluna başvurusunun mümkün olduğu neticesine varılacaktır ki kanaatimizce böyle bir neticeye ulaşılması yerinde olmaz.

Bu açıklamalardan hareketle, iptal kararı temyiz edilmeden kesinleştiğinde yeniden yargılama yolu açık olacaktır. Kararın temyiz edilmemesine bağlı olarak kesinleşmesi temyiz başvurusu yapılmaksızın temyiz süresinin geçmesiyle olabileceği gibi, tarafların temyiz yoluna başvuru hakkından feragat etmeleri ile de gerçekleşebilir (HMK md 349; md 366).

Ayrıca, iptal kararı bakımından temyize başvuru hakkından feragat üzerine yeniden yargılama yoluna başvurmak mümkün olduğu gibi; her iki tarafın anlaşarak, temyize başvuru süresi içerisinde yeniden tahkim prosedürünü başlatmaları halinde de tarafların zımnen temyiz başvurusundan feragat ettikleri ve iptal kararının kesinleştiği kabul edilmelidir⁸¹.

İptal kararının temyiz edilmiş olması halinde ise yeniden tahkime gidilebilmesi, temyiz incelemesi sonucunda iptal kararının onanmasına bağlıdır⁸². Bu halde iptal kararı temyiz yolu atlanarak değil, temyiz yolundan geçilerek kesinleşmiş olmaktadır. Şunu da belirtmek gerekir ki, hakem kararına karşı açılan iptal davasının reddi halinde red kararının temyiz edilmesi üzerine, iptal sebepleriyle sınırlı bir inceleme yapacak Yargıtay⁸³ tarafından iptal davasının reddi kararı hukuka aykırı görülerek bozulur ise, bozma kararı üzerine bölge adliye mahkemesince yapılacak yargılamada bu kez hakem kararının iptali yönünde bir hüküm kurulabilir⁸⁴. Dolayısıyla yeniden yargılama yolunun bu surette açılması da mümkündür⁸⁵.

⁸⁰Aynı yönde bkz Işık (n 25) 447, 480; Akıncı (n 1) 584.

⁸¹Taraflar ilamın kendilerine tebliğinden sonra olağan kanun yoluna başvurudan feragat edebilirler (HMK md 349.1, md 366). Ayrıca bkz Özkes and Akkaya (n 26) 3839-3841; Budak and Karaaslan (n 23) 499; Atalı, Ermenek and Erdoğan (n 27) 676, 677.

⁸²Işık (n 25) 480; Kalpsüz (n 2) 182. Ayrıca temyiz incelemesi sonucunda iptal kararının bozulması halinde bölge adliye mahkemesinin bozma kararına direnmesi de mümkündür, bkz Pekcanitez and Yeşilirmak (n 1) 4824; Budak and Karaaslan (n 23) 499. Direnme kararının temyiz edilmesi halinde kararına direnilen daire direnme kararını yerinde görürse kararını düzeltir; yerinde görmezse dosyayı Yargıtay Hukuk Genel Kuruluna gönderir (HMK md 373.5).

⁸³"Temyiz incelemesi, bu maddede yer alan iptal sebepleriyle sınırlı olarak, öncelikle ve ivedilikle karara bağlanır" (MTK md 15.A).

⁸⁴Bu halde "Yargıtay ilgili dairesinin tamamen veya kısmen bozma kararı, başvurunun bölge adliye mahkemesi tarafından esastan reddi kararına ilişkin ise bölge adliye mahkemesi kararı kaldırılarak dosya, kararı veren ilk derece mahkemesine veya uygun görülecek diğer bir ilk derece mahkemesine, kararın bir örneği de bölge adliye mahkemesine gönderilir" yönündeki HMK md 373.1 hükmünün uygulanmayacağı zira Yargıtayın bozma kararı üzerine dosyayı hakem veya hakem kuruluna göndermesi gibi bir durumun söz konusu olamayacağı ve esasen iptal davasının reddi halinde HMK 361 vd maddelerinde yer alan temyize ilişkin genel hükümlerin tahkim kurumu ile bağdaşmadığı ifade edilmektedir, bkz Okumuş (n 25) 233, 234. Kanaatimizce bu uyumsuzluk esasen hakem kararlarının iptali davalarında bölge adliye mahkemelerinin istinaf mahkemesi değil ilk derece mahkemesi olarak yargılama yapmalarından kaynaklanmaktadır. İptal davası istinaf incelemesi olmadığı gibi, hakem mahkemeleri de ilk derece mahkemesi durumunda değildir.

⁸⁵"4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu uyarınca verilen hakem kararının iptali istemi ile açılan davada, mahkemece iptal isteminin reddine karar verilmiş, kararın temyiz edilmesi üzerine Dairemizce, talep edilmeyen bir konuda karar verildiği ve hakemlerin yetkisini aştığı, 4686 sayılı Kanun'un 15/Le maddesindeki iptal sebebinin olduğu kabul edilerek mahkeme kararı davacı yaranna bozulmuştur. Bu kararda sair temyiz itirazları da reddedilmiş bulunmaktadır. Mahkemece bozmaya uyularak yapılan yargılama sonunda iptal istemi kabul edilerek 15.11.2005 tarihli hakem kararının iptaline karar verilmiştir". Yargıtay 15 HD, 3708/7216, 15.11.2007. Karar için bkz <www.lexpera.com.tr> Erişim tarihi 10 October 2025.

Yeniden yargılama imkânı ile iptal kararının temyizi arasındaki ilişkinin anlaşılabilmesi için hükmün lafzı göz önünde tutulduğunda sorulması gereken diğer soru da hakem kararının hükümde yer verilen iptal sebeplerinden biriyle iptal edilmiş olup olmamasının; iptal kararının temyiz edilmiş veya temyiz edilmemiş olması ihtimallerine bağlı olarak yeniden yargılama yoluna başvuru bakımından bir farklılık yaratıp yaratmadığıdır.

Doktrinde iptal kararı sonrası yeniden yargılama imkânının iptal kararının kesinleşmesiyle ilişkisi pek ele alınmamış olsa da; yeniden yargılamanın ancak ilgili hükümde yer verilen iptal sebeplerine bağlı olarak mümkün olduğu genellikle kabul edilmektedir⁸⁶.

Kanaatimizce -iptal kararı ister temyiz edilsin isterse edilmesin- hakem kararının iptalinin ancak hükümde yer verilen sebeplere dayanması halinde yeniden yargılama yolu açık olacaktır. Hükümde sözü edilmeyen diğer iptal sebepleriyle iptal halinde ise yeniden yargılama yoluna başvuru -kararın temyizinden bağımsız olarak- mümkün olmayacaktır⁸⁷.

C. İptal Sebebine Göre Yeniden Tahkime Gidilebilmesi

İptal kararı üzerine yeniden tahkim yargılamasına başvurulabilmesi hakem kararının ancak belirli sebeplerle iptali halinde mümkündür. MTK'nın 15. maddesinde, iptal kararının 1. bendin (b), (d), (e), (f), (g) alt bentleri ile 2. bendinin (b) alt bendindeki sebeplere dayanması halinde yeniden yargılama yapılabileceği kabul edilmiştir⁸⁸⁸⁹. Öyleyse, 1. bendin (a) ve (c) alt bentleri ile 2. bendin (a) alt bentlerindeki sebeplerle hakem kararının iptal edilmesinin ardından MTK md 15 uyarınca tahkim prosedürünün yeniden başlatılması mümkün değildir⁹⁰.

İptal sebepleri arasında bu şekilde bir ayrıma gidilerek, yeniden tahkim yargılaması yapılabilmesi imkânının bazı iptal sebepleriyle sınırlandırılmış ve diğer iptal sebepleri bakımından bu yolun kapatılmış olması yeniden yargılama imkânının kabulündeki amaçla uyumludur. Zira hakem kararının iptali üzerine tahkim prosedürünün yeniden başlatılarak yeni bir yargılama yapılmasına cevaz verilmesi, hakem kararının iptaline yol açan hususlar tekrar edilmeden, bu kez iptal edilmeyecek yeni bir hakem kararı verilebilmesine ve böylelikle tarafların tahkim yoluna tabi kıldıkları uyuşmazlığın çözüme kavuşturulabilmesine yöneliktir. İşte yeniden yargılama yapılmasına imkân veren iptal sebepleri söz konusu olduğunda, iptalden sonra yapılacak ikinci yargılamada yeniden aynı iptal sebeplerine yol açmadan yargılama yapılarak bu kez söz konusu iptal sebeplerini barındırmayan yeni bir hakem kararı verilmesi imkân dâhilindedir⁹¹. Oysa iptal sebeplerinden bazıları bir kez daha tahkime gitmeyi engelleyen, tahkim prosedürünü boşa çıkaran geri döndürülemez bir engel yaratır. Dolayısıyla hakem kararının bu iptal sebepleriyle iptal edilmiş olması halinde yeniden yargılama yapılmasından beklenilecek bir fayda bulunmamaktadır. Yeniden yargılama yapılmasına imkân

⁸⁶Şanlı (n 1) 346; Özkan and Kavlak (n 1) 90, 91. Sözü edilen iptal sebeplerinin iptal kararının temyiz edilmiş olması halinde yeniden yargılama yolunu açacağı; karara karşı temyize başvurulmaması halinde -iptal sebebinden bağımsız olarak- yeniden tahkim yargılamasına gidilebileceği yönünde bkz Okumuş (n 25) 232, 233. Akıncı da bazı iptal sebeplerinin varlığının mahkeme kararı ile kesinleşmesi durumunda artık ihtilafın tahkim yolu ile çözülmesinin mümkün olmadığını ifade ederken, iptal kararının kesinleşmesi gereğini de belirtmiş olmaktadır, bkz Akıncı (n 1) 584.

⁸⁷Bkz aşağıda 437, 438.

⁸⁸HMK'ya tabi olarak verilen hakem kararları bakımından da, kararın iptaline bağlı olarak yeniden yargılama yoluna gidilebilmesi hakem kararının HMK md 439.2'de öngörülen belirli iptal sebepleriyle iptali halinde mümkün kılınmıştır (HMK md 439.7): "b) Hakem veya hakem kurulunun seçiminde, sözleşmede belirlenen veya bu Kısımda öngörülen usule uyulmadığı, c) Kararın, tahkim süresi içinde verilmediği, ç) Hakem veya hakem kurulunun, hukuka aykırı olarak yetkili veya yetkisiz olduğuna karar verdiği, d) Hakem veya hakem kurulunun, tahkim sözleşmesi dışında kalan bir konuda karar verdiği veya talebin tamamı hakkında karar vermediği ya da yetkisini aştığı, e) Tahkim yargılamasının, usul açısından sözleşmede veya bu yönde bir sözleşme bulunmaması hâlinde, bu Kısımda yer alan hükümlere uygun olarak yürütülmediği ve bu durumun kararın esasına etekli olduğu, f) Tarafların eşitliği ilkesi ve hukuki dinlenilme hakkına riayet edilmediği" (HMK md 439.2).

⁸⁹Hakem kararının iptali ile tahkim anlaşması kural olarak ortadan kalkmakla birlikte, kararın sözü edilen sebeplerle iptali halinde taraflarca aksi kararlaştırılmamışsa, iptale rağmen tahkim anlaşmasının sona ermeyeceği, geçerliliğini koruyacağı yönünde bkz Kalpsüz (n 2) 156, 157.

⁹⁰Akıncı (n 1) 585; Sargın (n 39) 88 dn 94; Şensöz (n 35) 239; Süral (n 68) 1406; Işık (n 25) 448.

⁹¹Aynı yönde Ersen Perçin (n 38) 1081.

veren iptal sebepleri ile yeniden yargılama yolunu kapatan iptal sebepleri bu ayrımın dayanaklarını ortaya koyacak şekilde aşağıda kısaca ele alınacaktır.

1. Yeniden Tahkime Gidilmesine İmkân Veren İptal Sebepleri

- *Hakem veya hakem kurulunun seçiminde, tarafların anlaşmasında belirlenen veya MTK'da öngörülen usule uyulmaması (MTK md 15.A.1.b)⁹²*

Taraflar tek olmak koşuluyla hakemlerin sayısını ve nasıl seçileceğini belirlemekte serbesttir; ancak taraflar böyle bir belirleme yapmamışsa veya belirlenen usule uyulmazsa; hakem sayısı ve/veya hakemler MTK'nın 7. maddesinde kabul edilen esaslar çerçevesinde tayin edilir⁹³. İşte hakem seçimi konusunda tarafların anlaşmasında veya MTK'da belirlenen usule uyulmamış olması, iptal başvurusunu yapan tarafça ispat edilmesi halinde kararının iptaline yol açar⁹⁴. Bu kez hakem seçiminde gerekli usule uyularak, ilk yargılama sonucunda verilen hakem kararının iptaline yol açan sebebe mahal vermeden yargılama yapılması imkânı bulunduğundan, iptal üzerine yeniden yargılama yolunun açık olması makuldür.

MTK md 15.A.son'da iptal üzerine yeniden yargılamanın şartları varsa, tarafların hakemleri yeniden belirleyebilecekleri; isterlerse eski hakemleri tayin edebilecekleri kabul edilmiştir. Hakem kararının iptali MTK md 15.A.1.b uyarınca hakem veya hakem kurulunun seçiminde, tarafların anlaşmasında belirlenen veya bu Kanunda öngörülen usule uyulmamış olması sebebine dayanıyorsa, iptalden sonra yapılacak yeniden yargılama bakımından tarafların hakem tayinindeki bu yetkilerini iptal kararını göz önünde tutarak kullanmaları gerekir. Hakem seçimindeki aynı usulsüzlüğe yeniden yargılama bakımından da yol açmamak için örneğin eski hakemlerin tayin edilmemesi zaruri olabilir.

⁹²İptal sebebine ilişkin bilgi için bkz Kalpsüz (n 2) 133, 134; Akıncı (n 1) 550 vd; Şensöz (n 35) 177 vd; Sezin Aktepe Artık, *Medeni Usul Hukukunda Hakem Kararlarının İptali Sebepleri* (HMK m.439) (On İki Levha 2023) 208 vd; Selçuk (n 4) 116 vd.

⁹³MTK'nın "Hakem sayısı, seçimi, reddi, sorumluluğu, görevinin sona ermesi ve yetkisi" başlıklı 7. maddesine göre: "A) Taraflar, hakemlerin sayısını belirlemekte serbesttirler. Ancak bu sayı tek olmalıdır. Hakemlerin sayısı taraflarca kararlaştırılmamışsa üç hakem seçilir. B) Taraflarca aksi kararlaştırılmamışsa hakem seçiminde aşağıdaki kurallar uygulanır: 1. Ancak gerçek kişiler hakem seçilebilir. 2. Tek hakem seçilecek ise ve taraflar hakem seçiminde anlaşamazlarsa hakem, taraflardan birinin istemi üzerine asliye hukuk mahkemesi tarafından seçilir. 3. Üç hakem seçilecek ise, taraflardan her biri bir hakem seçer; bu şekilde seçilen iki hakem üçüncü hakemi belirler. Taraflardan biri, diğer tarafın bu yoldaki isteminin kendisine ulaşmasından itibaren otuz gün içinde hakemini seçmezse veya tarafların seçtiği iki hakem seçilmelerinden sonraki otuz gün içinde üçüncü hakemi belirlemezlerse, taraflardan birinin istemi üzerine asliye hukuk mahkemesi tarafından hakem seçimi yapılır. Üçüncü hakem, başkan olarak görev yapar. 4. Üçten fazla hakem seçilecek ise, son hakemi seçecek olan hakemler yukarıdaki bentte belirtilen usule göre taraflarca eşit sayıda belirlenir. Hakemlerin seçimi usulünü kararlaştırmış olmalarına rağmen; 1. Taraflardan biri anlaşmaya uymazsa, 2. Kararlaştırılmış olan usule göre tarafların veya taraflarca seçilen hakemlerin hakem seçimi konusunda birlikte karar vermeleri gerektiği hâlde, taraflar ya da hakemler bu konuda anlaşamazlarsa, 3. Hakem seçimi ile yetkilendirilen üçüncü kişi, kurum veya kuruluş, hakemi ya da hakem kurulunu seçmezse, Hakem veya hakem kurulunun seçimi, taraflardan birinin istemi üzerine asliye hukuk mahkemesi tarafından yapılır. Asliye hukuk mahkemesinin gerektiğinde tarafları dinledikten sonra bu fıkra hükümlerine göre verdiği kararlar kesindir. Asliye hukuk mahkemesi, hakem seçiminde tarafların anlaşmalarını, hakemlerin bağımsız ve tarafsız olması, tarafların farklı tâbiyetten olmaları hâlinde tek hakem seçilecek ise bu hakemin tarafların tâbiyetinden olmaması, üç hakem seçilecek ise bunlardan ikisinin bir tarafın tâbiyetinden olmaması ilkelerini göz önünde bulundurur. Üçten fazla hakem seçilecek hâllerde de aynı usul uygulanır. C) Kendisine hakemlik önerilen kimse, bu görevi kabul etmeden önce tarafsızlık ve bağımsızlığından şüphe etmeyi haklı gösteren hâl ve şartları açıklamak zorundadır. Taraflar önceden bilgilendirilmemiş oldukları takdirde hakem, daha sonra ortaya çıkan durumları da gecikmeksizin taraflara bildirir. Hakem, taraflarca kararlaştırılan niteliklere sahip olmadığı, taraflarca kararlaştırılan tahkim usulünde öngörülen bir ret sebebi mevcut bulunduğu, tarafsızlığından şüphe etmeyi haklı gösteren hâl ve şartlar gerçekleştiği takdirde reddedilebilir. D) Taraflar, hakemin reddi usulünü serbestçe kararlaştırabilirler. Hakemi reddetmek isteyen taraf, hakemin veya hakem kurulunun seçiminden ya da hakemin reddi isteminde bulunabileceği bir durumun ortaya çıktığını öğrendiği tarihten itibaren otuz gün içinde ret isteminde bulunabilir ve bu istemini karşı tarafa yazılı olarak bildirir. Hakem kurulundan bir veya birden çok hakemin reddini isteyen taraf, ret istemini ve gerekçesini hakem kuruluna bildirir. Ret isteminin kabul edilmediğini öğrenen taraf, bu tarihten itibaren karara karşı otuz gün içinde asliye hukuk mahkemesine başvurarak bu kararın kaldırılmasını ve hakem veya hakemlerin reddine karar verilmesini isteyebilir. Seçilen hakemin veya hakem kurulunun tümünün ya da karar çoğunluğunu ortadan kaldıracak sayıda hakemin reddi için ancak asliye hukuk mahkemesine başvurulabilir. Asliye hukuk mahkemesinin bu fıkra uyarınca vereceği kararlar kesindir. Seçilen hakemin veya hakem kurulunun tümünün ya da karar çoğunluğunu ortadan kaldıracak sayıda hakemin reddine asliye hukuk mahkemesince karar verilmesi hâlinde tahkim sona erer. Ancak tahkim anlaşmasında hakem veya hakemlerin isimleri belirlenmemişse yeniden hakem seçimi yoluna gidilir. ... F) Bir hakem hukuki veya fiili sebeplerle görevini hiç ya da zamanında yerine getiremediği takdirde hakemlik yetkisi, hakemin çekilmesi veya tarafların bu yönde anlaşmaları ile sona erer. Taraflardan her biri, aralarında hakemin çekilmesini gerektiren sebeplerin varlığı konusunda uyuşmazlık olursa, asliye hukuk mahkemesinden hakemin yetkisinin sona erdirilmesi konusunda karar verilmesini isteyebilir. Asliye hukuk mahkemesinin vereceği karar kesindir. Hakemin görevinden çekilmesi veya diğer tarafın hakemin yetkisinin sona ermesine muvafakat etmesi, hakemin ret sebeplerinin varlığının kabulü anlamına gelmez. G) Hakemlerden birinin görevi herhangi bir sebeple sona ererse, onun yerine seçimindeki usul uygulanarak yeni bir hakem seçilir. Tahkim süresinin işlemesi, bir veya birden çok hakemin değiştirilmesi nedeniyle durmaz. Ancak, tahkim anlaşmasında hakemin veya hakem kurulunu oluşturan hakemlerin ad ve soyadları belirtilmiş ise; hakemin, hakem kurulunun ya da kurulun karar çoğunluğunu ortadan kaldıracak sayıda hakemin görevinin herhangi bir sebeple sona ermesi hâlinde tahkim sona erer." Hakem mahkemesinin teşkili konusunda ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz Şanlı (n 1) 329, 330.

⁹⁴Bu iptal sebebi mahkemece resen gözetilecek sebeplerden olmayıp, iptal başvurusunu yapan tarafça ispatı gerekmektedir.

- *Hakem veya hakem kurulunun, hukuka aykırı olarak yetkili veya yetkisiz olduğuna karar vermesi (MTK md 15.A.1.d)*⁹⁵

Kompetenz-kompetenz olarak adlandırılan ilke gereği hakemler kendi yetkileri hakkında kendileri karar verebilirler⁹⁶. MTK'nın md 7.H hükmünde de bu ilke benimsenmiştir⁹⁷. Hakemler kendi yetkileri hakkındaki değerlendirmeyi, resen değil tarafların itirazı üzerine gerçekleştirir. Hakemlerin yetkisine ilişkin bu itirazın kural olarak en geç ilk cevap dilekçesinde yapılması gerekir (MTK md 7.H.2). İşte hakemlerin kendi yetkileri hakkında tahkim yargılamasının başında verdikleri bu kararın hukuka aykırı olması bir iptal sebebi teşkil etmektedir. Kararın iptali için hakemler gerçekte yetkisiz olmalarına rağmen yetkili olduklarına karar vermiş olabilecekleri gibi, gerçekte yetkili olmalarına rağmen yetkisiz olduklarına karar vermiş de olabilirler. İşte hakem kararının bu sebeple iptali yeniden yargılama yolunun açık olduğu haller arasında sayılmıştır.

Hakemlerin yetkili olmasına rağmen yetkisiz olduğuna karar vermesinin hakem kararının iptaline yol açtığı hallerde yeniden yargılama yapılmasının -hakemlerin yetkili oldukları uyumsuzluk konusunu karara bağlamalarına imkân tanıyacağı için- amaca hizmet etmekte olduğu açıktır. Bunula birlikte aynı durum hakemlerin yetkisiz olmasına rağmen yetkili olduklarına karar verdikleri her halde söz konusu olmayabilecektir⁹⁸.

- *Hakem veya hakem kurulunun, tahkim anlaşması dışında kalan bir konuda karar vermesi veya istemin tamamı hakkında karar vermemesi ya da yetkisini aşması (MTK md 15.A.1.e)*⁹⁹

MTK md 15.A.1'in (e) bendinde birden fazla iptal sebebine bir arada yer verildiği görülmektedir. Buna göre hakemlerin i) tahkim anlaşması dışında kalan bir konuda karar vermiş olması, ii) istemin tamamı hakkında karar vermemiş olması, iii) yetkisini aşarak karar vermiş olması¹⁰⁰ iptal sebepleri arasında sayılmıştır. Yeniden yargılama yapılmasına imkân veren iptal sebepleri arasında (e) bendi de sayılmış olmakla birlikte, bentte yer alan tüm iptal sebeplerinin yeniden yargılama yolunu her zaman açmadığını belirtmek gerekir. Yukarıda izah edildiği üzere hakemlerin "tahkim anlaşması dışında kalan bir konuda karar vermiş olması" ile "yetkisini aşarak karar vermiş olması" hakem kararlarının kısmen iptaline yol açabilecek iptal sebepleri olup; kısmen iptal bakımından belirleyici olan hakem kararının tahkim anlaşmasının dışında kalan veya hakemlerin yetkisini aşan kısımların ayrılabilir olmasıdır. Kısmi iptalle ilgili başlık altında izah edildiği üzere hakem kararının hakemlerin tahkim anlaşması dışında kalan veya yetkilerini aşarak talep edilmeyen bir konuda

⁹⁵İptal sebebine ilişkin bilgi için bkz Kalpsüz (n 2) 135; Akıncı (n 1) 555-557; Hatice Özdemir Kocasakal, 'Tahkim Şartı ile İlgili İptal Sebepleri' ICC Türkiye XI. Milletlerarası Tahkim Semineri, 14 Nisan 2014 67 vd; Şensöz (n 35) 187-189; Aktepe Artık (n 92) 286 vd; Selçuk (n 4) 165 vd.

⁹⁶Kompetenz-kompetenz ilkesi hakkında bilgi için bkz Akıncı (n 1) 233-235; Özel (n 1) 127 vd; Emre Esen, 'Uluslararası Tahkime Tâbi Bir Uyumsuzluğun Devlet Mahkemelerine Götürülmesi Hâlinde Tahkim Anlaşmasının Geçerliliğine İlişkin İtirazların İncelenmesi ve Kompetenz-Kompetenz Prensibi' (2011) (1) Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (Prof. Dr. Ata Sakmar'a Armağan) 355-380; Nazlı Töre, 'Tahkim Yargılamasında Kompetenz-Kompetenz Prensibi' (2019) 6(11) Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi 208-216; Can (n 1) 372 vd.

⁹⁷"H) Hakem veya hakem kurulu, tahkim anlaşmasının mevcut veya geçerli olup olmadığına ilişkin itirazlar da dahil olmak üzere, kendi yetkisi hakkında karar verebilir. Bu karar verilirken, bir sözleşmenin hükümsüzlüğüne karar vermesi, kendiliğinden tahkim anlaşmasının hükümsüzlüğü sonucunu doğurmaz. Hakem veya hakem kurulunun yetkisizliğine ilişkin itiraz, en geç ilk cevap dilekçesinde yapılır. Tarafların hakemleri bizzat seçmiş veya hakem seçimine katılmış olmaları, hakem veya hakem kurulunun yetkisine itiraz etme haklarını ortadan kaldırmaz. Hakem veya hakem kurulunun yetkisini aştığına ilişkin itiraz derhal ileri sürülmezse geçerli olmaz. Hakem veya hakem kurulu, yukarıda belirtilen her iki hâlde de, gecikmenin haklı sebebe dayandığı sonucuna varırsa, daha sonra ileri sürülen itirazı kabul edebilir. Hakem veya hakem kurulu, yetkisizlik itirazını, ön sorun şeklinde inceler ve karara bağlar; yetkili olduğuna karar verirse, tahkim yargılamasını sürdürür ve davayı karara bağlar".

⁹⁸Hakemler tahkim yargılamasında konu veya kişi bakımından kısmen yetkisiz olmalarına rağmen yetkili olduklarına karar vermiş ve hakem kararı kısmi iptalin mümkün bulunmaması sebebiyle tümüyle iptal edilmiş olup da, bu kez hakemlerin kişi veya konu bakımından kendi yetkileri çerçevesine yeni bir hakem kararı verebilme ihtimalleri mevcutsa, yeniden yargılama yoluna gidilmesinin mümkün olabileceği kanaatindeyiz. Böyle bir ayrıma gitmeden, hakem kararının hakemin hukuka aykırı olarak yetkili olduğuna karar vermiş olması sebebiyle iptal edildiği her halde, tahkim kaldırılmış olacağından yeniden tahkim süresi veya hakem tayinine cevaz olmadığı yönünde bkz Kalpsüz (n 2) 80, 81.

⁹⁹İptal sebebine ilişkin bilgi için bkz Kalpsüz (n 2) 135-137; Akıncı (n 1) 557 vd; Özdemir Kocasakal (n 95) 73 vd; Şensöz (n 35) 189 vd; Aktepe Artık (n 92) 313 vd; Selçuk (n 4) 182 vd.

¹⁰⁰Hakem veya hakem kurulunun yetkisini aştığına ilişkin itirazın derhal ileri sürülmesi gerektiği (MTK md 7.H.3), ancak haklı sebep varsa daha sonra ileri sürülen itirazın kabul edilebileceğinden (MTK md 7.H.4) hareketle, yargılama sırasında derhal yetki aşımı itirazında bulunmayan tarafın daha sonra iptal davasında bu iptal sebebine dayanamayacağı yönünde bkz Ekşi, MTK (n 72) 331.

karar vermiş olmaları sebebiyle kısmen iptali söz konusu olduğunda, anlaşmanın kapsamı dışında kalan veya talebi aşan kısım hakkında yargılama yapılması anlamsız olacağından, bu hallerde yeniden yargılama yapılması imkânı ve ihtiyacı söz konusu değildir¹⁰¹.

Ancak hakemlerin “tahkim anlaşması dışında kalan bir konuda karar vermiş olması” ile “yetkisini aşarak karar vermiş olması” hallerinde hakem kararı kısmen değil de tümüyle iptal edilmişse ve tahkim anlaşmasının konu bakımından kapsamı veya hakemlerin yetkisi aşılmadan karar verme imkânı bulunuyor ise; ya da hakemlerin istemin tamamı hakkında karar vermemiş olmaları sebebiyle iptal söz konusu ise, tahkim anlaşmasının konu bakımından kapsamı veya hakemlerin yetkisi aşılmadan ya da istemin tamamını karara bağlamak üzere yeniden yargılama yapılması MTK md 15.A.son ile hedeflenen amaca uygundur¹⁰².

- *Tahkim yargılamasının, usul açısından tarafların anlaşmalarına veya bu yönde bir anlaşma bulunmaması halinde, MTK hükümlerine uygun olarak yürütülmemesi ve bu durumun kararın esasına etkili olması (MTK md 15.A.1.f)*¹⁰³

MTK’nın Tahkim Yargılama Usulü başlığını taşıyan 4. Bölümünün ilk maddesinde tarafların hakem veya hakem kurulunun uygulayacağı yargılama kurallarını, MTK’nın emredici hükümleri saklı kalmak kaydıyla, serbestçe kararlaştırabilecekleri ya da bir kanuna, milletlerarası veya kurumsal tahkim kurallarına yollama yaparak belirleyebilecekleri; böyle bir anlaşmanın bulunmaması halinde tahkim yargılamasının MTK hükümlerine göre yürütüleceği kabul edilmiş (MTK md 8.A); MTK md 8-14 arasında da tahkim yargılamasının usulü düzenlenmiştir. İşte yargılamanın uyulması gereken usule aykırı yürütülmesi ve ilgili usulsüzlüğün hakem kararının esasına etkili olması, iptal davasını açan tarafça ispat edilmiş olması halinde hakem kararının iptaline yol açacaktır. Bu halde yeniden yargılama yolunun açık olması makuldür. Zira -iptale ancak kararın esasına etkili olan usulsüzlükler yol açmış olduğundan-, bu kez usulüne uygun olarak yürütülecek tahkim yargılaması sonucunda esas bakımından da farklı bir karara ulaşılabilecektir.

- *Tarafların eşitliği ilkesinin gözetilmemesi (MTK md 15.A.1.g)*¹⁰⁴

MTK’nın “Yargılama kurallarının belirlenmesi, tarafların eşitliği ve temsili” başlıklı 8. maddesinin B fıkrasında tarafların, tahkim yargılamasında eşit hak ve yetkiye sahip oldukları kabul edilmiştir. Tahkim yargılamasında tarafların eşitliğinin gözetilmemesi, yargılama sonunda verilen hakem kararının iptaline yol açabilir. Üstelik iptale yol açması için sadece söz konusu ilkenin ihlal edilmiş olduğunun ispatı gerekli olup¹⁰⁵, ihlalin hakem kararı üzerinde etkili olması ayrıca aranmamıştır. Yeniden yapılacak yargılamada bu kez tarafların eşitliği ilkesi ihlal edilmeden karar verilebileceğinden, bu sebebin yeniden yargılamaya cevaz veren iptal sebepleri arasında sayılması isabetlidir.

- *Kararın kamu düzenine aykırı olması (MTK md 15.A.2.b)*¹⁰⁶

Bu iptal sebebi yeniden yargılama yapılmasına imkân veren diğer iptal sebeplerinden farklı olarak iptal davasına bakan bölge adliye mahkemesi tarafından resen gözetilecek yegâne iptal sebebidir. Yeniden yargılamaya imkân veren iptal sebepleri HMK ve MTK’da büyük oranda ortak düzenlenmiş olmakla birlikte,

¹⁰¹Bkz yukarıda 428. Belirtmek gerekir ki yetki aşımının talep edilmeyen bir konuda karar verilmesinden başka surette gerçekleştiği hallerde, kısmi iptal üzerine de yeniden yargılama yoluna gidilmesi mümkündür. Zira bu halde yeniden tahkime gidildiğinde de hakemlerin yetkilerini aşmadan yeniden karar verme imkânı bulunmaktadır.

¹⁰²Böyle bir ayrıma gitmeden, yetki aşımı sebebiyle iptal söz konusu olduğu takdirde yeniden tahkim süresi ve hakem tayinin söz konusu olmayacağı yönünde bkz Kalpsüz (n 2) 80, 81.

¹⁰³İptal sebebine ilişkin bilgi için bkz Kalpsüz (n 2) 137-139; Akıncı (n 1) 566 vd; Şensöz (n 35) 196 vd; Aktepe Artık (n 92) 325 vd; Selçuk (n 4) 202 vd.

¹⁰⁴İptal sebebine ilişkin bilgi için bkz Kalpsüz (n 2) 140-142; Akıncı (n 1) 576 vd; Şensöz (n 35) 209 vd; Aktepe Artık (n 92) 343 vd; Selçuk (n 4) 210 vd.

¹⁰⁵Bu prensipten tarafların kendi istekleriyle vazgeçemeyecekleri yönünde bkz Akıncı (n 1) 313, 579; tarafların eşitliği prensibinin ihlalinin kamu düzeni ile ilgili mutlak iptal sebebi olduğu yönünde bkz Hakan Pekcanitez, ‘Tahkim Usulü ile ilgili İptal Sebepleri’ ICC Türkiye XI. Milletlerarası Tahkim Semineri, 14 Nisan 2014 102.

¹⁰⁶İptal sebebine ilişkin bilgi için bkz Kalpsüz (n 2) 145 vd; Akıncı (n 1) 515 vd; Bahadır Erdem, ‘İptal Davalarında Kamu Düzenine Aykırılık’ ICC Türkiye XI. Milletlerarası Tahkim Semineri, 14 Nisan 2014 109-119; Şensöz (n 35) 223 vd; Aktepe Artık (n 92) 426 vd; Selçuk (n 4) 253 vd.

MTK'nın aksine HMK kamu düzenine aykırılık sebebiyle hakem kararının iptali halinde tahkim yargılamasının yeniden başlatılması yolunu kapatmıştır. Kanaatimizce isabetli olan MTK'nın bu konudaki tercihidir¹⁰⁷. Zira hakem kararının kamu düzenine aykırı olması sebebiyle iptali halinde yeniden yapılacak tahkim yargılamasında bu kez kamu düzenini ihlal etmeyen bir hakem kararı verilmesi mümkün olabilecektir. Bu itibarla kamu düzenine aykırılığın yeniden yargılama yapılmasına imkân veren iptal sebepleri arasında sayılmış olması tarafların tahkim iradesinin gereğine uygundur.

2. Yeniden Tahkime Gidilmesine İmkân Vermeyen İptal Sebepleri

MTK'nın 15. maddesinin 1. bendin (a) ve (c) alt bentleri ile 2. bendin (a) alt bentlerinde zikredilen ve “tahkim anlaşmasının geçerliliği”, “tahkim süresi” ve “tahkime elverişlilik” ile ilgili iptal sebeplerinin yeniden tahkim yargılaması yapılmasına imkân vermeyen iptal sebepleri olduğu anlaşılmaktadır. Hakem kararının yeniden yargılama yapılmasına imkân vermeyen iptal sebeplerinden birine dayanılarak iptal edilmiş olması halinde, tahkim yargılamasının yeniden başlatılması mümkün olmayacaktır¹⁰⁸. Bu durumda taraflar ihtilaflarını çözmek amacıyla artık devlet mahkemelerine başvurmalarıdır¹⁰⁹. Hakem kararının birden fazla sebeple iptal edilmiş olması halinde, yeniden yargılama yolunun kapanması için iptal sebeplerinden herhangi birinin burada zikredilen ve yeniden yargılama yapılmasına imkân vermeyen iptal sebeplerinden biri olması yeterlidir. Hakem kararının iptal sebepleri arasında yeniden yargılama yapılmasına imkân veren bir sebebin de bulunması bu durumu değiştirmez¹¹⁰. Bu itibarla söz gelimi hakem kararının hem tahkime elverişsizlik hem de tahkim usulüne aykırılık sebeplerine dayanılarak iptal edilmiş olması halinde yeniden tahkim yargılaması yapılması yoluna başvurulamayacaktır.

MTK md 15.A.son “*İptal davasının kabulü halinde, kabul kararı temyiz edilmemezse veya 1 inci bendin (b), (d), (e), (f), (g) alt bentleri ile 2 nci bendinin (b) alt bendindeki hallerin varlığı sebebiyle kabulü halinde taraflar aksini kararlaştırmamışlarsa ...*” şeklinde bir ifadeye sahiptir. Hüküm kaleme alınışı şekli itibariyle, iptal kararının temyiz edilmemesi halinde hakem kararı hangi sebeple iptal edilmiş olursa olsun yeniden yargılama yolunun açık olduğu yönünde anlaşılmaya müsaittir. Zira hükümdeki “veya” ibaresi yeniden yargılama yoluna gidilmesinin mümkün olduğu iki farklı ihtimali ayırmak üzere kullanılmış görünmektedir. Bu iki ihtimalden birinin “veya” ibaresi sonrasında yer verilen “sayılan iptal sebepleriyle hakem kararının iptal edilmiş olması hali” olduğu açıktır. “Veya” ibaresinden önce yer verilen diğer ihtimal ise, iptal sebeplerine ilişkin bir ifadeye yer verilmediğinden “hakem kararının hangi sebebe dayanılarak iptal edildiğinden bağımsız olarak iptal kararının temyiz edilmemiş olması” hali olarak anlaşılabilir.

Böyle anlaşılabilecek olursa, hakem kararının tahkime elverişsizlik, tahkim süresinin aşılması veya tahkim anlaşmasının geçersizliği sebebiyle iptal edilmiş olması hallerinde de iptal kararı temyiz edilmemiş ise yeniden yargılama yoluna başvurulabileceği sonucuna ulaşılır. Bu halde, iptal kararı her ne kadar kesinleşmiş olsa da, temyiz incelemesinden geçmediği için kanun koyucunun ilgili iptal sebeplerinin gerçekleşip gerçekleşmediğinin kesin olmadığı, bu konuda tereddüt bulunduğu düşüncesiyle hareket etmiş olabileceği ileri sürülebilir. Yani -olsa olsa- iptal kararı kanun yolu incelemesinden geçmeden kesinleşmiş olduğu için, tahkim anlaşmasının geçersiz, tahkim süresinin aşılmış veya tahkim anlaşmasının konusunun tahkime elverişsiz olduğu hakkında, kesin bir kanaate ulaşılmamış olduğundan yeniden tahkim yargılamasının yapılabilmesine imkân tanınmıştır denilebilir.

¹⁰⁷Aynı yönde bkz Okumuş (n 25) 226; Sülün Güçer, ‘Hukuk Muhakemeleri Kanunu ve Milletlerarası Tahkim Kanunu Tarafından İptal Davasının Kabulüne Bağlı Farklı Sonuçlar’ in İsmail Kırca, Başak Şit İmamoğlu, Murat Gürel, Ufuk Tekin, İbrahim Bektaş and Merve İrem Yener (eds), Prof. Dr. Sabih Arkan'a Armağan (On İki Levha 2019) 463.

¹⁰⁸Söz konusu sebeplerle hakem kararının iptali halinde, tahkim anlaşması ortadan kalktığı için, uyuşmazlığın tahkim yoluyla çözümü imkânının kalmadığı yönünde bkz Kalpsüz (n 2) 157; Yıldırım (n 69) 3017; Tuna (n 32) 87.

¹⁰⁹Akıncı (n 1) 585; Tiryakioğlu (n 35) 317; Şensöz (n 35) 239; Işık (n 25) 448; Süral (n 68) 1406; Ataç and Yaman (n 37) 858; Tuna (n 38) 87.

¹¹⁰Aynı yönde bkz Ersen Perçin (n 38) 1082.

Ancak kanaatimizce böyle bir neticeye varmak yerinde olmaz. Zira söz konusu iptal sebeplerinin mevcudiyeti bir temyiz incelemesinden geçmemiş olsa da taraflar temyiz yoluna gitmeyerek, zikredilen sebeplerle hakem kararının iptal edilmiş olmasının hukuki sonuçlarını peşinen kabul etmiş olmaktadır. Ayrıca iptal sebebinden bağımsız olarak iptal kararının temyiz edilmediği her durumda yeniden tahkim yargılamasına başvurulabileceği neticesine ulaşılabilecek olursa; tahkim anlaşmasının konusunun tahkime elverişsiz, tahkim anlaşmasının geçersiz veya tahkim süresinin aşılmış olduğu hallerde hakemler ve tahkim süresi yeniden belirlenerek -aynı tahkim anlaşmasına dayanılarak, aynı konuda- tahkim yargılaması yapılması yine iptal kararıyla karşılaşacak yeni bir hakem kararı verilmesi anlamına gelecektir¹¹¹. Hâlbuki daha önce ifade edildiği üzere hakem kararının iptali sonrasında yeniden yargılama yapılması, bu kez iptal sebebi içermeyen hukuka uygun bir hakem kararı verilebilmesi amacına yöneliktir.

İptal sebepleri arasında bir ayrıma gidilerek, belirli sebeplerin yeniden yargılamaya imkân verdiği ve belirli sebeplerin de bu imkânı vermediğinin kabul edilmesinde, her bir iptal sebebi bakımından kendine ait gerekçeler bulunmaktadır¹¹². Söz konusu gerekçeler ise iptal kararının temyiz edilmiş olup olmamasından bağımsızdır. Tahkim anlaşmasının geçersiz, tahkim süresinin aşılmış veya tahkim anlaşmasının konusunun tahkime elverişsiz olduğu hallerde, aşağıda ele alınacağı üzere -iptal kararının temyizinden bağımsız olarak- bir kez daha tahkime gitmeyi engelleyen, tahkim prosedürünü boşa çıkaran geri döndürülemez bir engel oluşmakta ve yeniden tahkim yargılamasına gidilmesi bu müessese ile gözetilen amaca hizmet etmemektedir¹¹³. Bu itibarla hükmün lafzı yanlış anlam çıkarmaya yol açacak şekilde kaleme alınmış olmasına rağmen, hakem kararının bu iptal sebeplerinden birine dayanılarak iptal edilmiş olması, -iptal kararı ister temyiz edilsin isterse edilmesin- yeniden MTK md 15.A.son uyarınca tahkim yargılamasının başlatılmasını engellemelidir.

İptal davasında, yeniden yargılama yapılmasına imkân vermeyen bir sebebe dayanılarak hakem kararının iptalinin talep edilmiş olduğu hallerde, hakem kararı bu sebeple değil de yeniden yargılama yolunun açık olduğu bir sebeple iptal edilmiş olabilir. Böyle bir durum yeniden yargılama yoluna başvurmaya engel olmaz. Söz gelimi iptal davasında tahkim anlaşmasının geçersizliği veya kararın tahkim süresi içerisinde verilmediği iddiasıyla hakem kararının iptalini istemiş olmakla birlikte, karar bu iptal sebeplerinden biriyle değil de, yeniden yargılamaya imkân veren kamu düzenine aykırılık sebebine dayanılarak iptal edilmiş ise, tahkim prosedürü yeniden başlatılabilir. İptal davasının kesinleşmesiyle tahkim anlaşmasının geçerli olduğu veya hakem kararının tahkim süresinde verildiği hususları kesinleşmiş olduğundan, ilgili tarafın, yeniden yargılama şartlarının bulunduğu bir durumda bu yola başvurabilmesi doğaldır. Bu halde yeniden yargılama yapılmasına imkân vermeyen bir sebebe -söz gelimi tahkim süresinin aşıldığına- dayanarak iptal davasını açan tarafın yeniden yargılama yoluna başvurmasının çelişkili davranış teşkil ettiği veya dürüstlük kuralına aykırı olduğu iddiası da yerinde olmaz. Ne de olsa iptal davasında yeniden yargılama yapılmasına imkân vermeyen sebeple hakem kararının iptali talebi reddedilmiş; verdiğimiz örnek özelinde hakem kararının tahkim süresi içerisinde verildiği sonucuna ulaşılmış; ancak hakem kararı yeniden yargılama yapılmasına engel olmayan başka bir sebeple iptal edilmiştir.

- *Tahkim anlaşmasının taraflarından birinin ehliysiz ya da tahkim anlaşmasının, tarafların anlaşmayı tabi kıldıkları hukuka veya böyle bir hukuk seçimi yoksa Türk hukukuna göre geçersiz olması (MTK md 15.A.1.a)*¹¹⁴

¹¹¹Bkz aşağıda yeniden tahkim yargılaması sonucunda verilen ikinci hakem kararının iptaline ilişkin yapılan açıklamalar 452, 453.

¹¹²Yeniden yargılamaya imkân veren iptal sebepleri incelenirken her bir sebebe ilişkin olarak bu gerekçelere değinilmiştir, bkz yukarıda 434 vd.

¹¹³Tahkim anlaşmasının geçersizliği bakımından bkz aşağıda 439; tahkime elverişsizlik bakımından bkz aşağıda 441. Tahkim süresinin aşılmış olması bakımından ise mesele bir dercede farklılık arz etmektedir, bkz aşağıda 439-441. Yeniden yargılama yoluna gitmeye imkân vermeyen iptal sebeplerinin çoğunun tahkim yargılamasının esasına ilişkin olduğu, yeniden yargılama yapılmasının -tahkim süresinin aşılmış olması hariç- iptal sebeplerini ortadan kaldırmayacağı yönünde bkz Ersen Perçin (n 38) 1082.

MTK tahkim anlaşmasının yazılı şekilde yapılacağını öngörmüş ve bu şartın yerine getirilmiş sayılacağı yolları da belirtmiştir (MTK md 4.2)¹¹⁵. Tahkim anlaşmasının esas bakımından geçerliliği de, “*taahhütlerin tahkim anlaşmasına uygulanmak üzere seçtiği hukuka veya böyle bir hukuk seçimi yoksa Türk hukukuna*” tabi kılınmıştır (MTK md 4.3). Öngörülen şekil kurallarına veya esas bakımından tabi olduğu hukuka aykırı tahkim anlaşması geçersiz olduğu gibi anlaşmayı akdeden taraflardan birinin ehliyetli oluşu¹¹⁶ da tahkim anlaşmasını geçersiz kılacaktır. İşte bu geçersizlik hakem kararının iptaline yol açabilir¹¹⁷.

Tahkim yoluna başvurunun dayanağı tahkim anlaşması olduğundan, bu anlaşmanın geçersizliği halinde taraflar arasındaki ihtilafın tahkim yoluyla çözümü de dayanaktan yoksun kalmaktadır. Dolayısıyla iptal kararı üzerine yeniden yargılama yapılamaması doğaldır. Aksi halde yeniden yapılan yargılama sonunda verilecek karar yine tahkim anlaşmasının geçersizliği sebebiyle iptal edilebilir olacaktır. Kaldı ki, yeniden tahkim yargılaması yoluna başvurulması, tahkim anlaşmasının geçersizliğinin kesin hükümle sabit hale gelmiş olması karşısında da mümkün görünmemektedir.

- *Kararın, tahkim süresi içinde verilmemesi (MTK md 15.A.1.c)*¹¹⁸

Tahkim süresini belirleme yetkisi taraflara aittir. Taraflar bu yetkiyi kullanarak tahkim süresini belirlememişse, MTK tarafından öngörülen sürede tahkim yargılamasının tamamlanması gerekir. MTK md 10.B’ye göre “*Taraflar aksini kararlaştırmadıkça, tek hakemli davalarda hakemin seçildiği, birden çok hakemli davalarda ise hakem kurulunun ilk toplantı tutanağının düzenlendiği tarihten itibaren bir yıl içinde hakem veya hakem kurulunca esas hakkında karar verilir*”. Tahkim süresi, tarafların anlaşmasıyla; anlaşamamaları halinde taraflardan birinin başvurusu üzerine asliye hukuk mahkemesince uzatılabilir. Başvurunun reddi halinde tahkim süresi sonunda yargılama sona erer. Mahkemenin kararı kesindir (MTK md 10.B). Hakem kararının ilk tayin olunan veya uzatma varsa uzatılan tahkim süresi içerisinde verilmesi gerekir. Aksi halde verilecek kararın iptali mümkündür.

“Tahkim süresinin aşılması” yeniden yargılama yapılmasına imkân vermeyen iptal sebepleri arasında diğerlerinden farklı bir niteliğe sahip görünmektedir. Hakem kararının tahkim anlaşmasının geçersizliği veya tahkime elverişsizlik sebepleriyle iptali halinde yeniden yargılama yapılmasına imkân olmadığı açık bir şekilde kendisini göstermektedir. Zira hakem kararının tahkime elverişsizlik veya tahkim anlaşmasının

¹¹⁴İptal sebebine ilişkin bilgi için bkz Kalpsüz (n 2) 130 vd; Akıncı (n 1) 526 vd; Özdemir Kocasakal (n 95) 38 vd; Şensöz (n 35) 160 vd; Begüm Gedik, *Milletlerarası Hakem Kararlarının İptal Edilme Nedenlerinden Tahkim Anlaşmasının Geçersiz Olması* (Seçkin 2020); Aktepe Artık (n 92) 129 vd; Selçuk (n 4) 87 vd.

¹¹⁵Hükme göre “*Yazılı şekil şartının yerine getirilmiş sayılması için, tahkim anlaşmasının taraflarca imzalanmış yazılı bir belgeye veya taraflar arasında teati edilen mektup, telgraf, teleks, faks gibi bir iletişim aracına veya elektronik ortama geçirilmiş olması ya da dava dilekçesinde yazılı bir tahkim anlaşmasının varlığının iddia edilmesine davalının verdiği cevap dilekçesinde itiraz edilmemiş olması gerekir. Asıl sözleşmenin bir parçası hâline getirilmek amacıyla tahkim şartı içeren bir belgeye yollama yapılması hâlinde de geçerli bir tahkim anlaşması yapılmış sayılır.*” Ayrıca devlet mahkemesinde görülen “*yargılama sırasında tarafların tahkim yoluna başvurma konusunda anlaşmaları halinde, dava dosyası mahkemece ilgili hakem veya hakem kuruluna gönderilir.*” (MTK 5.2).

¹¹⁶Tarafların tahkim anlaşması akdetme ehliyeti MÖHUK md 9 uyarınca tespit edilir, bkz Kalpsüz (n 2) 131, 132; Şanlı (n 1) 410; Akıncı (n 1) 526; Can (n 1) 47. Tahkim anlaşması akdetme ehliyeti subjektif tahkime elverişlilik olarak da adlandırılmaktadır, bkz Ekşi (n 50) 48; Burak Huysal, *Milletlerarası Ticarî Tahkimde Tahkime Elverişlilik* (Vedat 2010) 18; Can (n 1) 47, 566; Özbek, I (n 1) 790.

¹¹⁷MTK md 15.A.1.a hükmünde “*tahkim anlaşmasının, tarafların anlaşmayı tâbi kıldıkları hukuka veya böyle bir hukuk seçimi yoksa Türk hukukuna göre geçersiz olması*” halinden söz edildiği için hüküm ehliyetli dışı dışında yalnızca tahkim anlaşmasının esas bakımından geçersizliğini iptal sebebi olarak sayılıyor görünmektedir. Tahkim anlaşmasının şeklen geçersiz olması iptal sebebi olarak açıkça zikredilmemiş olmakla birlikte, şekli geçersizlik de şüphesiz hakem kararının iptaline yol açar. Esasen, MTK’nın md 4.2 ile tahkim anlaşmasının şekli geçerliliğini bir kanunlar ihtilafı kuralına havale etmeden bizzat yazılı şekle tabi tutarak düzenlemiş olduğu ve MTK md 4.3 hükmündeki düzenlemenin de tahkim anlaşmasının esas bakımından geçerliliğine ilişkin olduğu yönündeki baskın görüşten (bkz Nomer, Ekşi and Öztekin Gelgel (n 1) 53 vd; Şanlı (n 1) 322, 323; Akıncı (n 1) 215-217; Özel (n 1) 65 vd, 85 vd; Can (n 1) 186 vd; Emre Esen, ‘Uluslararası Ticarî Tahkimde Tahkim Anlaşmalarının Şekli’ (2011) 28(1-2) *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni* 105; Sürat (n 68) 1393) hareket edildiğinde, şekli geçersizliğin iptal sebeplerine dâhil olduğunu ayrıca açıklama gereği oluşmaktadır. Bununla birlikte, Kalpsüz’e göre MTK md 4.3 tahkim anlaşmasının şekli de dâhil olmak üzere geçerliliğinin tabi olduğu hukuku düzenlemekte, bu hukukun Türk hukuku olması halinde ancak MTK md 4.2’deki şekil kuralı devreye girmektedir, bkz Turgut Kalpsüz, ‘Tahkim Anlaşması’ in Hüseyin Ülgen, Arslan Kaya and Gül Okutan Nilsson (eds), *Bilgi Toplumunda Hukuk Ünal Tekinalp’e Armağan II* (Beta 2003) 1041. Bu son görüşten hareket edilecek olursa zaten MTK md 15.A.1.a hükmünde zikredilen hukuk, tahkim anlaşmasını hem esas hem de şekil bakımından yöneten hukuk olacağından, tahkim anlaşmasının şekli geçersizliğinin iptal sebebi oluşunu ayrıca açıklamaya gerek kalmayacaktır.

¹¹⁸İptal sebebine ilişkin bilgi için bkz Kalpsüz (n 2) 134; Akıncı (n 1) 554, 555; Şensöz (n 35) 180 vd; Aktepe Artık (n 92) 261 vd; Selçuk (n 4) 139 vd.

geçersizliği sebeplerinden biriyle iptali halinde yeniden tahkim yargılaması yapılmasına imkân verilecek olsaydı, bu ikinci yargılama sonucunda elde edilecek hakem kararı da yine bu sebeplerle hukuka aykırı ve iptal edilebilir olacaktı. Hâlbuki hakem kararının tahkim süresi içerisinde verilmemiş olması sebebiyle iptal edilmesi halinde, yeniden yargılama yolu açık olsa, yapılacak yargılama için yeni bir tahkim süresi tayin edilmesi ve bu süre içerisinde bu kez tahkim süresine bağlı olarak iptal edilemeyecek yeni bir hakem kararının verilmesi mümkün olabilirdi. Bunun yanı sıra, gerek tahkim anlaşmasının geçersiz olması gerekse tahkime elverişsizlik esasen yargılama sürecinden bağımsız olarak var olan ve taraflar arasındaki ilgili ihtilafın tahkim yargılamasıyla çözümüne engel olan hususlardır. Oysa tahkim süresinin aşılması halinde benzer bir engel bulunmamakta; sadece tahkim yargılamasının yürütülmesindeki bir usulsüzlük iptale yol açmaktadır.

HMK ilk kabul edildiğinde tahkim süresinin aşılması halinde yeniden yargılama yolu kapalıyken, -belki de bu nitelik farkı dikkate alınarak- 2018 yılında yapılan değişiklikle¹¹⁹, hakem kararının tahkim süresi içinde verilmediği sebebine dayanılarak iptal edilmesi halinde, MTK'dan farklı olarak yeniden yargılama yapılmasına cevaz verilmiştir (HMK md 439.7)¹²⁰. MTK'nın tercihi tahkim süresinin kamu düzenine ilişkin görüldüğü ve aşılmış olmasının yeniden yargılamaya da cevaz vermediği HUMK dönemine ait anlayışın etkisini taşıyor görünmektedir¹²¹. Diğer yandan farklı devletlerin hukuklarında tahkim süresinin aşılması -yeniden yargılamaya cevaz vermeyen bir iptal sebebi olarak görülmek şöyle dursun- bağımsız bir iptal sebebi dahi sayılmamıştır¹²².

Kanaatimizce yukarıda sözü edilen farklılıklara rağmen, MTK'da tahkim süresinin aşılmasının yeniden yargılama yapılmasına imkân vermeyen iptal sebepleri arasında sayılmış olmasının kendine özgü bir gerekçesi olduğu ileri sürülebilir. Hakem kararının tahkim süresi içerisinde verilmesi gereği, bu gereğin

¹¹⁹7101 sK md 60.

¹²⁰Tahkim süresinin aşılması sebebiyle iptal halinde de yeniden tahkime gidilmesine imkân veren, 7101 sK ile yapılan değişikliğin eleştirisi için bkz Güçer (n 107) 464. Değişiklikten önceki dönemde de, doktrinde o dönemki mevcut HMK düzenlemesi eleştirilmeksizin, tahkim süresinden sonra karar verilmesi sebebiyle hakem kararının iptali halinde yeniden tahkime gidilemeyeceği, devlet mahkemesine başvurulması gerektiği ifade edilmekteydi, bkz Pekcanitez, 'İptal Sebepleri' (n 105) 93-95; Pekcanitez and Yeşilirmak (15th edn) 2783; Yıldırım (n 69) 3010, 3011. Değişiklik sonrasında dahi tahkim süresinin aşılması sebebiyle iptalin, yeniden tahkime gidilmesini engellediği yönünde görüş belirtilmeye devam edildiği de görülmektedir, bkz Pekcanitez and Yeşilirmak (n 1) 4817, 4818.

¹²¹1086 sayılı mülga HUMK'da hakem kararının tahkim süresinin bitiminden sonra verilmiş olması diğer bozma sebeplerinden farklı olarak, yeniden tahkim yargılaması yapılmasına cevaz vermeyen bir hal olarak kabul edilmişti (HUMK md 533.1). 1972 tarihli Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararına göre : "Hakem kararı HUMK. 533. maddesinin 1. bendine göre bozulmuşsa tahkim sözleşmesi artık sona erer. Bu takdirde, taraflar bundan sonra, hakeme değil, vazifeli ve salahi yetli mahkemeye gitmek zorundadırlar." (Yargıtay İBHGK, 2/12, 23.10.1972. Karar için bkz <www.lexpera.com.tr> Erişim tarihi 10 October 2025). Ayrıca HUMK'un uygulandığı dönemde tahkim süresi Yargıtayca kamu düzenine ilişkin görülerek taraflarca ileri sürülmesinden bağımsız olarak hakem kararının bozulmasına dahi yol açmaktaydı: "HUMK'nın 529. maddesi hükmünce hakemler ilk toplanmalarından itibaren 6 ay zarfında karar vermek zorunda olup, süre uzatımı dışında tahkim süresinin geçmesi halinde yapılan işlemler batıl olduğundan uyuşmazlığın yetkili mahkemeye çözümlenmesi gerekir. Aynı Kanunun 533. maddesinin birinci bendinde tahkim süresinin dolmasından sonra karar verilmesi bozma sebebi olarak kabul edilmiştir. Tahkim davalarının belli bir süreye bağlı olması kamu düzenine ilişkin olduğundan görev gereği hakemlerce ve temyiz aşamasında Yargıtay'ca kendiliğinden dikkate alınır. HUMK'nın 529. maddesinde belirlenen 6 aylık süre kanunun öngördüğü tahkim süresi olup taraflara tanınan sözleşme özgürlüğü nedeniyle bu sürenin tahkim şart ya da sözleşmesinde daha kısa olarak belirlenmesi mümkündür (Yargıtay 15.H.D.'nin 02.07.1997 gün 1997/256 Esas, 1997/3420 Karar sayılı ve Yargıtay 9. Hukuk Dairesi'nin 03.10.1997 gün 11898/13912 E.K. Sayılı ilâmları)" (Yargıtay 15 HD, 4207/6858, 13.12.2010. Karar için bkz <www.lexpera.com.tr> Erişim tarihi 10 October 2025). 6100 sayılı HMK ise 4686 sayılı MTK gibi tahkim süresinin aşılmasını taraflarca ileri sürülmesi gereken bir iptal sebebi olarak kabul etmiştir. Tahkim süresi sona erdiği anda bunu ileri sürmeyen ve tahkimin devamına ses çıkarmayan tarafın nihai hakem kararı aleyhine verildikten sonra bu sebeple iptal davası açması dürüstlük kuralına da aykırılık teşkil edeceğinden, süreye uyulmamasının resen dikkate alınacak bir iptal sebebi sayılmamasının yerinde olduğu yönünde bkz Aktepe Artık (n 92) 277, 278.

¹²²Örneğin Fransız Medeni Usul Kanununda tahkim süresinin aşılması bir iptal sebebi olarak sayılmamıştır (FCPC Art 1520). Kaldı ki tahkim yargılamasının yürütülmesinde uyulması gereken sürelerin belirlenmediği Fransız hukukunda hakemlerin nihai kararı vermekle yükümlü oldukları bir tahkim süresi de belirlenmemiş olduğundan tahkim ancak taraflarca belirlenmiş olması halinde bir süreyle sınırlı olup bu halde de talep üzerine mahkemeye uzatılması mümkün görülmektedir, bkz Fouchard, Gaillard, Goldman (n 15) 680-682. Alman (ZPO § 1059.2); İtalyan (ItCPC Art 829) ve Polonya (PolCPC Art 1206) Medeni Usul Kanunları ile Norveç (NorAA Art 43) ve İngiliz (EngAA sec 67-69) Tahkim Kanunlarında veya İsviçre Milletlerarası Özel Hukuk Kanununda (SwzIPRG Art 190.2) da tahkim süresinin aşılmasına ilişkin bir iptal sebebi bulunmamaktadır. UNCITRAL Model Kanun'da da bir tahkim süresi belirlenmediği gibi tahkim süresinin aşılmasına ilişkin bir iptal sebebine yer verilmemiştir. ABD Kanunlar Kodunda da tahkim süresinin aşılması bağımsız bir iptal sebebi olarak düzenlenmemiş olmakla birlikte (USC 9 § 10.a), iptal kararını veren mahkemenin ancak tahkim süresi sona ermemiş ise uyuşmazlık hakkında hakemler önünde yeniden yargılama yapılmasına karar verebileceği kabul edilmiştir (USC 9 § 10.b).

yerine getirilmemesi halinde hakem kararının iptaline yol açabilecektir¹²³. Hâlbuki tahkim süresinin aşılması sebebiyle hakem kararının iptal edilmesi üzerine yeniden yargılama yapılmasına cevaz vermek, bizatihi tahkim süresinin aşılmasının bir iptal sebebi olarak düzenlenmiş olmasıyla bağdaşmaz. Zira hakem kararı süre sebebiyle iptal edilmiş olmasına rağmen yeniden yapılacak yargılamada yeni bir tahkim süresi işlemeye başlamakta; tahkim süresi adeta uzatılmış olmaktadır. Oysa ilk yargılamada hakem kararının tahkim süresi içerisinde verilememiş olmasıyla, tahkim süresi tüketilmiş bulunmakta ve tahkim prosedürünü boşa çıkaran geri döndürülemez bir engel oluşmaktadır¹²⁴. Tahkim yargılaması sürecinde sarf edilen çaba, zaman ve masrafların heba olmasına yol açacak böyle bir durum karşısında, faturanın sadece yeniden yargılama kolunun kapalı olmasına kesilmesi yerine tahkim süresinin tahkim usulü içerisinde oynadığı rol, sürenin belirlenmesi ve uzatılması yöntemleri ile birlikte etraflıca ele alınarak; bu sürenin aşılmasının hakem kararının iptaliyle sonuçlanmasının yaratabileceği sakıncaları bertaraf edebilecek önlemler üzerinde çalışılmalıdır¹²⁵.

- *Hakem veya hakem kurulu kararına konu uyuşmazlığın Türk hukukuna göre tahkime elverişli olmaması (MTK md 15.A.2.a)*¹²⁶

Türkiye’de bulunan taşınmaz mallar üzerindeki aynı haklara ilişkin uyuşmazlıklar ile iki tarafın iradelerine tabi olmayan uyuşmazlıklar tahkime elverişli olmadıklarından MTK’nın uygulama alanının dışında bırakılmıştır (MTK md 1.4)¹²⁷. İki tarafın iradesine tabi olmakla birlikte kimi sosyal ve ekonomik mülhazalarla; zayıf tarafı koruma ve kamu düzeni düşüncesiyle bazı uyuşmazlıklar uygulamada tahkime elverişli olarak görülmemektedir¹²⁸. İşte Türk hukuku uyarınca tahkime elverişli olmayan bir uyuşmazlığa ilişkin olması hakem kararının iptaline yol açacak sebepler arasındadır. Üstelik bu iptal sebebi iptal davasına bakan mahkemece resen dikkate alınması gereken bir iptal sebebidir. Dolayısıyla taraflarca ileri sürülmemiş olsa bile tahkime elverişsizlik hakem kararının bölge adliye mahkemesince iptaline yol açacaktır. Doğaldır ki, iptal edilen hakem kararına konu olan ihtilafın tahkime elverişli olmaması aynı konuda yeniden tahkim yargılaması yapılmasına da engel olacaktır.

D. Yeniden Tahkime Gidilmesinde Taraf İradesinin Rolü

Bilindiği gibi tahkim -zorunlu tahkim bir yana bırakılacak olursa- esasen tarafların iradesine dayanan bir uyuşmazlık çözme yöntemidir. Hakem kararının iptali ise, yukarıda da belirtildiği üzere tarafların aralarındaki ihtilafın tahkim yoluyla çözüme kavuşturulması yönündeki iradelerini ortadan kaldırmamaktadır¹²⁹. Üstelik iptal sebebiyle henüz ihtilaf tahkim yoluyla çözülebilmemiş değildir. Tahkim anlaşmasının geçersizliği veya

¹²³Tahkim süresinin aşılmasının iptale yol açması konusunda doktrinde farklı yaklaşımlar da bulunmaktadır: Hakem kararının tahkim süresinde verilmemesinin bir iptal sebebi teşkil etmesi, tarafların tahkim yargılamasından gecikme olmaksızın netice almaları amacına yönelik olsa da, süre aşımına dayanan iptal durumunun yol açacağı zaman ve masraf kaybı sebebiyle eleştirisi için bkz Akıncı (n 1) 554, 555. Söz konusu sakıncalar sebebiyle tahkim süresinin aşılmasının bir iptal sebebi olmaktan çıkarılarak, yalnızca hakem kararının esasına etkili olması şartıyla iptale yol açabilecek bir usule aykırılık olarak kabul edilmesinin yerinde olacağı yönünde bkz Ersen Perçin (n 38) 1075, 1076. Şanlı da tahkim süresine ilişkin iptal sebebine eleştiri getirmemekle birlikte, tahkim süresi içerisinde karar verilmemesini yeniden tahkime gidilmesine cevaz vermeyen iptal sebepleri arasında saymamıştır, bkz Şanlı (n 1) 346.

¹²⁴Tahkim süresinin kamu düzeninden olduğu, süre geçtikten sonra verilen hakem kararının hüküm ifade etmediği yönünde bkz Kalpsüz (n 2) 67 ve 229; Erol Ertekin and İzzet Karataş, *Uygulamada İhtiyarî Tahkim ve Yabancı Hakem Kararlarının Tenfizi Tanınması* (Yetkin 1997) 256; aksi yönde İbrahim Doğan Takavut, *Milletlerarası Ticari Tahkimde Usule İlişkin Konularda İrade Serbestisi* (On İki Levha 2021) 493, 494.

¹²⁵Böyle bir çalışma ise inceleme konumuzu aşmaktadır.

¹²⁶İptal sebebine ilişkin bilgi için bkz Kalpsüz (n 2) 145-147; Akıncı (n 1) 479 vd; Özdemir Kocasakal (n 95) 54 vd; Huysal (n 116); Şensöz (n 35) 214 vd; Aktepe Artık (n 92) 391 vd; Selçuk (n 4) 237 vd.

¹²⁷MTK md 1.4 hükmünün tahkim elverişliliğe ilişkin olup olmadığı konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Hükmün tahkime elverişliliğe ilişkin olduğu yönünde bkz Şanlı (n 1) 468; Akıncı (n 1) 94; Nomer, Ekşi and Öztekin Gelgel (n 1) 50-52; Tiryakioğlu (n 35) 315; Özkan and Kavlak (n 1) 65; Pekcanitez and Yeşilirmak (n 1) 4553, 4554; Yeşilirmak (n 64) 84; Şensöz (n 35) 215. Hükmün tahkime elverişliliğe değil MTK’nın uygulama alanına ilişkin olduğu yönünde bkz Kalpsüz (n 2) 28 vd. Hükmün Kanunun geçerlilik alanını belirlemek suretiyle tahkime elverişliliği dolaylı olarak düzenlediği yönünde Can (n 1) 44. Ayrıca söz konusu görüş farklılıklarının yalnızca Türkiye’de bulunan taşınmaz mallara ilişkin uyuşmazlıklar bakımından pratik bir farklılık yarattığı, bu uyuşmazlıkların tahkime elverişsiz kabul edilmesinin yerinde olmadığı yönünde bkz Huysal (n 116) 17, 266 vd.

¹²⁸Bkz Şanlı (n 1) 468, 470.

¹²⁹Bkz yukarıda 419.

tahkime elverişsizlik gibi tahkime gitmeyi engelleyen bir hal; ya da tahkim süresinin aşılmış olması gibi tahkim prosedürünü boşa çıkaran geri döndürülemez bir engel bulunmadığı¹³⁰ sürece esas olan ihtilafın tarafların iradesine uygun olarak tahkim yoluyla çözülmesidir¹³¹. Bu itibarla hakem kararının iptali üzerine yeniden yargılama yapılabilmesi, tarafların bunu ayrıca kararlaştırmış olmalarını gerektirmez. Aksine, iptal kararı üzerine de ihtilafın tahkim yoluyla çözüme kavuşturulması gerektiği tahkim iradesinin doğal neticesidir.

Taraflar şayet hakem kararının iptali üzerine yeniden yargılama yapılması yolunu kapatmak istiyorsa bu konuda anlaşmaları gerekir. Dolayısıyla iptalden sonra tahkim yolunun açık olması asıldır; taraflar ancak anlaşarak bu yolu kapatabilirler¹³². MTK'nın 15. maddesinin iptalden sonra yeniden yargılama yapılmasına ilişkin düzenlemesi de bu doğrultudadır. İlgili hüküm iptal davasının kabulü halinde "taraflar aksini kararlaştırmamışlarsa" hakemlerin ve tahkim süresinin yeniden belirlenebileceğini öngörmektedir. Taraflar aksini yani yeniden tahkim yargılamasına gidilemeyeceğini birlikte kararlaştırabilir; taraflardan yalnızca birinin bu yöndeki iradesi yeniden tahkim yargılaması yolunu kapatmak için yeterli değildir¹³³.

Görüldüğü gibi tarafların yeniden yargılamanın mümkün olmadığını kararlaştırma yetkileri bulunmaktadır. Yani taraflar, hakem kararı yeniden yargılama yapılmasına imkân veren sebeplerle iptal edilmiş olmasına rağmen yeniden yargılamanın mümkün olmadığını kararlaştırabilirler. Böyle bir durumda taraflarca artık bu yola başvurulamayacaktır. Ancak tarafların aksi yönde bir yetkilerinin söz konusu olmadığı anlaşılmaktadır. Diğer bir ifadeyle taraflara, hakem kararı yeniden yargılama yapılmasına imkân vermeyen sebeplerle iptal edilmiş olmasına rağmen, yeniden yargılama yapılmasının mümkün olduğunu kararlaştırma yetkisi verilmemiştir¹³⁴.

Hakem kararının iptal edilmesi üzerine tahkim prosedürünün yeniden başlatılması taraflar için elbette zorunluluk değil sadece bir imkândır. Taraflar iptal kararından sonra yeniden yargılama yapılamayacağını kararlaştırmamış olsalar dahi, fiilen yeniden yargılama yoluna başvurmayabilirler. İptal kararının kesinleşmesinden sonra belli bir süre içerisinde tahkim prosedürünün yeniden başlatılabileceği veya başlatılması gerektiği yönünde bir kural da bulunmamaktadır. Hakem kararının iptali üzerine yeniden tahkim yargılaması yoluna başvurma yetkisi belli bir süre ile sınırlandırılmadığı gibi; yeniden yargılamanın mümkün olmadığını kararlaştırma yetkisi de belli bir süreyle sınırlandırılmamıştır. Bununla birlikte tahkim yargılamasından netice almak isteyen tarafların tahkim prosedürünün yeniden başlatılmasında, maddi hukuktan doğan talepleri bakımından zamanaşımını gözetmeleri yerinde olacaktır. Zira kanaatimizce hakem kararının iptali kararının kesinleşmesinden tahkim prosedürünün yeniden başlatılmasına kadar olan sürede zamanaşımı işleyecektir. Hakem kararı hakkındaki iptal kararının kesinleşmesiyle, tahkim yargılamasına konu talep bakımından yeniden işlemeye başlayan zamanaşımı süresi, yeniden yargılama yoluna başvurulmasıyla kesilecektir¹³⁵.

¹³⁰Yeniden yargılama yapılmasına imkân vermeyen iptal sebepleri için bkz yukarıda 437 vd.

¹³¹Yerel hakem kararlarının iptaline ilişkin HMK md 439'un iptal kararı üzerine yeniden tahkim yargılaması yapılmasına ilişkin 7. fıkrasının gerekçesinde de bu husus vurgulanmıştır: "... iptal kararı verilmiş ise tarafların uyuşmazlıklarını tahkim yolu ile çözüme iradesi üstün tutulmuş ve ilgili uyuşmazlık veya uyuşmazlıkların yeniden tahkim yolu ile çözülmesi gereği kabul edilmiştir".

¹³²Yeniden yargılama şartları bulunmasına rağmen, devlet mahkemesinde açılan davada karşı tarafın tahkim itirazında bulunmaması suretiyle de taraflar yeniden yargılama yolunu kapatmak konusunda anlaşmış sayılır, bkz aşağıda 449.

¹³³Bir bölge adliye mahkemesi kararında, hakem kararının iptali üzerine gerçekleştirilen yeniden hakem seçimine ilişkin toplantıda tahkim davasının davacısı şirket vekili tarafından yapılan "hakem seçimine ve tahkim sürecinin yeniden işletilmesine muvafakatimiz yoktur" beyanı yeniden tahkim yargılaması yolunu ortadan kaldıran bir durum olarak görülmüştür, bkz İstanbul BAM 15 HD, 656/981, 21.05.2021. Karar için bkz <www.lexpera.com.tr> Erişim tarihi 10 October 2025.

¹³⁴Diğer taraftan hakem kararı yeniden yargılama yapılmasına imkân vermeyen sebeplerle iptal edilmiş olmasına rağmen tarafların anlaşarak yeniden tahkim yargılamasına gitmiş olmaları, bu ikinci yargılamada verilen hakem kararına karşı iptal yoluna başvurulmadığı sürece fiilen bir sorun teşkil etmeyebilir. Ancak uyuşmazlık konusunun tahkime elverişli olmamasının, asliye hukuk mahkemesince hakem kararının icra edilebilir olduğuna ilişkin belgenin verilmesi sırasında mahkemece resen dikkate alınacağına dikkat edilmelidir (MTK md 15.B.2), bkz yukarıda 19 vd.

¹³⁵Belirtmek gerekir ki zamanaşımı hukuki işlem ve ilişkinin esasına uygulanan hukuka tabi olup (MÖHUK md 8), varılan sonuç en azından zamanaşımının Türk hukukuna tabi olduğu hallede bu yödedir: "Aşağıdaki durumlarda zamanaşımı kesilir: ... 2. Alacaklı, dava veya def'i yoluyla mahkemeye veya hakeme başvurmuşsa, icra takibinde bulunmuşsa ya da iflas masasına başvurmuşsa" (TBK md 154).

Tahkim prosedürünü yeniden başlatma yetkisi taraflara ait olduğundan, devlet mahkemesince verilen kararın üst mahkemede bozularak kararı veren mahkemeye yollanmasından farklı olarak, iptal kararı veren bölge adliye mahkemesinin tahkime konu uyuşmazlığı iptal kararı doğrultusunda yeniden karara bağlanmak üzere resen hakemlere yollaması gibi bir durum da söz konusu değildir¹³⁶.

Görüldüğü üzere tahkimde taraf iradesinin rolü kendisini hakem kararının iptali üzerine yapılabilecek yeniden yargılama bakımından da göstermektedir. Taraflar bu yola başvurma yetkisini kullanıp kullanmamakta serbesttir. Burada önemle belirtmek gerekir ki tahkim prosedürünü yeniden başlatma yetkisinin her iki tarafça birlikte kullanılması gerekmez. Tahkim prosedürünün yeniden başlatılmasında inisiyatifin ilk yargılamanın davacısına ait olması esastır. Diğer tarafın hakem kararının iptal edildiği ve kararın kesinleştiğini ya da başka bir gerekçeyi ileri sürerek yeniden yargılama yapılmasını önleme hakkı da bulunmamaktadır. Zira yukarıda ifade edildiği gibi hakem kararının iptal edilmiş olması tarafların aralarındaki uyuşmazlıkları tahkim yoluyla çözüme iradelerine halel getirmemektedir. Bu itibarla hakem kararının iptali üzerine yeniden yargılama yoluna başvurma imkânının kullanılmasındaki serbesti, ihtilafın tahkim yerine devlet mahkemelerinde çözümü yoluna başvuruyla anlamına gelmemektedir. Davacının MTK md 15.A.son uyarınca yeniden tahkim yargılaması yoluna başvurmak yerine devlet mahkemesine başvurması halinde, karşı tarafın tahkim itirazında bulunması mümkündür. Bu husus aşağıda “Yeniden Yargılama Şartlarının Bulunmasının Devlet Mahkemesine Başvuru İmkânı Üzerinde Etkisi” başlığı altında ele alınacaktır¹³⁷.

Tahkim yargılaması belirli bir ihtilafın çözümüne yönelik bulunmaktadır. Davacı ihtilafın çözümü amacıyla talebi doğrultusunda bir hakem kararı verilmesi için tahkim yoluna başvurmuş; hakemlerce verilen karar iptal edilmiş ve sonuçta iptal kararı sebebiyle ihtilaf çözülememiş; davacının tahkim başvurusu sonuçsuz kalmıştır. İşte MTK md 15.A.son’da düzenlenen imkân, belirli bir tahkim davasını esas almaktadır ki o da iptal edilen hakem kararının verildiği davadır. Esasen iptal kararı üzerine başlanılacak yargılama, iptal edilen hakem kararının verildiği yargılamaya nazaran “yeniden” yargılama olduğu için, ancak bu ilk yargılamanın davacısı tarafından aynı konuda, aynı taleple başlatılan bir yargılama MTK md 15.A.son anlamında bir yeniden yargılama teşkil edecektir¹³⁸. Bu itibarla iptal davasına konu olan hakem kararının verildiği tahkim yargılamasının davalısı konumunda olan kişinin, aynı tahkim anlaşmasına dayanarak başlatacağı tahkim yargılaması MTK md 15.A.son anlamında yeniden tahkim yargılaması teşkil etmez. Bu başlı başına yeni bir tahkim yargılaması olur. Yine, iptal davasına konu olan hakem kararının verildiği tahkim yargılamasında davacı olan kişinin, aynı tahkim anlaşmasından hareketle ancak farklı bir taleple tahkim prosedürünü başlatması halinde de MTK md 15.A.son anlamında yeniden yargılama söz konusu değildir. Dolayısıyla konusu farklı olan bu yeni yargılamanın MTK md 15.A.son’da öngörülen yeniden yargılama şartlarına da tabi bulunmadığı söylenebilir. Bununla birlikte, hakem kararının tahkime elverişsizlik veya tahkim anlaşmasının geçersizliği sebepleriyle iptal edilmiş olmasının, sadece davacı tarafından aynı taleple tahkim yoluna başvurulması halinde MTK md 15.A.son uyarınca yeniden tahkim yargılaması yapılmasına değil, iptal kararıyla tahkime elverişsiz olduğu tespit edilen konuda veya geçersiz olduğu tespit edilen tahkim anlaşmasına dayanılarak ister davalının, isterse davacının farklı taleplerle başlatacağı tahkim yargılamasında hakemlerin yetkisizliğine yol açacağına dikkat edilmelidir.

¹³⁶Bazı devletlerin hukuklarında mahkemelere bu yetkinin verildiği görülmektedir. Örnek için bkz yukarıda 421. Kararın bozularak, ihtilafın yeni bir karara bağlanmak üzere hakemlere gönderilmesinin, iptal sisteminin mantığına aykırı olduğu yönünde bkz Kalpsüz (n 2) 156; Tuna (n 38) 88, Selçuk (n 4) 343; Şensöz (n 35) 64, 65. İptal davasına bakan mahkemenin hakemlerce yeniden yargılama yapılmasına yönelik bir karar da veremeyeceği yönünde bkz Selçuk (n 4) 335.

¹³⁷Bkz aşağıda 447 vd.

¹³⁸Davacının, ilk yargılamaya nazaran iddialarını değiştirmiş veya genişletilmiş olması halinde ise ikinci yargılama ilk yargılama ile kesişen talepler bakımından hakeza yeniden yargılama teşkil edecektir, bkz aşağıda 450.

Netice itibarıyla hakem kararının iptal edilmesi üzerine hakem kararına konu ihtilaf bakımından MTK md 15.A.son'da öngörülen yeniden tahkim yargılaması yolunun açık olması, tarafların tahkim iradesinin gereğidir. Ancak bu yol tarafların anlaşmasıyla, yani ortak iradeleriyle kapatılabilir. İptal kararı sonrasında tahkim prosedürünün yeniden başlatılması ise ilk yargılamanın davacısının ihtiyarındadır. Bununla birlikte, tahkim yargılamasında karşı dava açmış olan davalının bu karşı davadaki talebi bakımından hakem kararının iptali üzerine MTK md 15.A.son'daki şartlara tabi olarak yeniden yargılama yoluna başvurabileceğini belirtmek gerekir. Taraflardan herhangi birinin aynı tahkim anlaşmasına dayanarak da olsa iptal edilen hakem kararına konu olan ihtilaf hakkında değil de, o tahkim anlaşmasının kapsamına giren başka bir ihtilaf hakkında veya başka bir taleple tahkim yoluna başvurmaları ise MTK md 15.A.son anlamında yeniden yargılama teşkil etmeyecek; dolayısıyla burada aranan şartlara tabi olmayacaktır¹³⁹.

V. MTK md 15.A.son'da Yer Alan Yeniden Yargılama Şartlarının Bulunmasının Sonuçları

MTK md 15.A.son hükmünde öngörülen ve yukarıda ayrı ayrı ele alınan şartların varlığı halinde yeniden tahkim yargılaması yoluna başvurulabilmektedir¹⁴⁰. Yine yukarıda ifade edildiği üzere, yeniden yargılama şartlarının bulunması halinde bu yolun açık olması tarafların ortak tahkim iradelerinin bir gereği olduğundan, ilk yargılamanın davacısının yeniden tahkim prosedürünü başlatması halinde karşı tarafın da bu ortak iradenin sonucu olarak söz konusu yolun işletilmesini engelleyememesi gerekir.

Belirtmek gerekir ki taraflarca kararlaştırılan kurumsal tahkim kurallarında da, hakem kararının iptali üzerine yeniden tahkim yargılamasına başvurulması imkânı öngörülmüş olabilir¹⁴¹. Ancak ilgili tahkim kurallarında yeniden yargılamaya ilişkin bir hüküm bulunmasa bile MTK md 15.A.son uyarınca iptal kararı üzerine yeniden tahkim yargılamasına başvurmak mümkün olacaktır.

Hakem kararının iptal edilmesi üzerine şayet MTK md 15.A.son'da yer verilen yeniden yargılama şartları varsa, hakemler ve tahkim süresi yeniden belirlenebilecektir. Yeniden yargılama şartlarının varlığı, iptal edilen hakem kararına konu ihtilafın devlet mahkemelerinde çözümüne de kural olarak engel olur. Bu hususlar aşağıda daha etraflıca ele alınacaktır.

A. Hakemleri ve Tahkim Süresini Yeniden Belirleme Yetkisi

MTK md 15.A.son hakem kararının iptali üzerine hükümde yer verilen şartların varlığı halinde tarafların hakemleri ve tahkim süresini yeniden belirleyebileceklerini; isterlerse eski hakemleri tayin edebileceklerini öngörmektedir. Bu ifadeyle hüküm aslında tarafların tahkim prosedürünü yeniden başlatabileceklerini; bunu yaparken de isterlerse yeni hakemler ve yeni bir tahkim süresi belirleme imkânına da sahip olduklarını kastetmektedir.

Yeniden yargılama yoluna giderken taraflar tahkim süresini yeniden belirlediklerinde artık yeni yargılamanın bu süre içerisinde tamamlanması gerekecektir. Ancak taraflar yeniden yargılama için yeni bir tahkim süresi belirlememiş de olabilirler. İptal kararı üzerine tahkim süresinin yeniden belirlenmesi taraflara

¹³⁹Örneğin ilk hakem kararının tahkim süresinin aşılması sebebiyle iptal edilmiş olması, iptal kararından sonra başlatılan yeni tahkim yargılamasında bu iptal edilen hakem kararına konu talepler bakımından yeniden tahkim yargılaması yapılmasına engel olurken; ilk hakem kararına konu olmayan farklı talepler bakımından durum aksinedir. Bu talepler bakımından tahkim yoluna başvurulması halinde yeniden yargılama söz konusu olmadığından, yeniden yargılama şartlarının sağlanması da gerekli değildir. Ayrıca bkz aşağıda 450 ve dn 167. Yargıtay da bir kararında iptal edilen hakem kararında yer almayan farklı ve yeni talepler hakkında tahkime gidilmesini mümkün görmüştür (Yargıtay 15 HD, 2816/5260, 19.12.2019), bkz Akıncı (n 1) 555.

¹⁴⁰Bkz yukarıda 426 vd.

¹⁴¹Örneğin İstanbul Ticaret Odası Tahkim ve Arbuluculuk Merkezi'nin (İTOTAM) 2021 tarihli Tahkim Kurallarının 49. maddesinin 3. fıkrasında "Nihai hakem kararına karşı açılan iptal davası sonunda karar iptal edilirse, taraflar uyuşmazlığın çözümü için aynı veya farklı hakemlerden oluşan bir hakem kurulu seçebilir" düzenlemesi yer almaktadır.

verilmiş bir imkândır. Tarafların tahkim süresini belirlememeleri ya da belirleyememeleri yeniden yargılama yolunu kapatmaz. Bu durumda tahkim süresinin tahkim usulünün gerektirdiği şekilde yine MTK md 10.B hükmüne göre belirlenmesi gerekir. Hükümde kabul edilen esas taraflar aksini kararlaştırmadıkça tahkim süresinin bir yıl olmasıdır. Taraflar iptal kararı üzerine yeniden yapılacak yargılama için tahkim süresi belirlememekle birlikte, iptal edilen hakem kararının verildiği ilk yargılamada tahkim süresini kararlaştırmış ise; taraflarca kararlaştırılan bu sürenin yeniden yargılama bakımından da mı geçerli olacağı, yoksa yeniden yargılama özelinde bir tahkim süresi belirlenmediği için kanunda tayin edilen bir yıllık sürenin mi devreye gireceği tereddüt yaratmaktadır. Yeniden tahkim süresi belirlememişlerse kanaatimizce ilk belirlenen süre tahkim süresi olmalıdır¹⁴².

Hakem veya hakem kurulunun yetkisi, yargılamanın sona ermesiyle ortadan kalktığından (MTK md 13.B.son) iptal kararı sonrasında yeniden tahkime gidildiğinde hakem tayini de yeniden yapılmalıdır¹⁴³. Yeniden yargılama bakımından hakem tayini, yine tahkim usulüne uygun olarak gerçekleştirilmelidir. Bu itibarla hakemlerin sayı ve seçiminde MTK md 7'nin A ve B bentlerinde öngörülen esaslara riayet edilmesi gerekir¹⁴⁴. Taraflar eski hakemleri tayin etmekte de serbesttir (MTK md 15.A.son)¹⁴⁵. Bu eski hakem tek hakem olabileceği gibi taraflardan birinin seçtiği hakemlerden biri de olabilir.

Belirtmek gerekir ki tahkim anlaşmasında hakemin veya hakem kurulunu oluşturan hakemlerin ad ve soyadları belirtilmiş ise yeniden yargılama bakımından da aynı hakemlerin; dolayısıyla eski hakemlerin yargılamayı yürütmesi zaruri olacaktır¹⁴⁶. Şayet tahkim anlaşmasında ismen tayin edilen hakem ve hakemlerin yeniden görevlendirilmeleri mümkün bulunmuyorsa; bu durum yeniden tahkim yargılamasına gidilmesine engel olabilir. Tahkim anlaşmasında hakem veya hakemler ismen tayin edilmiş ise, tahkim yargılamasının bu hakemlerce yürütülmesi gerekir¹⁴⁷. MTK md 7.G.3 hükmü uyarınca *“tahkim anlaşmasında hakemin veya hakem kurulunu oluşturan hakemlerin ad ve soyadları belirtilmiş ise; hakemin, hakem kurulunun ya da kurulun karar çoğunluğunu ortadan kaldıracak sayıda hakemin görevinin herhangi bir sebeple sona ermesi hâlinde tahkim sona erer”*¹⁴⁸¹⁴⁹. Hükümden, karar çoğunluğu ortadan kalkmadığı sürece ismen belirlenen hakemin görevinin sora ermesinin tahkim yargılamasının devamına mani olmayacağı

¹⁴²Yeniden tahkime gidilmesi şartlarının bulunması halinde “tahkim süresinin baştan başlayacağı” yönündeki tespit de bu sonucu destekler görünmektedir. Tespit için bkz Tiryakioğlu (n 35) 317.

¹⁴³Hakemlerin tahkim yargılamasının sona ermesiyle ortadan kalkan yetkilerinin hakem kararının iptal edilmesi ile yeniden canlanmayacağı yönünde bkz Can (n 1) 586.

¹⁴⁴Bu esaslar için bkz yukarıda dn 93.

¹⁴⁵Eski hakemlerin yeniden seçilmeden (tayin olunmadan) tahkim davasını yeniden incelemelerinin usulsüz olduğu yönünde, bkz Kuru (n 1) 6111.

¹⁴⁶Hakemlerin tahkim anlaşmasında ismen belirlendiği hallerde, hakem kararının iptali üzerine tahkim anlaşmasının canlanmayacağı, bu nedenle yeniden tahkime gidilemeyeceği yönünde aksi görüş için bkz Nevhis Deren-Yıldırım, ‘Hakemlerin İsmen Belirlenmesinin Doğurduğu Bazı Sorunlar’, Prof. Dr. Necmeddin M. Berkin’e Armağan (Filiz 2021) 468.

¹⁴⁷Hakemlerin tahkim anlaşmasında ismen belirlenmiş olması halinde tarafların tahkim iradelerinin ancak bu belirlenen kişilerin hakem olmasına bağlanmış olduğu ve bu kişilerin herhangi bir nedenle hakemlik görevini yapmaması veya yapamaması halinde artık tarafların tahkim iradelerinin bulunmayacağı ve dolayısıyla tahkim anlaşmasının geçersiz olacağı ve tahkime devam edilemeyeceği yönünde bkz Saim Üstündağ, *Medeni Yargılama Hukuku* (7th edn, Filiz 2000) 953, 954; Ertekin and Karataş (n 124) 149, 150; Kuru (n 1) 6002 vd; H. Yavuz Alangoya, *Medenî Usul Hukuku Esasları II* (Nımaş 2001) 144; Selçuk (n 4) 144; Akıncı (n 1) 284; Konuralp (n 72) 174.

¹⁴⁸Bu halde taraflar görevi sona eren hakem yerine yeni hakem üzerinde anlaşılırsa tahkimin sona ermeyeceği yönünde bkz Rasih Yeğengil, *Tahkim (L'Arbitrage) Tahkim Müessesesinin Tarihi, Mukayeseli Tahkim Usulü, Türk ve Yabancı Yargı İçtihatları* (Cezaevi Matbaası 1974) 231, 233; Yılmaz (n 52) 5461; Selçuk (n 4) 125, 126. Aksine yeniden hakem seçimi yapılamayacağı yönünde bkz Kalpsüz (n 2) 63.

¹⁴⁹MTK md 7.G.3 hükmünün hatalı olduğu, karar çoğunluğu kıstasının dikkate alınmaması ve hakem kurulundan birinin dahi görevinin sona ermesi halinde tahkim anlaşmasının geçersiz sayılarak tahkimin sona ermesi gerektiği yönünde bkz Konuralp (n 72) 327. Bu anlayış HUMK döneminde, Yargıtay içtihatları ve doktrinde yer almaktaydı: Yargıtay 15 HD, 2806/308, 31.1.1989 (Karar için bkz Kuru (n 1) 6002, 6003); Yargıtay TD, 27/564, 19.2.1960 (Karar için bkz Ertekin and Karataş (n 124) 153); Kuru (n 1) 6002 vd; Ertekin and Karataş (n 124) 150. Ancak bu anlayışın kabulünün, davayı kaybedeceğini anlayan taraf kendine yakın olan hakemi görev yapmaması konusunda yönlendirerek tahkimin sona ermesini sağlayabileceği için, tahkimin amacına ve usul ekonomisine uygun olmadığı yönünde bkz Özbek, I (n 1) 965.

anlaşılmaktadır¹⁵⁰. MTK md 7.G.3 hükmünün iptal kararı sonrasında yeniden tahkime gidilmesinde de uygulama alanı bulacağı belirtilmelidir¹⁵¹. MTK md 13.B.son uyarınca hakem kurulunun yetkisi, yargılamanın sona ermesiyle ortadan kalktığından yeniden hakem tayini gerekecek; hakemlerin tahkim anlaşmasında ismen belirlendiği durumlarda yukarıda ifade edildiği üzere tahkim yargılamasının bu ismen belirlenen hakemlerce yürütülmesi zaruri olacaktır. MTK md 7.G.3 gereği, tek hakemin veya karar çoğunluğunu ortadan kaldıracak sayıda hakemin yeniden yargılamada hakemlik yapmayacak veya yapamayacak olması halinde, taraflar yeni bir tek hakemi veya karar çoğunluğunu sağlayacak sayıda yeni hakemi belirlemediği ya da yeni bir tayin usulünde anlaşmadığı sürece yeniden tahkim yargılamasına da gidilemeyeceği kanaatindeyiz¹⁵².

Hakem kararının iptali MTK md 15.A.1.b uyarınca hakem veya hakem kurulunun seçiminde, tarafların anlaşmasında belirlenen veya Kanunda öngörülen usule uyulmamış olması sebebine dayanıyor olabilir. Bu ihtimalde iptalden sonra yapılacak yeniden yargılama bakımından tarafların hakem tayinindeki yetkilerini iptal kararını da göz önünde tutarak kullanmaları gerekir¹⁵³. Aksi halde yeniden yargılama sonucunda verilen hakem kararının da yine hakem seçimine bağlı olarak iptali söz konusu olabilecektir. Böyle bir durumda hakem seçimindeki aynı usulsüzlüğe yeniden yargılama bakımından da yol açmamak için tarafların örneğin eski hakemleri tayin etmemeleri gerekebilir.

Hakemlerin ve tahkim süresinin tayini bakımından bir noktaya açıklık getirmekte fayda vardır. MTK md 15.A.son'da her ne kadar "tarafların" hakemleri ve tahkim süresini yeniden belirleyebilecekleri öngörülmüş olsa da; daha önce izah olunduğu gibi tahkim prosedürünü yeniden başlatma yetkisinin her iki tarafça birlikte kullanılması gerekli olmayıp, inisiyatif ilk yargılamanın davacısında olduğundan, karşı tarafın tek hakemi belirleme sürecine katılmaması veya taraf hakemini belirlememesi ya da tahkim süresinin belirlenmesine katılmaması hallerinde hakemlerin veya tahkim süresinin tayini yukarıda ifade edildiği üzere tahkim usulünün gerektirdiği şekilde gerçekleştirilecektir.

İlgili hükümde yalnızca tarafların hakemleri ve tahkim süresini yeniden belirleyebileceklerinden bahsedilmiş olması, yeniden yargılamanın diğer yönlerden tümüyle ilk yargılamanın tabi olduğu usule tabi olacağı ve tarafların tahkim usulünde herhangi bir değişiklik yapamayacakları anlamına gelmemektedir. İptal kararından sonra yeniden yargılama yoluna başvuran taraflar hakemleri ve tahkim süresini yeniden belirleyebilecekleri gibi bu hususlar dışında tahkimin yargılama usulünü de değiştirme hakkına sahiptir. Tahkimin tarafların iradesi ile şekillenen bir ihtilaf çözme yöntemi olması bunu gerektirmektedir. Kaldı ki tarafların, yargılama usulünü, Kanunun emredici hükümleri saklı kalmak kaydıyla serbestçe kararlaştırabile-

¹⁵⁰Bu halde tarafların görevi sona eren hakem yerine hakem seçeceği yönünde bkz Selçuk (n 4) 125. Taraflar anlaşamazsa hakem hakem seçiminin HMK md 416'ya göre yapılacağı yönünde bkz Umar (n 35) 1215; Özbek, I (n 1) 964. Tarafların anlaşamaması halinde tahkim anlaşmasının sona ereceği, mahkemece hakem tayinine gidilemeyeceği yönünde bkz Deren-Yıldırım (n 146) 466.

¹⁵¹Hakem heyetinin tahkim anlaşmasında ismen belirlenen üç hakemden oluştuğu tahkim yargılamasında karar verme usulüne aykırı davranılarak, üçüncü hakemin yokluğunda iki hakem tarafından bir araya gelinmesiyle 10.04.2019 tarihinde karar verilmiş, üçüncü hakem 11.04.2019 tarihinde istifa etmiş, tahkim davası davacısının başvurusu üzerine hakem kararı, kararın esasına etki eden tahkim usulüne aykırılık sebebiyle iptal edilmiş (İstanbul BAM 15 HD, 11/14, 16.07.2019); temyiz edilen iptal kararı Yargıtayca onanmış (Yargıtay 15 HD, 2826/5261, 19.12.2019); istifa eden hakemin yerine hakem seçilmesini gerçekleştirmek amacıyla tahkim davasının davalıları tarafından noter ihtarnamesiyle gönderilen davet üzerine 28.02.2020 tarihinde yapılan toplantıda davacı taraf hakem seçimine ve tahkim sürecinin yeniden işletilmesine muvafakat etmediğini beyan etmiş; davalılar tarafından talep edilmesi üzerine istifa eden hakem yerine mahkemece üçüncü hakem tayin edilmiş (Bakırköy 6 Asliye Ticaret Mahkemesi, 252/395, 09.07.2020); davacının hakemlerin reddi talebi reddedilmiş (Bakırköy 3 Asliye Ticaret Mahkemesi, 451/568, 24.09.2020); davacının "iptal kararının kesinleşmesi üzerine tahkim yargılamasının sona erdiği, tarafların bir araya gelerek yeniden hakem belirleme yönünde ortak irade sergilememiş olmaları nedeniyle tahkime gidilemeyeceği ve taraflar arasındaki ihtilafın artık genel mahkemelerde çözümlenmesi gerektiğinin tespiti ile taraflar arasındaki muarazanın giderilmesi talebiyle" açtığı dava, "... istifası sonrasında ... karar çoğunluğunun görevi devam ettiğinden ... iptal kararı sonrasında tahkim yargılamasının sürdüğü, istifa eden hakemin yerine ... tayin edildiği; ... sözleşme gereği geçerli bir tahkim ilişkisi halen devam ettiğinden ... tespit talebi konusunda mahkemenin yetkisi bulunmadığı" gerekçeleriyle reddedilmiş (Bakırköy 6 Asliye Ticaret Mahkemesi, 879/787, 18.12.2020); davacının istinaf başvurusu üzerine yerel mahkemenin kararı BAM tarafından hukuka uygun bulunarak onanmıştır (İstanbul BAM 15 HD, 656/981, 21.05.2021). Kararlar için bkz <www.lexpera.com.tr> Erişim tarihi 10 October 2025.

¹⁵²Tarafların ismen belirlenen hakem yerine yeni bir hakem üzerinde veya ismen belirlenen hakemin görev yapmaması halinde yeni hakemin nasıl tayin edileceği konusunda anlaşmalarının mümkün olduğu yönünde bkz Akıncı (n 1) 286, 287; Alangoya (n 147) 126; Özbek, I (n 1) 965; Ertekin and Karataş (n 124) 150, 152; Yeğengil (n 148) 232; Konuralp (n 72) 176.

¹⁵³Bu gerekliliğe yukarıda da dikkat çekilmişti, bkz 434.

cekleri ya da bir kanuna, milletlerarası veya kurumsal tahkim kurallarına yollama yaparak belirleyebilecekleri yönündeki MTK md 8.A hükmü şüphesiz iptal kararı üzerine yapılacak yeniden yargılamalar bakımından da uygulama alanı bulur. Bu itibarla yeniden yargılama yoluna başvuran taraflar hakemleri ve tahkim süresini yeniden belirleyebilecekleri gibi; hakemlerin ve tahkim süresinin belirlenme usulü de dâhil olmak üzere tahkim usulünde değişikliğe gidebilirler.

B. Yeniden Yargılama Şartlarının Bulunmasının Devlet Mahkemesine Başvuru İmkânı Üzerinde Etkisi

Tahkim anlaşması akdeden taraflar, aralarındaki bir hukuki ilişkiden doğmuş veya doğabilecek ihtilafların tahkim yoluyla çözümünü kararlaştırmış olurlar (MTK md 4.1). Böylelikle tahkim anlaşmasının kapsamına giren bir ihtilafların devlet mahkemelerinde değil hakemler önünde çözüme kavuşturulması gerekir¹⁵⁴. Tahkim anlaşmasının kapsamına giren bir ihtilafta devlet mahkemesinde dava açılırsa davalı taraf tahkim ilk itirazını ileri sürerek davanın usulden reddini sağlayabilir (MTK md 5.1)¹⁵⁵. Anlaşıldığı üzere tahkim itirazı yoluyla ihtilafların devlet mahkemelerinde görülmesinin engellenebilmesi, tahkim anlaşmasının kapsamına giren ihtilafların çözüm yerinin devlet değil hakem mahkemesi olmasından kaynaklanmaktadır.

Tarafların tahkime tabi kıldıkları ihtilaf, bu ihtilaflı konu edinen hakem kararının iptal edilmiş olması sebebiyle henüz çözümlenebilmiş değildir. Daha önce ifade edildiği üzere hakem kararının iptali tarafların aralarındaki uyuşmazlığı tahkim yoluyla çözüme iradelerini ortadan kaldırmamaktadır. Öyleyse ilgili ihtilafların tarafların tahkim iradelerinin gereği olarak yine devlet mahkemesinde değil de hakemler önünde çözümü gerekir. Zira devlet mahkemesinin yetkisini bertaraf eden ve ihtilafların tahkim yoluyla çözümünü gerektiren tahkim anlaşmasının bu etkisi hakem kararının iptaliyle sona ermez. Diğer bir ifadeyle hakem kararının iptalinin tahkim iradesini ortadan kaldırmamasının sonucu olarak, iptal edilen hakem kararına konu ihtilafların devlet mahkemeleri değil hakemler önünde çözülmesi gerekliliği kararının iptalinden sonra da devam etmektedir¹⁵⁶.

Yeniden yargılama şartlarının varlığı, deyim yerindeyse tahkim yolunun henüz “tüketilmemiş” olduğu anlamına gelir. Bu itibarla iptal kararı üzerine, MTK md 15.A.son’da öngörülen yeniden yargılama şartları mevcutsa ihtilaf tahkim yoluyla çözümlenmelidir. Öyleyse yeniden yargılama yolu açık olmasına rağmen, tahkim yargılamasının davacısı iptal edilen karara konu olan ihtilaf hakkında bu kez devlet mahkemelerinde dava açar ise, davalı MTK madde 5 uyarınca tahkim ilk itirazında bulunarak davanın devlet mahkemelerinde karara bağlanmasını engelleyebilecektir¹⁵⁷.

¹⁵⁴Tahkim anlaşmasının esasen, sözleşme konusu uyuşmazlıklar bakımından hakem mahkemesinin münhasır yetkisini tesis ettiği ve devlet mahkemelerinin yetkisini bertaraf ettiği ifade edilmektedir, bkz Şanlı (1) 296; Kalpsüz, ‘Tahkim Anlaşması’ (n 117) 1052, 1053; Ekşi (n 50) 96. Bu anlayışın yerindeliği konusunda değerlendirme için bkz Berk Demirkol, ‘Mutlak Olmayan Milletlerarası Tahkim Anlaşmalarının Geçerliliği’ (2017) (2) Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 325-354.

¹⁵⁵Tahkim itirazı hakkında geniş bilgi için bkz Mustafa Serdar Özbek, ‘Tahkim İlk İtirazı Üzerine Tahkim Sözleşmesi Üzerinde Yapılan Mahkeme Denetimi’ (2019) 1(2) ASBU Hukuk Fakültesi Dergisi 179-253. Ayrıca bkz Akıncı (n 1) 249 vd; Can (n 1) 335 vd; Nazlı Töre, *Milletlerarası Tahkimde Tahkim Anlaşmasının Varlığı, Geçerliliği ve Etkileri* (Turhan 2019) 83 vd.

¹⁵⁶Benzer yönde Can (n 1) 586. “İptal kararının kesinleşmesi üzerine tahkim yargılamasının sona erdiği ... taraflar arasındaki ihtilafların artık genel mahkemelerde çözümlenmesi gerektiğinin tespiti ile taraflar arasındaki muarazanın giderilmesi talebiyle” açılan dava, “... iptal kararı sonrasında tahkim yargılamasının sürdüğü, ... sözleşme gereği geçerli bir tahkim ilişkisi halen devam ettiğinden ... tespit talebi konusunda mahkemenin yetkisi bulunmadığı” gerekçeleriyle reddedilmiştir (Bakırköy 6 Asliye Ticaret Mahkemesi, 879/787, 18.12.2020); İstinaf edilen yerel mahkeme kararı BAM tarafından hukuka uygun bulunarak onanmıştır (İstanbul BAM 15 HD, 656/981, 21.05.2021). Kararlar için bkz <www.lexpera.com.tr> Erişim tarihi 10 October 2025.

¹⁵⁷Tahkim itirazının dürüstlük kuralına uygun olması gerekir. Davalı kendisi de ilgili tahkim anlaşmasının kapsamına giren aynı hukuki ilişkiden doğan uyuşmazlık sebebiyle devlet mahkemesine başvurduysa artık tahkim itirazı ileri sürememelidir, bkz Şanlı (n 1) 323, 324; Özbek, ‘Tahkim İtirazı’ (n 155) 186 vd; Akıncı (n 1) 252, 253. “Geçerli tahkim sözleşmesi veya şartına rağmen sözleşmenin taraflarının davalarını hakem yerine mahkemelerde açmış olmaları durumunda tahkim sözleşmesinin veya şartının uygulanmasından vazgeçmiş olduklarının kabulü gerekir. Zira Türk Medeni Kanunu’nun 2. maddesi uyarınca herkes haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken dürüstlük kurallarına uymak zorundadır. Bir hakkın açıkça kötüye kullanılmasını hukuk düzeni korumaz. Taraflar sözleşmede kararlaştırılan tahkim şartının uygulanması olanağını ortadan kaldırmışlardır. Açıklanan bu sebeplerle davalılarca yapılan tahkim itirazı kabul edilemez. Mahkemece işin esasına girilerek

Burada, hakem kararının iptalinden sonra yeniden yargılama yolu açık olmasına rağmen, devlet mahkemesinde dava açılması ve karşı tarafın tahkim itirazında bulunması üzerine tahkim anlaşmasının geçerliliği konusunda devlet mahkemesince yapılacak incelemenin farklılık arz edeceğine dikkat çekilmektedir. Meseleyi iptal davasında tahkim anlaşmasının geçersizliğinin ileri sürülmüş olup olmaması ihtimalleri üzerinden değerlendirmek yerinde olur.

Birinci ihtimal hakem kararının iptali davasında tahkim anlaşmasının geçersizliğinin ileri sürülmüş olmasıdır. İptal davasında tahkim anlaşmasının geçersiz olduğu ileri sürülüp de bu iddia isabetsiz bulunarak, hakem kararı bölge adliye mahkemesince başka bir iptal sebebiyle iptal edilmiş ise, bu hususta kesinleşmiş bir mahkeme kararı bulunduğundan, artık ilgili devlet mahkemesinin tahkim anlaşmasının geçersiz olduğu gerekçesiyle tahkim itirazını reddederek davanın esası hakkında karar vermesi kanaatimizce mümkün değildir¹⁵⁸.

Tahkim anlaşmasının geçersizliğinin iptal davasında ileri sürülmemiş olması ihtimalinde ise, bu husus resen incelenen iptal sebeplerinden olmadığından iptal davasına bakan bölge adliye mahkemesince anlaşmanın geçerliliği konusunda herhangi bir değerlendirme yapılmaksızın hakem kararı başka bir sebeple iptal edilmiş olabilir. İşte bu halde devlet mahkemesinin tahkim itirazı üzerine tahkim anlaşmasının geçerliliğiyle ilgili değerlendirme yaparak, anlaşmanın geçersiz olduğu sonucuna ulaşmasının ve bu nedenle iptal edilen hakem kararına konu ihtilafın esası hakkında karar verebilmesinin mümkün olacağı düşünülebilir. Zira burada, ilk ihtimalden farklı olarak tahkim anlaşmasının geçerliliği konusunda iptal davasına bakan mahkemece verilmiş bir karar bulunmamaktadır. Bununla birlikte davacı, şayet iptal davasında iptal sebebi olarak ileri sürmediyse, devlet mahkemesinde açtığı bu davada tahkim itirazı yapılması üzerine de tahkim anlaşmasının geçersizliğini ileri sürememelidir. Aksini kabul davacı bakımından çelişkili davranış teşkil eder ve dürüstlük kuralı ile bağdaşmaz¹⁵⁹. Bu itibarla devlet mahkemesinin bu ihtimalde de tahkim anlaşmasının geçersiz olduğu gerekçesiyle tahkim itirazını reddederek davanın esası hakkında karar vermesi kanaatimizce mümkün değildir.

Bu açıklamalardan hareketle yeniden yargılama şartlarının varlığına rağmen devlet mahkemesinde açılan davada davalının tahkim itirazı üzerine, -iptal davasında tahkim anlaşmasının geçersizliği ister ileri sürülmüş olsun isterse olmasın- her iki ihtimalde de, yeniden yargılama yolu açık ise mahkemenin tahkim itirazını kabul ederek davayı usulden reddetmesi gerektiği neticesine ulaşılmalıdır. Bu itibarla tahkim itirazı üzerine mahkemenin yapacağı inceleme esasen tahkim anlaşmasının geçerliliğine değil iptal sonrası yeniden yargılama şartlarının mevcudiyetine ilişkin olmalıdır¹⁶⁰.

Yukarıda ifade edildiği üzere taraflar, hakem kararı yeniden yargılama yapılmasına imkân veren sebeplerle iptal edilmiş olmasına rağmen, yeniden yargılamanın mümkün olmadığını kararlaştırabilirler (MTK md 15.A.son). Taraflarca iptal kararı üzerine yeniden yargılama yolunun kapalı olduğu kararlaştırılmışsa, artık bu yola başvurulamayacaktır. Bu halde ilgili ihtilafın çözümü konusunda devlet mahkemeleri yetkili olacaktır.

Taraflar iptal üzerine yeniden tahkime gidilemeyeceğini kararlaştırmamış olsa dahi, şayet MTK md 15.A.son hükmünde yeniden yargılama için aranan diğer şartlar bulunmuyorsa; tahkim yargılamasının

uyumsuzluk çözüme bağlanmalıdır", Yargıtay 15 HD, 1581/1652, 23.03.2010 ve aynı yönde Yargıtay 15 HD, 5065/6721, 11.12.2009. Kararlar için bkz <www.lexpera.com.tr> Erişim tarihi 10 October 2025.

¹⁵⁸Belirtmek gerekir ki hakem kararı tahkim anlaşmasının geçersizliği sebebiyle iptal edildiyse zaten yeniden yargılama yolu kapalı olacaktır, bkz yukarıda 439.

¹⁵⁹Kaldı ki tahkim anlaşmasının geçerli olduğundan hareketle tahkim davasını açan davacının, tahkim anlaşmasının geçersizliğini ileri sürerek hakemlerce verilen kararın iptalini talep etmesi hali de dürüstlük kuralı ile bağdaşmamaktadır.

¹⁶⁰Karara karşı iptal davası açılabilceği, hakem kararında yer alması gereken hususlar arasında sayılmakla birlikte (MTK md 14.A.5), iptal davası sonucunda verilen iptal kararında yeniden yargılama yoluna başvurulabileceğine yönelik bir tespitin yer almasını öngören bir hüküm bulunmamaktadır. Bu itibarla yeniden yargılama şartlarının bulunup bulunmadığının tespiti duruma göre ya yeniden yargılamayı gerçekleştiren hakem veya hakem kuruluna ya da devlet mahkemesine kalmaktadır.

yeniden başlatılması yine mümkün olmayacak, iptal edilen hakem kararına konu olan uyuşmazlık hakkında taraflar artık ancak devlet mahkemelerine başvurabileceklerdir¹⁶¹. Böyle bir durumda tahkim yolu tümüyle tüketilmiş olduğundan -varsa tahkim itirazı reddedilerek- ilgili uyuşmazlık devlet mahkemesi önünde çözüme kavuşturulacaktır. Bu itibarla örneğin, hakem kararının tahkime elverişsizlik gibi yeniden yargılama yapılmasına imkân vermeyen iptal sebeplerinden birine dayanılarak iptal edilmiş olması nedeniyle tahkim prosedürünü yeniden başlatamayacak olan taraflar, - bu arada başka bir çözüm yöntemi konusunda anlaşmamışlarsa- aynı konuda ancak devlet mahkemesinde dava açabilecektir.

Konusu olduğu hakem kararı iptal edilen ve hakkında yeniden yargılama yapılması şartları bulunan ihtilaf bakımından devlet mahkemesine başvuru yapılmakla birlikte davalı tarafından tahkim itirazı ileri sürülmezse, mahkemenin yeniden yargılama şartlarının mevcudiyetini resen dikkate alarak davayı usulden reddetmesi söz konusu olamaz. Kaldı ki bu halde taraflar yeniden yargılama yolunun kapalı olması konusunda anlaşmış sayılacağından¹⁶² ihtilaf artık devlet mahkemesince karara bağlanabilecektir.

Son olarak belirtmek gerekir ki bazen tahkim yargılamasında çözülememiş olan ihtilafın yeniden tahkime gidilerek değil, devlet mahkemesinde çözümü zaruri olur. Tahkim davasının usulden reddedilmesi halinde, hakem kararı -iptal edilmeyerek veya iptal davasının reddedilmesi suretiyle- kesinleşmiş olabilir. Böyle bir durumda taraflar arasındaki ihtilafın esas tahkim yargılamasında çözülememiş olmakla birlikte, usulden red kararı iptal edilmemiş olduğundan MTK md 15.A.son'daki yeniden yargılama şartları bulunmamaktadır. Bu halde de ihtilafın esas tahkim yoluyla değil devlet mahkemeleri önünde çözüme kavuşturulacaktır¹⁶³.

VI. Hakem Kararının İptali Üzerine Yeniden Yapılan Tahkim Yargılamasına İlişkin Bazı Esaslar

Hakem kararının iptali üzerine yapılacak yeniden yargılamanın ayrıntılı bir tahlili, şüphesiz yeniden yargılamanın başlamasından, yürütülmesi, hakem kararının verilmesi ve bu karara karşı iptal yoluna başvurulabilmesine kadar yeniden yargılama sürecinin tüm aşama ve yönlerini kapsayan etraflı bir incelemeyi gerektirmektedir. Bu başlık altında böyle tafsilatlı bir incelemeye girişmeden, yeniden yargılama yoluna başvurulması üzerine yürütülecek yargılama sürecine ilişkin bazı esasları tespit etmeye çalışarak genel bir çerçeve sunmaya gayret edeceğiz.

A. Yeniden Yargılama Yeni Koşullara Göre Yürütülür

Yukarıda ele alındığı üzere hakem kararının iptalinden sonra taraflar hakemleri ve tahkim süresini yeniden belirlemiş olabilecekleri gibi, tahkimin yargılama usulünü de değiştirmiş olabilirler. Taraflar yeni hakemler veya yeni bir tahkim süresi belirlemiş ya da tahkim usulünde değişikliğe gitmişlerse artık yeniden

¹⁶¹Devlet mahkemelerine başvuru zorunluluğunun, hakem kararının iptaline bağlı olarak tahkim anlaşmasının sona ermesine dayandığı yönünde bkz Kalpsüz (n 2) 157; Yıldırım (n 69) 3017.

¹⁶²Bkz yukarıda 442.

¹⁶³Hakemlerin seçimi konusunda taraflarca anlaşılmadığı için mahkeme tarafından tayin edilen hakemlerce görülmeye başlanan bir tahkim yargılamasında dava şartı yokluğu sebebiyle usulden redde dair hakem kararı verilmiş; hakem kararı kesinleşmiş; yeniden tahkim yargılaması başlatmak amacıyla mahkemeden yine hakem tayini talep edilmesi üzerine mahkemece artık tahkim yargılamasının mümkün olmadığından hareketle dava reddedilmiştir: "... taraflar arasındaki eser sözleşmesi kapsamında hak ediş alacağının hakem yoluyla çözümü kararlaştırılıp seçimi konusunda tarafların anlaşamadığı, ... hakem heyeti ... tayinine ... karar verildiği, hakem heyetinin ... karar ile; gerekli masraflar yatırılmadığından davanın dava şartı yokluğu nedeniyle usulden reddine karar verildiği, ... dava şartının yerine getirilmediği, ... avans eksikliğinin yerine getirilmediği, yargılamanın sürdürülmesinin gereksiz veya imkansız bulunduğu, taraflar arasında tahkim şartının bu durumda hükümsüz kaldığı, aksinin kabulü durumunda, tahkim yargılamasında aynı durumun tekrarlanması durumunda, yargılamadan beklenen adil hedef süre, tarafların tatmin olması gibi durumların ortadan kalkacağı, davanın uzamasına sebebiyet vereceği anlaşılmakla tarafların haksız yere tahkime gitmesi veya gerçekte hakkı ile orantısız taleplerde bulunması bir ölçüde önlenmeye çalışılmakla, tahkim şartının hükümsüz kaldığının kabulü gerekmiş olmakla 6100 sayılı HMK'nın 442. ve 439 maddeleri dikkate alınarak HMK 435/1-c maddesi gereğince davanın reddine karar vermek gerekmiş ..." (Bakırköy 7 Asliye Ticaret Mahkemesi, 3/565, 27.05.2021). Karar için bkz <www.lexpera.com.tr> Erişim tarihi 10 October 2025.

yapılacak yargılama bu yeni hakemler önünde, yeni tahkim süresi içerisinde, yeni tahkim usulüne göre gerçekleştirilecektir.

Taraflar söz konusu hususlarda değişikliğe gitmiş olsun veya olmasın, yine evvelce izah edildiği gibi iptal kararı üzerine yeniden yapılacak yargılama ilk yargılamanın devamı niteliğinde olmayıp yeni bir tahkim yargılamasıdır¹⁶⁴. Bu yargılamada yeni bir görev belgesi düzenlenecek; hakemler mevcut koşullar çerçevesinde yargılamayı yaparak kararlarını verecektir. Hakem kararının iptalinden sonra taraflar arasındaki ihtilafın çözümü üzerinde etkili gelişmeler olmuş ise, bunlar yeni yargılamada göz önünde tutulacaktır. Söz gelimi ilk yargılamada talep edilen alacak iptal kararından sonra kısmen ödenmiş ise veya talebe karşı yeni itiraz sebepleri ortaya çıkmışsa bu hususlar yeni yargılamada elbette dikkate alınacaktır. Yine, ortaya çıkan hukuki korunma ihtiyacına bağlı olarak yeni tahkim yargılamasında geçici koruma tedbirlerine karar verilebilecektir.

MTK md 10.D.2 hükmüne göre “Taraflar, aksini kararlaştırmış olmadıkça, tahkim yargılaması sırasında iddia veya savunmalarını değiştirebilir veya genişletebilirler. Ancak, hakem veya hakem kurulu, bu işlemin gecikerek yapılmış olduğunu veya diğer taraf için haksız bir şekilde büyük zorluk yarattığını ve diğer hâl ve şartları dikkate alarak, böyle bir değişiklik veya genişletmeye izin vermeyebilir. İddia veya savunmanın tahkim anlaşmasının kapsamı dışına çıkacak şekilde değiştirilmesi veya genişletilmesi mümkün değildir”¹⁶⁵. Sözü edilen hüküm çerçevesinde iddia ve savunmaların değiştirilmesi ve genişletilmesi, iptal kararı üzerine yeniden görülen tahkim yargılaması sırasında da mümkündür. Daha açık bir ifadeyle taraflar yeniden yargılamanın başında ileri sürdükleri iddia ve savunmaları MTK md 10.D.2 hükmüne uygun olmak kaydıyla bu yeni yargılama sırasında genişletebilir ve değiştirebilirler.

Bununla birlikte, yeniden tahkim yargılamasına başvurulduğunda, ilk yargılamaya nazaran iddiaların veya savunmaların değiştirilmiş veya genişletilmiş olması kanaatimizce MTK md 10.D.2'deki kısıtlamalara tabi olmamalıdır¹⁶⁶. İptal kararı üzerine yeniden yapılacak yargılamanın ilk yargılamanın devamı niteliğinde olmayıp yeni bir tahkim yargılaması teşkil etmesi bunu gerektirmektedir. Ayrıca, davacının bilhassa iptal kararını dikkate alarak iptal edilen hakem kararının ait olduğu yargılamada ileri sürdüğü iddialarını değiştirmiş veya genişletmiş olması halinde, bu ikinci yargılama ilk yargılama ile kesişen talepler bakımından yeniden yargılama teşkil edeceğinden, kanaatimizce yalnız bu kısım bakımından MTK md 15.A.son'daki yeniden yargılama şartlarının karşılanması gereklidir¹⁶⁷.

B. Yeniden Yargılama İlk Yargılamadan Tümüyle Bağımsız Değildir

Belirtilmelidir ki hakem kararının iptali üzerine yeniden yapılacak yargılamanın ilk yargılamanın devamı olmayıp ayrı bir tahkim yargılaması teşkil etmesi, ikinci yargılamanın ilk yargılamadan tümüyle bağımsız bir yargılama olduğu anlamına gelmemektedir.

Öncelikle *lex arbitri* çerçevesinde verilen iptal kararı ile bağlı olan hakemlerin, iptal kararı üzerine yapılacak yeniden yargılamada, yeniden iptal edilebilecek bir karar vermemek üzere iptal kararını dikkate

¹⁶⁴Bkz yukarıda 425.

¹⁶⁵Devlet mahkemelerinde gerçekleştirilen yargılamalardan farklı olarak tahkimde iddia ve savunmanın değiştirilmesi ve genişletilmesi yasağının bulunmadığı ifade edilmektedir, bkz Akıncı (n 1) 357; Özkan and Kavlak (n 1) 42, 43.

¹⁶⁶İlave iddia veya savunmaların tahkim anlaşmasının kapsamı içerisinde olması ise, aksi durumda zaten hakemlerin yetkisi bulunmayacağından gereklidir.

¹⁶⁷Örneğin ilk hakem kararının tahkim süresinin aşılması sebebiyle iptal edilmesi üzerine, iptal kararından sonra başlatılan yeni tahkim yargılamasında bu iptal edilen hakem kararına konu talepler ile birlikte ilave talepler de ileri sürülür ise; hakem kararı yeniden yargılamaya cevaz vermeyen bir iptal sebebiyle iptal edilmiş olduğundan, iptal edilen hakem kararına konu talepler bakımından yeniden yargılama söz konusu olmayacak, buna karşın iptal edilen ilk hakem kararına konu olmayan ve ikinci yargılamada ileri sürülen ilave talepler bakımından yargılamaya devam edilebilecektir.

olarak hareket etmeleri gerekir. Hakemler kesinleşen iptal kararının sonucu ve gerekçesiyle bağlıdır¹⁶⁸. Bu ise iptal edilen hakem kararının verildiği ilk yargılamanın da hesaba katılması anlamına gelecektir. Örneğin iptal kararı, hakem kararının kamu düzenine aykırı olduğu gerekçesiyle verilmiş ise, yeniden yapılan yargılamada ilk yargılamadaki kamu düzenine aykırılığa yol açan hususlar dikkate alınarak ikinci yargılamada bu hususlardan imtina edilmesi zaruridir.

Acaba yeniden tahkim yargılaması başlatılması üzerine ilk tahkim yargılamasında yapılan tüm usuli işlemler tekrar mı edilecektir? Yoksa ilk yargılamada yapılan bazı işlemlerin ikinci yargılamada tekrar gerçekleştirilmeksizin, ilk yargılamada yapıldığı haliyle dikkate alınması mümkün müdür? Kanaatimize göre ilk tahkim yargılamasında yapılan usuli işlemler, bu yargılama sonucunda verilen hakem kararının iptaline yol açmış değillerse, iptal kararı üzerine yapılacak yeniden yargılamada bu işlemlerden istifade edilmesi mümkün ve hatta zaruri görülmelidir. Aksini kabul usul ekonomisi ve yargılama masrafları bakımından olumsuz neticeler doğurabileceği gibi; hakem kararının iptalinde rol oynamayan usuli işlemlere ikinci yargılamada etki tanınmaması, tarafların tahkim iradesinin sahih neticelerine etki tanınmaması anlamına gelecektir. Bu itibarla yeniden görülen tahkim yargılamasında hakemlerin, ilk yargılamada dinlenen tanık beyanlarından, bilirkişi beyan veya raporlarından ya da gerçekleştirilen keşif veya inceleme neticelerinden, bunlar iptal kararının verilmesine neden olmadığı sürece, istifade etmeleri mümkün görülmelidir.

C. Yeniden Yargılamanın Kendisine Ait Yargılama Masrafları Söz Konusu Olur

İptal kararı üzerine yapılacak yargılamanın, hakem ücretleri ile bilirkişi, keşif, vekâlet ücreti veya diğer yargılama masrafları gibi kendisine ait mali neticeleri de olacaktır. MTK'nın tahkim giderlerine ilişkin 16. maddesi iptal kararı üzerine yapılacak yeniden yargılamada da uygulama alanı bulacaktır. Maddenin B fıkrasında yargılama gideri olarak sayılan kalemler yeniden yapılan tahkim yargılaması bakımından da söz konusu olacaktır¹⁶⁹. İlgili maddenin hakem ücretlerine ilişkin düzenlemesine göre “Taraflarla hakem veya hakem kurulu arasında ücretin belirlenmesi konusunda anlaşmaya varılamaz veya tahkim anlaşmasında ücretin belirlenmesine ilişkin herhangi bir hüküm bulunmazsa ya da taraflarca bu konuda yerleşmiş milletlerarası kurallara veya kurumsal tahkim kurallarına yollama yapılmamışsa, hakem veya hakem kurulunun ücreti, her yıl Adalet Bakanlığına ilgili kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının görüşleri alınarak hazırlanan ücret tarifesine göre belirlenir” (MTK md 16.A.3).

Adalet Bakanlığının 2025 yılı Milletlerarası Tahkim Ücret Tarifesi Hakkında Tebliğinde¹⁷⁰ (MTÜT) hakem ücretlerinin, uyuşmazlık konusunun değeri ve hakem sayısına göre belirlenmesi esası kabul edilmiştir (MTÜT md 11). Tebliğde hakem kararının iptali üzerine yapılacak yeniden yargılamada tarafların eski hakemlerden birini yeniden tayin etmeleri durumunda ücret tablosunda yazılı ücretin dörtte birine hükmedileceği

¹⁶⁸Pekcanitez and Yeşilirmak (n 1) 4824; Işık (n 25) 480. Hakem kararlarının temyize tabi oldukları dönemde de hakemlerin Yargıtayın bozma kararına direnemeyecekleri kabul edilmekte idi, bkz Ertekin and Karataş (n 124) 338 vd. “Hakem kararlarının ... bozulması halinde yeni seçilen hakemlerin bozma sebepleri çevresinde inceleme yapıp karar verilebileceklerine, bozmanın kapsamı dışına çıkamayacaklarına ve bozma dışında kalan kısımların lehine karar verilen taraf için usuli kazanılmış hak teşkil edeceğine ... karar verildi”, Yargıtay İBHGK, 2/12, 23.10.1972. Karar için bkz <www.lexpera.com.tr> Erişim tarihi 10 October 2025. “HUMK'nun 429. maddesi uyarınca direnme, “mahkemelere” özgün bir hukuksal kurumdur. “Hakemlik” ise, aynı Yasanın sekizinci babında belirlenmiş ayrı bir kuruluştur. Bu bap, direnme kurumuna yollama yapmamıştır. O nedenle 23.10.1972 gün, Esas 1972/2, Karar 1972/12 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararının gerekçesinde de açıklandığı üzere hakemler, direnme kararı veremezler”, Yargıtay HGK, 15-1114/302, 24.4.1996. Karar için bkz Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi (1996) 18 173-178. Yargıtayın sözü edilen yöndeki içtihatlarının eleştirisi ve hakemlerin Yargıtayın bozma kararına direnebilecekleri yönünde bkz Kuru (n 1) 6112 vd. Aynı görüşte olan Alangoya hakemlerin direnme hakkının bulunmadığı yönündeki içtihatları eleştirirken, 1996 tarihli Yargıtay HGK kararında dayandırılan 1972 tarihli Yargıtay İBHGK kararının içeriğinde hakemlerin direnme hakkının bulunmadığı konusunda bir sarahat bulunmadığını da ifade etmektedir, bkz Alangoya (n 147) 169 ve dn 60.

¹⁶⁹“Yargılama giderleri; 1. Hakemlerin ücretini, 2. Hakemlerin seyahat giderlerini ve yaptıkları diğer masrafları, 3. Hakem veya hakem kurulu tarafından atanan bilirkişilere ve yardımına başvuru alan diğer kişilere ödenen ücretleri ve keşif giderlerini, 4. Hakem veya hakem kurulunun onayladığı ölçüde tanıkların seyahat giderlerini ve yaptıkları diğer masrafları, 5. Hakem veya hakem kurulunun, davayı kazanan tarafın varsa vekili için avukatlık asgarî ücret tarifesine göre takdir ettiği vekâlet ücretini, 6. Bu Kanuna göre mahkemelere yapılacak başvurularda alınan yargı harçlarını, 7. Tahkim yargılamasına ilişkin bildirim giderlerini, Kapsar” (MTK md 16.B).

¹⁷⁰RG 14.03.2025/32841.

benimsenmiştir (MTÜT md 7). Bu hükümden çıkan sonuç yeniden yargılamada ilk yargılamada görev yapan hakemlerin seçilmesi halinde hakem ücretinin dörtte birine, yeni isimlerin hakem olarak seçilmesi halinde ise tam ücrete hak kazanılacağıdır. HMK Hakem Ücret Tarifesine¹⁷¹ göre ise eski hakemlerden birinin yeniden tayin edilmesi durumunda ücret tablosunda yazılı ücretin yarısına hükmedileceği kabul edilmiştir (HMK HÜT md 8.1).

Milletlerarası Tahkim Ücret Tarifesi Hakkında Tebliğ'de benimsenen bu esasın hakem ücretleri bakımından daima hakkaniyetli bir neticeye sevk edeceği söylenemez. Zira yeniden yapılan tahkim yargılaması, iptal edilen hakem kararının verildiği ilk yargılamaya kıyasla daha kısa, basit, daha az yoğun bir yargılama sürecini gerektirebileceği gibi tam tersi de söz konusu olabilir. İptal edilen hakem kararının söz gelimi daha yargılamanın başında, tahkim anlaşmasının geçersiz olduğu ve bu nedenle hakemlerin yetkisinin bulunmadığından bahisle, ihtilafın esasına girmeden verilmiş bir karar olması halinde, yeniden yapılan tahkim yargılamasında ihtilafın esasına girilecek olması daha uzun ve yoğun bir yargılama sürecini gerektirecek olabilir. Diğer taraftan ilk yargılamada yapılan usuli işlemlerden istifade veya iptal davasının neticeleriyle bağlılık, yeniden yapılacak yargılama sürecinde hakemlerin görevlerini hafifletebilir.

MTK md 16.B.5'de tahkim giderleri arasında sayılan vekâlet ücretinin de, hakem veya hakem kurulu tarafından, -davayı kazanan tarafın varsa vekili için- avukatlık asgari ücret tarifesine göre takdir edileceği öngörülmüştür¹⁷². Türkiye Barolar Birliği'nin 2024 yılı Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi Tebliğinde (AAÜT) hakem önünde yapılan her türlü hukuki yardımlarda Tarife hükümlerinin uygulanacağını kabul edildiği (AAÜT md 17.1); iptal kararı üzerine yapılacak yeniden yargılamaya özel bir düzenlemeye yer verilmediği görülmektedir¹⁷³.

D. Yeniden Yargılamada Verilen Hakem Kararı da İptale Tabidir

İlk hakem kararının iptali üzerine yapılan yeniden yargılamada verilen ikinci hakem kararına karşı da MTK md 15 uyarınca iptal davası açma yoluna başvurulabilmektedir. Hakkında iptal davası açılan bu ikinci hakem kararı bakımından da yine MTK md 15 çerçevesinde iptal kararı verilebilmektedir. Yeniden yargılamayı gerçekleştiren hakemler gibi, hakemler tarafından verilen bu ikinci karara karşı açılan iptal davasına bakan bölge adliye mahkemesi de ilk hakem kararı hakkında verilen ve keşinleşen iptal kararıyla bağlı olacaktır¹⁷⁴.

Bir noktaya daha dikkat çekmekte fayda vardır: Yeniden yargılama sonucunda verilen ikinci hakem kararının artık tahkime elverişsizlik veya tahkim anlaşmasının geçersizliği sebepleriyle iptal edilememesi gerekir. Zira yeniden yargılamanın seyrinden bağımsız olan bu hususlar zaten ilk hakem kararının iptali davasında verilen kararla kesinlik kazanmıştır. Şöyle ki; ilk hakem kararı tahkime elverişsizlik veya tahkim anlaşmasının geçersizliği sebebiyle iptal edildiyse, zaten yeniden yargılama yolu kapalı olacaktır. Hakem kararının iptal sebebi tahkime elverişsizlik değilse, resen gözetilen iptal sebepleri arasında yer alan bu husus bakımından bölge adliye mahkemesince hakem kararına konu olan ihtilafın tahkime elverişli olduğu sonucuna ulaşılmış ve bu husus kesinleşmiş olduğundan yeniden yargılama sonucunda verilen ikinci hakem

¹⁷¹RG 23.10.2024/32701.

¹⁷²MTK md 16'da vekâlet ücretinin avukata mı tarafa mı ödeneceği konusunda bir açıklık bulunmadığından, ücretin Avukatlık Kanunu md 164.son'dan hareketle avukata ait olduğu yönünde bkz Akıncı (n 1) 441.

¹⁷³Uygulamada iptal sonrası başvurulmuş olan yeni tahkim yargılaması ilk tahkim yargılamasının devamı niteliğinde görülerek, her iki yargılama için tek bir avukatlık ücretine hükmedileceği sonucuna ulaşılabildiği görülmektedir. Örneğin Yargıtay 15 HD, 782/2149, 08.04.2011 sayılı kararında "Hakem kararının bozulması üzerine yeni seçilen hakemlerin bakacakları dava, eski hakemlerde açılmış olan davanın devamıdır. Bu durum dikkate alınarak yargılama giderlerinden olan vekâlet ücretinin Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi uyarınca hakemlerce hüküm altına alınması gerekir. Daire'mizin 25.11.2008 tarihli bozma ilâmı üzerine seçilen hakem heyetince görülen davanın, bozma ilâmından önceki hakem heyetince görülen davanın devamı olduğu dikkate alınmaksızın, sanki iki ayrı dava varmışcasına bozma ilâmından önceki hakem heyetince verilen karar için de ayrı bir vekâlet ücretine hükmedilmesi de usul ve yasaya aykırı olmuştur" yönünde değerlendirmede bulunmuştur. Karar için bkz <www.lexpera.com.tr> Erişim tarihi 10 October 2025.

¹⁷⁴Pekcanitez and Yeşilirmak (n 1) 4842 ve bkz yukarıda 451.

kararının tahkime elverişsizlik sebebiyle iptali söz konusu olamaz. İlk iptal davasında tahkim anlaşmasının geçersizliği ileri sürülmüş ancak bu iddia iptal davasına bakan bölge adliye mahkemesince reddedilmiş ise, artık bu husus da kesinleşmiş olduğundan yeniden yargılama sonucunda verilecek hakem kararına karşı açılacak iptal davasında aynı tahkim anlaşmasının geçersiz olduğuna karar verilemeyecektir. İlk tahkim yargılaması sonucunda verilen hakem kararına karşı tahkim anlaşmasının geçersizliği ileri sürülmediyse, dürüstlük kuralı sebebiyle artık yeniden yapılan tahkim yargılamasında da bu husus ileri sürülemeyeceği gibi; geçersizlik resen gözetilecek iptal sebeplerinden de olmadığından, bu yargılama sonucunda verilecek yeni hakem kararına karşı açılacak iptal davasında tahkim anlaşmasının geçerliliği inceleme konusu yapılamayacaktır.

MTK uyarınca yeniden yargılama imkânı olmamakla birlikte, tahkim prosedürü yeniden başlatılarak ihtilaf tekrar hakemler önüne getirilmiş olabilir. Böyle bir ihtimalde acaba MTK uyarınca yeniden yargılama şartlarının bulunmaması bu yeni tahkim yargılaması üzerinde etkili olur mu? Hakemlerin MTK'nın yeniden tahkim yargılaması yapılmasına ilişkin esaslarına uyulmuş olup olmadığını dikkate almak ve ancak MTK uyarınca yeniden yargılamanın mümkün görüldüğü hallerde tahkim yargılamasını yürütmek gibi bir yükümlülükleri bulunmakta mıdır? Kanaatimizce böyle bir durumda hakemlerin yeniden yargılama konusunda yetkileri bulunmadığından, yeniden yargılamaya devam etmemeleri gerekir. Hakemler *lex arbitri* durumunda olan Türk hukukuna ve dolayısıyla MTK'ya uygun, icra kabiliyetli olan, iptal edilmeyecek bir karar vermekle yükümlüdür¹⁷⁵.

Yukarıda ele alındığı üzere iptal sebeplerinden biri de “hakem veya hakem kurulunun, hukuka aykırı olarak yetkili veya yetkisiz olduğuna karar vermesi”dir (MTK md 15.A.1.d)¹⁷⁶. MTK uyarınca yeniden yargılama şartları bulunmamasına rağmen, ihtilafın yeniden hakemler önüne getirilmiş olması halinde hakemlerin MTK'ya göre yetkileri bulunmayacaktır. İşte böyle bir durumda, yeni yargılama sonucunda verilen ikinci hakem kararının hakemlerin MTK'ya aykırı olarak kendilerini yetkili görmüş olmaları sebebiyle iptali söz konusu olabilir. Dikkat edilmelidir ki MTK md 15.A.1.d'de yer verilen bu iptal sebebi resen gözetilecek iptal sebeplerinden değil; iptal başvurusunu yapan tarafça ileri sürülerek, ispat edilmesi gereken iptal sebeplerinden biridir.

VII. Sonuç

Hakem kararının iptal edilmesiyle taraflar arasındaki uyuşmazlık, iptal edilen hakem kararının ait olduğu tahkim yargılaması ile çözülememiş olarak kalır. Bu, tarafların tahkim anlaşması ile ortaya koydukları tahkim iradesinin gereğinin de henüz yerine getirilememiş olduğu anlamına gelir. Hakem kararının iptali, iptali gerektiren çeşitli hukuka aykırılıklar sebebiyle kararın hukuken etkisiz kılınmasına yöneliktir. Buna karşın iptal, tarafların, aralarındaki ihtilafın tahkim yoluyla çözüme kavuşturulması yönündeki iradelerini ortadan kaldırmamaktadır. Bu itibarla hakem kararının iptali üzerine, iptal edilen hakem karara konu olan ihtilafın yeniden, bu kez iptal edilmeyecek bir hakem kararı ile çözüme kavuşturulması beklentisiyle yeniden tahkim yargılaması yapılabilecek olması işin doğası gereğidir. Hakem kararına karşı başvuru yollarının tüketilmesiyle, o tahkim yargılamasına ilişkin süreç sona ermiş olsa da, kimi hallerde iptal edilen hakem karara konu olan uyuşmazlık çözümlenmek üzere ikinci bir tahkim yargılamasına konu edilebilir. Böylece hakem kararının iptali üzerine tahkim prosedürü yeniden başlatılmakta, tek bir tahkim anlaşmasına dayanarak bir uyuşmazlık hakkında birden fazla tahkim yargılamasının yürütülmesi durumu ortaya çıkmaktadır.

¹⁷⁵İşte bazı hukuklarda iptal kararı üzerine yeniden tahkim yargılaması yapılabilmesinin iptal kararını veren mahkemece karara bağlanacağını kabul edilmiş olmasında, yeniden yargılama ile yine iptal edilebilecek bir hakem kararı verilmesinin önüne geçme isteği etkili olmuş olabilir. Bu yönde düzenleme içeren devlet hukuklarına örnek için bkz yukarıda 420, 421.

¹⁷⁶Bkz yukarıda 435.

4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanununun iptal davasına ilişkin 15. maddesinin A fıkrasının son bendinde hakem kararının iptali üzerine yeniden tahkim yargılaması yapılmasına imkân veren bir hüküm kabul edilmiştir. Hakem kararlarının iptalinden sonra yeniden yargılama yapılabilmesinin yanı sıra tahkim yargılamaları bakımından yargılamanın iadesi yolunu da ayrıca kabul eden Hukuk Muhakemeleri Kanunundan farklı olarak, Milletlerarası Tahkim Kanunu tahkim yargılamasının iadesi yolunu kabul etmemiştir. MTK'nın 15. maddesinde kabul edilen ve bu çalışmanın konusunu oluşturan imkân da yargılamanın iadesi değildir.

Hakem kararının ait olduğu tahkim yargılaması hakemlerin seçimi süreci ile başlayıp, nihai hakem kararının verilmesiyle son bulmuştur. İptal kararı üzerine yeniden yapılacak yargılama tarafların hakemlerini ve tahkim süresini yeniden belirleyebildiği, yeni bir hakem kararı ile neticelenmesi beklenen yeni bir tahkim yargılamasıdır; ilk yargılamanın devamı niteliğinde değildir.

Yeniden yargılama yapılması hakem kararının iptal edilmiş olmasına bağlıdır. Kararın kısmen iptal edilmiş olması da, iptal edilen kısım bakımından yeniden tahkime gidilmesine engel değildir. Bununla birlikte kısmen iptal hakemlerin tahkim anlaşması dışında kalan veya yetkilerini aşarak talep edilmeyen bir konuda karar vermiş olmalarından kaynaklanıyorsa yeniden yargılama yapılması kanaatimizce mümkün değildir. Zira bu hallerde iptal edilen kısımlarla ilgili olarak düzeltilmesi mümkün bir usulsüzlük veya hukuka aykırılık değil, zaten bu kısımlarla ilgili olarak esasen hakem kararı verilemeyecek olması iptale yol açmış; hakem kararının tahkim anlaşmasının dışında kalan veya yetki aşımının olduğu kısmının iptali ile karardaki hukuka aykırılık da ortadan kaldırılmıştır.

İptal davası açma süresinin geçtiği veya tarafların iptal davası açmaktan feragat ettiği hallerde, asliye hukuk mahkemesinin hakem kararının icra edilebilir olduğuna dair belgenin verilmesine yönelik incelemesi sırasında, kararın tahkime elverişli olmadığı veya kamu düzenine aykırı bulunduğunu tespit etmesinin, sadece belgenin verilmesine engel olacağına, hakem kararının iptaline ise yol açmayacağına kabulü gerekir. Bunun iptal edilmemiş fakat icra edilebilir de olmayan, hukuki statüsü belirsiz, adeta askıda kalmış hakem kararlarına yol açacağı bir gerçektir. Ancak aksini kabul, ortada iptale yönelik bir talep olmadan, kanunun görevlendirdiği mahkemenin kararı olmaksızın ve kanunda öngörülen süreye riayet edilmeksizin hakem kararının iptali neticesine yol açacaktır. İcra edilebilirlik incelemesine bağlı olarak hakem kararı iptal edilemeyeceğinden, MTK md 15.A.son çerçevesinde ihtilaf hakkında yeniden tahkim yargılamasına gitme imkânı da bulunmayacaktır. Netice olarak yeniden yargılama yolunun açık olduğu kamu düzenine aykırılık halinde, bu kez kamu düzenine uygun bir karar verilmek üzere yeniden tahkim yargılaması yapılamamış ve tarafların tahkim iradesinin gereği yerine getirilememiş olacaktır.

Yeniden yargılama için iptal kararının kesinleşmesi gerekir. Kesinleşme, temyiz incelemesi sonucunda kararın onanmasıyla olabileceği gibi, temyiz başvurusu yapılmaksızın temyiz süresinin geçmesiyle ya da tarafların temyiz yoluna başvuru hakkından feragat etmeleri ile de gerçekleşebilir. Hükümün lafzı yanlış anlam çıkarmaya yol açacak şekilde kaleme alınmış olmasına rağmen -iptal kararı ister temyiz edilsin isterse edilmesin- hakem kararının iptalinin ancak hükümde yer verilen sebeplere dayanması halinde yeniden yargılama yolu açık olacaktır. Hükümde sözü edilmeyen diğer iptal sebepleriyle iptal halinde ise yeniden yargılama yoluna başvuru -kararın temyizinden bağımsız olarak- mümkün olmayacaktır.

İptal sebepleri arasında bir ayrıma gidilerek, yeniden tahkim yargılaması yapılabilmesi tahkime elverişsizlik, tahkim anlaşmasının geçersizliği ve tahkim süresinin aşılmış olması dışındaki iptal sebepleriyle sınırlandırılmıştır. Yeniden yargılama yapılmasına imkân veren iptal sebepleri söz konusu olduğunda, ilk hakem kararının iptaline yol açan hususlar tekrar edilmeden, bu kez iptal edilmeyecek yeni bir hakem kararı verilebilmesi imkân dâhilindedir. Oysa iptal sebeplerinden bazıları bir kez daha tahkime gitmeyi engelleyen, tahkim prosedürünü boşa çıkaran geri döndürülemez bir engel yaratır.

Tahkim yoluna başvurunun dayanağı tahkim anlaşması olduğundan, bu anlaşmanın geçersizliği halinde yeniden yargılama yapılamaması doğaldır. Hakem kararına konu olan ihtilafın tahkime elverişli olmaması da aynı konuda yeniden tahkim yargılaması yapılmasına engel olacaktır. Gerek tahkim anlaşmasının geçersiz olması gerekse tahkime elverişsizlik esasen yargılama sürecinden bağımsız olarak var olan ve taraflar arasındaki ilgili ihtilafın tahkim yoluyla çözümüne engel olan hususlardır. Oysa tahkim süresinin aşılması halinde benzer bir engel bulunmamakta; sadece tahkim yargılamasının yürütülmesindeki bir usulsüzlük iptale yol açmaktadır. “Tahkim süresinin aşılması” yeniden yargılama yapılmasına imkân vermeyen iptal sebepleri arasında diğerlerinden farklı bir niteliğe ve kendine özgü gerekçelere sahip görünmektedir.

İptalden sonra tahkim yolunun açık olması asıldır; taraflar ancak anlaşarak bu yolu kapatabilirler. Tahkim prosedürünü yeniden başlatma yetkisi taraflara ait olduğundan, iptal kararı veren bölge adliye mahkemesinin tahkime konu uyuşmazlığı iptal kararı doğrultusunda yeniden karara bağlanmak üzere resen hakemlere yollaması gibi bir durum söz konusu değildir. Yeniden tahkim yargılaması yoluna başvurma imkânı belli bir süre ile sınırlandırılmadığı gibi; yeniden yargılamanın mümkün olmadığını kararlaştırma imkânı de belli bir süreyle sınırlandırılmamıştır. Bununla birlikte tahkim yargılamasından netice almak isteyen tarafların tahkim prosedürünün yeniden başlatılmasında, maddi hukuktan doğan talepleri bakımından zamanaşımını gözetmeleri yerinde olacaktır.

Tahkim prosedürünün yeniden başlatılmasında inisiyatif ilk yargılamanın davacısına aittir. İptal kararı üzerine başlanılacak yargılama, iptal edilen hakem kararının verildiği yargılamaya nazaran “yeniden” yargılama olduğu için, ancak bu ilk yargılamanın davacısı tarafından aynı konuda, aynı taleple başlatılan bir yargılama MTK md 15.A.son anlamında bir yeniden yargılama teşkil edecektir.

Yeniden yargılama şartlarının varlığı halinde taraflar hakemleri ve tahkim süresini yeniden belirleyebilirler. Tahkim süresinin yeniden belirlenmesi taraflara verilmiş bir imkândır. Tarafların tahkim süresini belirlememeleri ya da belirleyememeleri yeniden yargılama yolunu kapatmaz. Bu durumda tahkim süresinin tahkim usulünün gerektirdiği şekilde yine MTK md 10.B hükmüne göre belirlenmesi gerekir.

Hakem tayini de yine tahkim usulüne uygun olarak gerçekleştirilmelidir. Bu itibarla hakemlerin sayı ve seçiminde MTK md 7’nin A ve B fıkralarında öngörülen esaslara riayet edilmesi gerekir. Taraflar eski hakemleri tayin etmekte de serbesttir. Hakemlerin tahkim anlaşmasında ismen belirlendiği durumlarda yeniden yargılamanın da bu ismen belirlenen hakemlerce yürütülmesi zaruri olacaktır. İsmen belirlenen tek hakemin veya karar çoğunluğunu ortadan kaldıracak sayıda hakemin yeniden yargılamada hakemlik yapmayacak veya yapamayacak olması halinde, ancak tarafların yeni bir tek hakemi veya karar çoğunluğunu sağlayacak sayıda yeni hakemi belirlemesi ya da yeni bir tayin usulünde anlaşması durumunda yeniden tahkim yargılamasına gidilemesi mümkün olacaktır. Taraflar ayrıca, hakemler ve tahkim süresinin belirlenme usulü de dâhil olmak üzere tahkim usulünde değişikliğe gidebilirler.

Yeniden yargılama yolu açık olmasına rağmen, tahkim yargılamasının davacısı iptal edilen karara konu olan ihtilaf hakkında bu kez devlet mahkemelerinde dava açar ise, davalı MTK madde 5 uyarınca tahkim ilk itirazında bulunabilir. Tahkim itirazı üzerine, -iptal davasında tahkim anlaşmasının geçersizliği ister ileri sürülmüş olsun isterse olmasın- her iki ihtimalde de, yeniden yargılama yolu açık ise mahkemenin tahkim itirazını kabul ederek davayı usulden reddetmesi gerektiği neticesine ulaşılmalıdır. Bu itibarla tahkim itirazı üzerine mahkemenin yapacağı inceleme esasen tahkim anlaşmasının geçerliliğine değil iptal sonrası yeniden yargılama şartlarının mevcudiyetine ilişkindir. Yeniden yargılama şartları bulunmuyorsa tahkim yargılamasının yeniden başlatılması mümkün olmayacak, tahkim yolu tümüyle tüketilmiş olduğundan tahkim itirazı reddedilerek ilgili uyuşmazlık devlet mahkemesi önünde çözüme kavuşturulacaktır.

Taraflar yeni hakemler veya yeni bir tahkim süresi belirlemiş ya da tahkim usulünde değişikliğe gitmişlerse artık yeniden yapılacak yargılama bu yeni hakemler önünde, yeni tahkim süresi içerisinde, yeni

tahkim usulüne göre gerçekleştirilecek; hakemler mevcut koşullar çerçevesinde yargılamayı yaparak kararlarını verecektir.

Hakem kararının iptali üzerine yeniden yapılacak yargılamanın ilk yargılamanın devamı olmayıp ayrı bir tahkim yargılaması teşkil etmesi, ikinci yargılamanın ilk yargılamadan tümüyle bağımsız bir yargılama olduğu anlamına gelmemektedir. *Lex arbitri* çerçevesinde verilen iptal kararı ile bağlı olan hakemlerin, iptal kararı üzerine yapılacak yeniden yargılamada, yeniden iptal edilebilecek bir karar vermemek üzere iptal kararını dikkate alarak hareket etmeleri gerekir. İlk tahkim yargılamasında yapılan usuli işlemler, bu yargılama sonucunda verilen hakem kararının iptaline yol açmış değilse, iptal kararı üzerine yapılacak yeniden yargılamada bu işlemlerden istifade edilmesi mümkün ve hatta zaruri görülmelidir. Aksini kabul usul ekonomisi ve yargılama masrafları bakımından olumsuz neticeler doğurabileceği gibi; hakem kararının iptalinde rol oynamayan usuli işlemlere ikinci yargılamada etki tanınmaması, tarafların tahkim iradesinin sahîh neticelerine etki tanınmaması anlamına gelecektir.

İptal kararı üzerine yapılacak yargılamanın, hakem ücretleri ile bilirkişi, keşif, vekâlet ücreti veya diğer yargılama masrafları gibi kendisine ait mali neticeleri de olacaktır. MTK'nın tahkim giderlerine ilişkin 16. maddesi iptal kararı üzerine yapılacak yeniden yargılamada da uygulama alanı bulacaktır.

İlk hakem kararının iptali üzerine yapılan yeniden yargılamada verilen ikinci hakem kararına karşı da MTK md 15 uyarınca iptal davası açma yoluna başvurulabilecektir. Bu ikinci hakem kararının artık tahkime elverişsizlik veya tahkim anlaşmasının geçersizliği sebepleriyle iptal edilememesi gerekir. Zira yeniden yargılamanın seyrinden bağımsız olan bu hususlar zaten ilk hakem kararının iptali davasında verilen kararla kesinlik kazanmıştır. Yeniden yargılama şartları bulunmamasına rağmen, ihtilafın yeniden hakemler önüne getirilmiş olması halinde hakemlerin MTK'ya göre yetkileri bulunmayacaktır. Böyle bir durumda, yeni yargılama sonucunda verilen ikinci hakem kararının hakemlerin MTK'ya aykırı olarak kendilerini yetkili görmüş olmaları sebebiyle iptali söz konusu olabilir.

Hakem Değerlendirmesi	Dış bağımsız.
Çıkar Çatışması	Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.
Finansal Destek	Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer Review	Externally peer-reviewed.
Conflict of Interest	The author has no conflict of interest to declare.
Grant Support	The author declared that this study has received no financial support.

Yazar Bilgileri	Mine Tan Dehmen (Dr. Öğr. Üyesi)
Author Details	¹ İstanbul Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Milletlerarası Özel Hukuk Ana Bilim Dalı, İstanbul, Türkiye
	0000-0001-9498-5485 minetan@istanbul.edu.tr

Bibliyografya | Bibliography

Akinci Z, *Milletlerarası Tahkim* (7th edn, Vedat 2025).

Aktepe Artık S, *Medenî Usul Hukukunda Hakem Kararlarının İptali Sebepleri* (HMK m.439) (On İki Levha 2023).

Alangoya HY, *Medenî Usul Hukuku Esasları II* (Nemaş 2001).

Ataç M and Yaman M, 'Milletlerarası Tahkimde İptal Davası' in İ. Yılmaz Aslan, Gamze Aşçıoğlu Öz and Kerem Cem Sanlı (eds), *Nurkut İnan'a Armağan* (On İki Levha 2022) 827-861.

Atalı M, Ermenek İ and Erdoğan E, *Medenî Usûl Hukuku* (7th edn, Yetkin 2024).

- Ataman Fıganmeşe İ, 'Hakem Kararlarının İptali Kararlarına Karşı İstinaf Yoluna Başvurmadan Doğrudan Temyiz Yoluna Başvurulup Başvurulamayacağı Sorunu ve Soruna İlişkin Güncel Gelişmeler' (2017) 37(2) Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni (Prof. Dr. Yücel Sayman'a Armağan) 113-168.
- Aygün M, 'Milletlerarası Ticarî Tahkimde Hakem Kararlarına Karşı İptal Yolu' (2007) 8(3) Medenî Usûl ve İcra İflâs Hukuku Dergisi 661-695.
- Blessing M, *Introduction to Arbitration – Swiss and International Perspectives* (Helbing & Lichtenhahn 1999).
- Born GB, *International Commercial Arbitration* (3rd edn, Kluwer Law International 2021).
- Budak AC and Karaaslan V, *Medenî Usul Hukuku* (7th edn, Filiz 2023).
- Can MÇ, 'Tahkim Kararlarının İstinaf Denetimi' in Metin Kıratlı, Hakkı Susmaz, Eda Manav Özdemir, Açelya Şahin and Güray Özsu (eds), *Tahkim ve Diğer Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemlerinde Güncel Gelişmeler Sempozyum Kitabı (2-3 Şubat 2023)* (Cumhurbaşkanlığı Yayınları 2023) 79-95.
- Can H, *Milletlerarası Tahkim Hukuku* (2nd edn, Seçkin 2024).
- Demirkol B, 'Mutlak Olmayan Milletlerarası Tahkim Anlaşmalarının Geçerliliği' (2017) (2) Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 325-354.
- Deren-Yıldırım N, 'Hakemlerin İsmen Belirlenmesinin Doğurduğu Bazı Sorunlar', *Prof. Dr. Necmeddin M. Berkin'e Armağan* (Filiz 2021) 457-470.
- Ekşi N, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda Tahkim* (2nd edn, Beta 2019).
- Ekşi N, 'Milletlerarası Tahkim Kanunu Hakkında Genel Bir Değerlendirme' (2003) 1-2 (23) Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni (Prof. Dr. Gülören Tekinalp'e Armağan) 295-338. (MTK)
- Erdem B, 'İptal Davalarında Kamu Düzenine Aykırılık' *ICC Türkiye XI. Milletlerarası Tahkim Semineri, 14 Nisan 2014* 109-119.
- Eroğlu O, *Tahkimde Yargılamanın Yenilenmesi* (Seçkin 2022).
- Ersen Perçin G, 'MTK Tahkiminde İptal Davalarına İlişkin Bir Değerlendirme' (2020) 40(2) Public and Private International Law Bulletin 1053-1087.
- Ertekin E and Karataş İ, *Uygulamada İhtiyarî Tahkim ve Yabancı Hakem Kararlarının Tenfizi Tanınması* (Yetkin 1997).
- Esen E, 'Uluslararası Tahkime Tâbi Bir Uyuşmazlığın Devlet Mahkemelerine Götürülmesi Hâlinde Tahkim Anlaşmasının Geçerliliğine İlişkin İtirazların İncelenmesi ve Kompetenz-Kompetenz Prensibi' (2011) (1) Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (Prof. Dr. Ata Sakmar'a Armağan) 355-380.
- Esen E, 'Uluslararası Ticarî Tahkimde Tahkim Anlaşmalarının Şekli' (2011) 28(1-2) Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni 65-114.
- Gaillard E and Savage J (eds), *Fouchard, Gaillard, Goldman on International Commercial Arbitration* (Kluwer Law International 1999).
- Gedik B, *Milletlerarası Hakem Kararlarının İptal Edilme Nedenlerinden Tahkim Anlaşmasının Geçersiz Olması* (Seçkin 2020).
- Güçer S, 'Hukuk Muhakemeleri Kanunu ve Milletlerarası Tahkim Kanunu Tarafından İptal Davasının Kabulüne Bağlanan Farklı Sonuçlar' in İsmail Kırca, Başak Şit İmamoğlu, Murat Gürel, Ufuk Tekin, İbrahim Bektaş and Merve İrem Yener (eds), *Prof. Dr. Sabih Arkan'a Armağan* (On İki Levha 2019) 449-466.
- Huysal B, *Milletlerarası Ticari Tahkimde Tahkime Elverişlilik* (Vedat 2010).
- Işık S, *MTK ve HMK Kapsamında Hakem Kararlarına Karşı İptal Davası* (2nd edn, On İki Levha 2025).
- Kalafatoğlu MP, 'Milletlerarası Tahkim Kanunu Uyarınca İptal Davası Açma Hakkından Feragat' (2018) 38(2) Public and Private International Law Bulletin 339-368.
- Kalpşüz T, *Türkiye'de Milletlerarası Tahkim* (2nd edn, Yetkin 2010).
- Kalpşüz T, 'Tahkim Anlaşması' in Hüseyin Ülgen, Arslan Kaya and Gül Okutan Nilsson (eds), *Bilgi Toplumunda Hukuk Ünal Tekinalp'e Armağan II* (Beta 2003) 1027-1053. (Tahkim Anlaşması)
- Konuralp CS, *Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları: Tahkim* (Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi 2011).
- Kuru B, *Hukuk Muhakemeleri Usulü VI* (6th edn, Demir Demir 2001).
- Namlı M, *Türk ve Fransız Medenî Usul Hukuku'nda Yargılamanın Yenilenmesi* (Filiz 2014).
- Nomer E, Ekşi N and Öztekin Gelgel G, *Milletlerarası Tahkim Hukuku I* (5th edn, Beta 2016).
- Okumuş N, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Çerçevesinde Hakem Kararlarının İptali* (On İki Levha 2021).
- Özbek MS, *Tahkim Hukuku I* (Yetkin 2022). (I)
- Özbek MS, *Tahkim Hukuku II* (Yetkin 2022). (II)
- Özbek MS, 'Tahkim İlk İtirazı Üzerine Tahkim Sözleşmesi Üzerinde Yapılan Mahkeme Denetimi' (2019) 1(2) ASBÜ Hukuk Fakültesi Dergisi 179-253. (Tahkim İtirazı)
- Özdemir Kocasakal H, 'Tahkim Şartı ile İlgili İptal Sebepleri' *ICC Türkiye XI. Milletlerarası Tahkim Semineri, 14 Nisan 2014* 37-84.

- Özekes M and Akkaya T, 'Kanun Yolları' in Hakan Pekcanitez, Muhammet Özekes, Mine Akkan, Hülya Taş Korkmaz, Cemil Simil and Efe Direnisa (eds), *Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku IV* (16th edn, On İki Levha 2025) 3811-4167.
- Özel S, *Milletlerarası Ticari Tahkimde Kanunlar İhtilafı Meseleleri* (2nd edn, Legal 2024).
- Özkan I and Kavlak B, *Milletlerarası Tahkim* (Seçkin 2024).
- Öztekin Gelgel G, 'Milletlerarası Tahkim Kanununun Uygulama Alanı ve Getirmiş Olduğu Önemli Yenilikler' in Hüseyin Ülgen, Arslan Kaya and Gül Okutan Nilsson (eds), *Bilgi Toplumunda Hukuk Ünal Tekinalp'e Armağan II* (Beta 2003) 1081-1093.
- Pekcanitez H and Yeşilırmak A, 'Tahkim' in Hakan Pekcanitez, Muhammet Özekes, Mine Akkan, Hülya Taş Korkmaz, Cemil Simil and Efe Direnisa (eds), *Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku V* (16th edn, On İki Levha 2025) 4495-4838.
- Pekcanitez H, 'Tahkim Usulü ile ilgili İptal Sebepleri' *ICC Türkiye XI. Milletlerarası Tahkim Semineri, 14 Nisan 2014* 85-108. (İptal Sebepleri)
- Pekcanitez H, 'Yeni Hukuk Muhakemeleri Kanununun Tahkime İlişkin Hükümleri' *Makaleler II* (2nd edn, On İki Levha 2023) 507-530. (Yeni HMK Tahkim)
- Sargın F, 'Milletlerarası Tahkim Kanunu'na Göre Hakem Kararlarının Kısmî İptali İmkânı' (2015) 31(2) *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi* 39-96.
- Selçuk S, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre Hakem Kararlarının İptali* (Yetkin 2018).
- Süral C, 'Hakem Kararlarının İcrası ve İptal Davası' (2014) 16(Özel Sayı) *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* (Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan) 1377-1411.
- Şanlı C, *Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları* (8th edn, Beta 2023).
- Şensöz E, *Milletlerarası Tahkim Kanunu'nda Hakem Kararlarına Karşı Başvurulacak Kanun Yolları "Hakem Kararlarının İptali"* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi 2004).
- Takavut İD, *Milletlerarası Ticari Tahkimde Usule İlişkin Konularda İrade Serbestisi* (On İki Levha 2021).
- Tan Dehmen M, 'Yabancı Hakem Kararlarının Tenfizi İstemi Hakkında Türk Mahkemelerince Verilen Kararlara Karşı Kanun Yolları' (2020) 40(2) *Public and Private International Law Bulletin* 1433-1476.
- Tanrıbilir FB and Şit B, 'Milletlerarası Tahkim Müessesesi ve Yeni Milletlerarası Tahkim Kanunu' (2002) 22(2) *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni* 819-838.
- Tiryakioğlu B, 'Milletlerarası Tahkim Kanunu'na Göre Hakem Kararlarının İptali' in Bilgin Tiryakioğlu, Mesut Aygün, Ali Önal, Kübra Altıparmak and Cansu Kaya (eds), *Milletlerarası Özel Hukukta Güncel Konular Sempozyumu* (Yetkin 2016) 301-317.
- Töre N, 'Tahkim Yargılamasında Kompetenz- Kompetenz Prensibi' (2019) 6(11) *Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi* 208-216.
- Töre N, *Milletlerarası Tahkimde Tahkim Anlaşmasının Varlığı, Geçerliliği ve Etkileri* (Turhan 2019).
- Tuna E, *Milletlerarası Ticarî Tahkim Hukukunda İptal Davası* (Adalet 2016).
- Umar B, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi* (2nd edn, Yetkin 2014).
- Üçüncü SH, 'Tahkimde Yargılamanın Yenilenmesinde Görevli Mahkemeye İlişkin Bir Değerlendirme' (2024) 15(60) *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 423-450.
- Üstündağ S, *Medeni Yargılama Hukuku* (7th edn, Filiz 2000).
- Yeşilırmak A, *Türkiye'de Ticari Hayatın ve Yatırım Ortamının İyileştirilmesi İçin Uyuşmazlıkların Etkin Çözümünde Doğrudan Görüşme, Arabuluculuk, Hakem-Bilirkişilik ve Tahkim: Sorunlar ve Çözüm Önerileri* (On İki Levha 2011).
- Yeğengil R, *Tahkim (L'Arbitrage) Tahkim Müessesesinin Tarihi, Mukayeseli Tahkim Usulü, Türk ve Yabancı Yargı İçtihatları* (Cezaevi Matbaası 1974).
- Yıldırım F, 'Tahkimde İptal Davası ve İptal Davasının Amaçları Bakımından Bazı Değerlendirmeler' (2016) 22(3) *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* (Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan) 3005-3026.
- Yılmaz E, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi IV* (4th edn, Yetkin 2021).